

פנינים לשבת

ממעייני היהדות

פרשת "פקודי" - שבת שקלים

כ"ט אדר א' תשע"ד, (01/03/2014)

מוקדש לע.ג. בתנו היקרה
אודליה פינקלר ע"ה

בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו
 נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:
 שמעון תורג'מן

תשפנאים	באר-שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים
17:17	17:15	17:05	17:16	17:00
18:14	18:14	18:13	18:14	18:13

כניסת שבת

יציאת השבת

תוכן עניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת "פקודי" – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	7
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	18
4 .	בין אדם לחבירו	53
5 .	במעגל השנה היהודית, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	56
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	82
7 .	החיים הבריאים	89
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע זה	93
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה	101
10 .	רשימת פרסומי גמ"ח תורג'מן בנושא מעגל השנה ובנושא מעגל החיים של היהודי	בכריכה האחורית

על הפרשה . 1

1.1. נתונים על הפרשה

פרשת פקודי היא פרשת השבוע האחת עשר והאחרונה בספר שמות. היא מתחילה בפרק ל"ח פסוק כ"א ומסתיימת בפרק מ' פסוק ל"ח. השנה היא שנה מעוברת וקוראים בה את פרשת פקודי בנפרד מפרשת ויקהל. השנה פרשת פקודי חלה בערב ר"ח אדר ב' ולפיכך קוראים בה את הפרשה הראשונה מארבעת הפרשיות – פרשת שקלים. השבת מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים לשבעה בפרשת השבוע "פקודי" אומרים חצי קדיש ואח"כ קוראים למפטיר בספר השני בפרשת כי תשא מתחילתה עד "לכפר על נפשותיכם (פסוק ט"ז) נוהגים שאין קטן עולה למפטיר בשבת זו. שם הפרשה היא המילה השניה בה פותחת הפרשה :

" אלה פקודי המשכן משכן העדות...". בפרשה זו יש 92 פסוקים

נתונים סטטיסטיים – מספריים על פרשת "פקודי"											
מצוות לא תעשה	מצוות עשה	סה"כ מצוות	סה"כ אותיות	סה"כ מילים	סה"כ פסוקים	סה"כ פרקים	סה"כ שורות בס"ת	ומסתיימת ב-		הפרשה מתחילה ב-	
								פרק	פסוק	פרק	פסוק
0	0	0	4,432	1,182	92	3	160	פרק	פסוק	פרק	פסוק
								ל"ח	מ'	כ"א	ל"ח
9	7	9	10	9	7	11	9	דירוג פרשת "פקודי" בפרשות חומש שמות			
45	48	49	44	42	40	35	38	דירוג פרשת "פקודי" בפרשות חמישה חומשי תורה			

1.2. תוכן הפרשה

בפרשה פקודי, משה נותן דין וחשבון כספי על ההוצאות להקמת המשכן וכליו. כמו"כ הובא פירוט נוסף על העבודות האחרונות להקמת המשכן, כלי המשכן ובגדי אהרון הכהן הגדול ובניו הכהנים. ומסיים הפרשה ואיתה את חומש שמות בהקמת המשכן על כנו בראש חודש ניסן בשנה השנית ליציאת מצרים, סידור כליו במקומם במשכן, ה' מכסה המשכן בענן ומשרה את שכינתו בתוכו.

1.3. ההפטרה

מפטירים השבת "שבת שקלים" את ההפטרה המיוחדת לשבת שקלים:
האשכנזים: מפטירים בספר מלכים ב' פרק י"ב, פסוקים א-י"ז "בן שבע שנים"
עד "לכהנים יהיו". נוהגים שאין קטן עולה למפטיר

הספרדים: מפטירים בספר מלכים ב' פרק י"א מפסוק י"ז "ויכרות יהודע"
עד פרק י"ב פסוק י"ז "לכהנים יהיו"

1.4. הקשר בין פרשת "פקודי" להפטרות

פרשיות ויקהל ופקודי מלמדות שבני ישראל עשו כאשר צוה ה'. כמה וכמה פסוקים בפרשתנו מדברים על ביצוע העבודה בדיוק כפי שצווה ה'. "ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו: ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל את כל העבדה: וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אתם משה: ויעש משה ככל אשר צוה ה' אתו כן עשה: ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן: המילים: "כאשר צוה ה' את משה" נאמרות על כל עשייה ועשייה שעשה משה. בסיום המלאכה נאמר: ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח ויתן את מסך שער החצר ויכל משה את המלאכה: ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן: ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן: שלא כדרכה מאריכה כאן התורה בתיאור המשכן ובנייתו. בפרשיות תרומה-תצוה מתוארת תכנית המשכן, כפי שצוה ה' את משה. פרשיות ויקהל ופקודי הן פרשיות הביצוע. בדרך כלל יש פער בין תכנון לביצוע. בודאי ביצוע המיוסד על תרומות. השינויים שהיו בין התכנון לביצוע במשכן היו על דעת הקב"ה. בתלמוד הבבלי מסכת ברכות דף נה עמוד א אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: בצלאל על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו: עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו: משה רבינו, מנהגו של עולם – אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר: עשה לי ארון וכלים ומשכן! כלים שאני עושה – להיכן אכניסם? שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא: עשה משכן ארון וכלים. אמר לו: שמא בצל אל היית וידעת! משה התחיל בכלים שהרי בהם מתקיימת עבודת ה' והם קודמים בחשיבותם ליריעות ולאוהל. במציאות אין

לתכנים רוחניים קיום ללא מסגרת חומרית שיתקיימו בה. במציאות המסגרת קודמת לתוכן. הברכה שברך משה את העם בעת הקמת המשכן הייתה על פי המדרש: "ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו". התקווה שמביע משה היא שכל התרומות, כל החלקים יצטרפו ויתכוננו יחד לשלמות אחת.

הפטרת השבוע היא במלכים א פרק ז, תאור סיום בנין בית המקדש ע"י שלמה:

ותשלם כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה בית ה' ויבא שלמה את קדשי דוד אביו את הכסף ואת הזהב ואת הכלים נתן באצרות בית ה': משה הקהיל את כל עדת בני ישראל וכן עושה שלמה: אז יקהל שלמה את זקני ישראל את כל ראשי המטות נשיאי האבות לבני ישראל אל המלך שלמה ירושלם להעלות את ארון ברית ה' מעיר דוד היא ציון:

בפרשה מסופר: ויקח ויתן את העדת אל הארץ וישם את הבדים על הארץ ויתן את

הכפרת על הארץ מלמעלה: ויבא את הארץ אל המשכן וישם את פרכת המסך ויסך על ארון העדות כאשר צוה ה' את משה: על מקדש שלמה מסופר בהפטרה: ויבאו הכהנים את ארון ברית ה' אל מקומו אל דביר הבית אל קדש הקדשים אל תחת כנפי הכרובים. אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב אשר כרת ה' עם בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: פרשת השבוע מסתיימת: ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן: ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן: ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם: ואם לא יעלה הענן ולא יסעו עד יום העלתו: כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם.

באופן דומה מסופר בהפטרה: ויהי בצאת הכהנים מן הקדש והענן מלא את בית ה': ולא יכלו הכהנים לעמד לשרת מפני הענן כי מלא כבוד ה' את בית ה'. אז אמר שלמה ה' אמר לשכן בערפל:

וכמו משה המברך את העם מברכם גם שלמה: ויסב המלך את פניו ויברך את כל קהל ישראל וכל קהל ישראל עמד.

ומסתיימת ההפטרה: ואבנה הבית לשם ה' אלהי ישראל: ואשם שם מקום לארון אשר שם ברית ה' אשר כרת עם אבותינו בהוציאנו אתם מארץ מצרים.

1.5 . תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת "פקודי"

א. התורה נותנת לנו דו"ח מפורט על סך כל חומרי הגלם הזהב, הכסף והנחושת שניתנו כתרומה על ידי בני ישראל לצורך בניית המשכן. הסיבה לפרוט זה הינה שהיו הנשמות הטובות מלעיזות על משה ששלח ידו בקופה הציבורית וחלק מרכושו נלקח בעצם מתרומות בני ישראל ולכך פירט משה כל פסיק ופסיק ממה שתרמו למשכן. בנוסף, התורה רוצה להעביר לנו מסר חזק מאד לכל המנהלים ולכל האחראים על הקופה הציבורית שחובה על כל אחד לדווח נאמנה על מצב המלאי וההכנסות בכל הפרוייקטים של כלל הציבור. (כמו דוחות כספיים של חברות הנסחרות בבורסה) בתפילת השבת אנו מוצאים ששליח הציבור מברך את כל הקהל ומציין בפרט "את כל העוסקים בצורכי ציבור באמונה הקב"ה ישלם שכרם ויצילם מכל צרה...." ועוד ברכות רבות

ב. בהמשך אנו מוצאים פרוט בגדי הכהנים עם דגש מיוחד לבגדיו של הכהן הגדול. כידוע, לבגדי הכהן הגדול נוספו מספר אלמנטים נוספים על פני כהן רגיל ובהם החושן (תבנית של ארבעה טורים ושלוש שורות המכילים אבנים יקרות כגון: ברקת, ספיר יהלום ועוד) וכן ציץ הזהב שעל מצח הכהן הגדול שעליו היה רשום שמו המפורש של הקב"ה.

ג. פחות משנה לאחר שקיבלו את המשימה של בניית המשכן וכל כליו, משה בוחן ורואה שאכן העבודה נעשתה כפי הציווי שקיבל מאלוקים כשהביצוע בפועל תאם את התכנון (מה שכל מנהל פרוייקט בימינו היה מקבל בונים נכבד על העמידה במשימה) וכיון שכך בירך משה את העושים במלאכה שיזכו שהשכינה תשרה במעשה ידיהם. זאת אומרת, שהבניה לא תהיה רק בניה פיזית, אלא יהיה לה מימד רוחני, של גילוי אלוקים במשכן, וזאת על ידי סימנים חיצוניים של נסים, כגון אש שהיתה יורדת מן השמים, וכן על ידי הנבואה שזכה לה משה במשכן עצמו. משעת הקמת המשכן כיסה ענן את המשכן כסימן להשראת שכינה בשעות היום ובשעות הלילה היה עליו עמוד ענן.

ד. משה מצטווה להקים את המשכן ומציג תוכנית מפורטת המציינת היכן יש למקם כל כלי וכלי (מנורת הזהב, ארון העדות מזבח הקטורת ועוד) מה שבימנו נקרא lay-out המשכן הוקם שנה לאחר צאת בני ישראל מארץ מצרים. בראש חודש ניסן (מעניין לראות בימינו פרוייקט כזה מורכב שעומד בלוח זמנים כזה צפוף וללא חריגה בתקציב)

ה. בשעה שהענן שכן על המשכן לא היתה רשות להיכנס למשכן, רק אם הענן עלה מעל המשכן היה משה יכול להיכנס למשכן. הענן שימש גם לסימן תזוזה, והסימן היה: אם הענן "זז" בני ישראל יכולים לצאת לדרך. ואם הענן נעצר בני ישראל צריכים להתארגן למנוחה.

פרשת פקודי חותמת את ספר שמות אשר מתחיל בסיפור ירידת בני יעקב למצרים וכל האירועים אשר עברו על בני יעקב בדרכם לבנייתם כעם ישראל: העבודות במצרים, עשרת המכות, יציאת מצרים, קבלת התורה, מלחמת עמלק, מעשה עגל הזהב ובניית המשכן.

1.6 . השבת מברכין את חודש אדר ב'

השבת אנו מברכין את ראש חודש אדר ב' שיחול בשטו"מ למחרת השבת ביום ראשון וביום שני. ומשנכנס אדר מרבין בשמחה.

המולד: ביום שבת בשעה 3 אחה"צ, 10 דקות ו-8 חלקים.

2. לקח טוב מהפרשה

2.1. "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי. על "עב הענן" ו"הנסיך הקטן" / ר' משה רוט

אנטואן דה סנט-אכזופרי (1900 – 1944) – טייס, סופר, משורר ועיתונאי צרפתי, כתב את הספר המפורסם "הנסיך הקטן". ספר זה תורגם ל- 180 שפות ונחשב לאחד הספרים הטובים, המרתקים והמיוחדים, שנכתבו במאה השנים האחרונות.

הספר עוסק בטייס שנאלץ לנחות בלב המדבר, שם הוא פוגש את הנסיך הקטן – דמות בדיונית שהגיע מכוכב אחר. במהלך שיחותיו עם הנסיך הקטן, הוא לומד להכיר את עולמו השונה והיחודי ואת הדמויות שמככבות בו.

את המלך שנדמה לו שהוא שולט על הכוכבים מכיוון שהוא פוקד עליהם לעשות דברים שהיו עושים בלאו הכי, ומנסה לנהוג כך גם כלפי אנשים. כך למשל, לאחר שהנסיך הקטן אומר לו שהוא עומד להתעטש, הוא פוקד עליו להתעטש.

את איש העסקים שעסוק תמיד בספירת הכוכבים, מאחר שהוא חושב ששייכים לו. והוא רוצה להשתמש בהם, על מנת לרכוש עוד כוכבים...

את הגיאוגרף העסוק בשרטוט מפות של מקומות שמעולם לא ביקר בהם וכך גם את הגאווות, את השיכור ואת מדליק הפנסים...

בעולמו של הנסיך הקטן, ישנו מלך שאינו שולט, איש עסקים שאין לו משלו כלום, שיכור השותה כדי לשכוח את חרפת שכרותו (אבסורד...), גאווות המחפש את הערצת כל חבריו למרות שהוא בעצם חי לבדו על הכוכב ומדליק פנסים שמהירות סבוב הכוכב ההולכת וגדלה, מביאה אותו לידי הדלקה וכיבוי של תאורת הלילה שוב ושוב, מידי כמה דקות, כאשר אורך היום הולך ומצטמצם...

ספר זה שהינו לכאורה ספר ילדים, הינו קריאה והזמנה לכולנו (ודווקא למבוגרים שבינינו...), לבצע חשיבה מחודשת על עצמנו, תפקידנו והמשמעות של כל מה שסביבנו. וזאת מתוך "שכל ילדותי" ישר, טבעי, "פשוט" ומלא תום (שכנראה כבר אבד לנו...).

אולם, הזמנה זו לחשיבה מחודשת, אינה כה פשוטה וקלה למימוש. כי: "אין שעתם של בני – האדם פנויה עוד להבנת עניינים כלשהם. הם קונים אצל הסוחרים דברים מוכנים ומזומנים..." (מתוך הספר).

ומי שבכל זאת ינסה לחשוב, יגלה שהדברים רלבנטיים גם כיום, כאן ועכשיו. גם כיום, לא כל מי שנדמה לו שהוא "מלך", הוא אכן השליט האמיתי.

ויש גם כאלה, שטרדות היום יום, מונעות מהם לעצור ולחשוב והם מוצאים את עצמם בריצה אינסופית, כאותו מדליק פנסים...

בפרשתנו – פרשת "פקודי, נמצא פסוק "קשה", המזמין אותנו לעצור לרגע את ריצת היום יום ולנסות להבין...

פרשת "פקודי", מסכמת את תהליך בניית המשכן וחותמת את החומש השני – חומש "שמות". חומש שעסק בשעבוד מצרים, ביציאה לחירות, במתן תורה ובבניית המשכן.

בסיום הפרשה, לאחר בנית המשכן והקמתו, כאשר סוף סוף הקב"ה משרה את שכינתו ("נוכחותו") על המשכן ועל עם ישראל כולו, אומרת התורה:

וַיְכַסּוּ הָעֲנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן (שמות מ, לד).

והדבר קשה, הרי לפנינו דבר והיפוכו – גילוי מתוך כיסוי והסתר!

כבוד ה' המתגלה, מופיע כהסתר וככיסוי של "עב הענן".

ללמדך, שגם "התגלותו" של הקב"ה, היא תמיד תחת מעטה ה"כיסוי" – של "עב הענן". גם כאשר הקב"ה "נמצא" ו"נוכח", הוא נסתר ובלתי נראה ונחבא בענן. כי "...ה' אָמַר לְשֹׁפֵן בְּעֶרְפֶּל" (מלכים א ח, יב).

המורכבות הזאת של גילוי מתוך כיסוי, נכונה גם בחיי היום יום שלנו.

ברור לנו שהקב"ה ברא אותנו, אבל קשה לנו להרגיש זאת.

הקב"ה מְחַיֶּה אותנו בכל יום מחדש ונותן לנו כוח, בריאות ופרנסה, אך לנו קשה לראות זאת.

הקב"ה "נוכח" ונמצא איתנו בחיינו ו"נותן לנו יד" בשעת הצורך, אבל לא תמיד הדבר ברור לנו.

וכך, לעיתים נדמה לנו (בטעות...), שאת העולם הזה מנהלים הפוליטיקאים, והטייקונים, חוקי הטבע וכוחות השוק... זהו "עב הענן" של המציאות, הממסך ומסתיר מאיתנו את נוכחותו והנהגתו הקבועה והתמידית של הקב"ה בעולם.

מתברר אם כן, כי הרצון של הקב"ה להסתתר ולהתכסות מפנינו, הוא מהותי, כדברי הנביא: "אֶכֶן אֶתָּה אֲ-לֹהֵי מִסְתַּתֵּר" (ישעיהו מה, טו).

וכל כך למה?

מדוע הקב"ה אינו "מתגלה" בפנינו במלא נוכחותו וגדלותו, מתוך הנהגה גלויה וברורה?!

הסתתרות זו, הינה בבחינת אתגר המוצב בפנינו. האם אכן נרצה "לחפש" ו"לגלות" את הקב"ה?! האם נרצה להתבונן, לחקור ולחפש את נוכחותו של הקב"ה בעולמנו?!

ומי שיתאמץ ויתבונן, יוכל לראות את האלוקים בכל פינה של הבריאה. בפרטחת הצמח, בעלית הגיאות, בתנועות שריריו ובקומו על רגליו כל בוקר מחדש. וכמובן גם בדברי ימי העולם ובקורותיו המופלאות של עם ישראל.

אולם, התבוננות זו צריכה לבוא מן הלב. "כי לא תועיל פתיחת העין, כאשר הלב יהיה עוור" ('שלמה אבן גבירול', 'ספר מבחר פנינים').

מי שניצב מול המשכן ביום חנוכתו, ראה בעיניו רק ענן, אך בליבו הרגיש ו"ראה" בבירור, את נוכחותו של הקב"ה.

על כך אמר רבי שלמה קרליבך, הרבי המזמר והמרקד:

ה' הוא הדבר הכי הכי אמיתי בעולם, למרות שאי אפשר לראות אותו. אבל אחרי שאתה לא רואה אותו, אתה כן רואה אותו. ואז, אתה מצליח לראות אותו ולהבחין בו בכל מקום. בכל פרח ובכל ענן. בכל אבן קטנה ובכל נר. כשאנחנו אומרים בקריאת שמע – "ה' אחד", אנחנו עוצמים את עינינו, מפני שבתחילה אנחנו לא רואים את ה'. אנחנו עיוורים. אנחנו רק מאמינים. אבל אז, אנו פוקחים את העיניים והכל כל כך ברור. ה' ניצב לפנינו. הוא נמצא בבריאה תמיד. צריך רק להתבונן.

כאשר אנחנו מסתכלים על העולם מתוך קבלת עול מלכות שמים, מתוך אמירת "ה' אחד", רק אז אנו זוכים ליכולת ההתבוננות. רק אז אנו רואים את ה' הנמצא בבריאה תמיד ("הרבי מקרן הרחוב", פרק ז).

את הפרדוקס הזה של הסתר וגילוי, ניסח אחד מחכמי ישראל באופן מופלא:

"אֱלֹהֵי, אַנְהָ אַמְצַאךְ, אַךְ אַנְהָ לֹא אַמְצַאךְ. נִסְתַּרְתָּ וְלֹא תִרְאֶה, וְהִכַּל מִמֶּךָ מְלֵא... (בעל "חובות הלבבות", המספר על אחד מחכמי דורו. שער היחוד, י).

מחד, "הכל ממך מלא" – כל מה שמסביבנו הוא מעשה ידי ה'. ומאידך, "נסתרת ולא תראה" – קשה לראות אותך, בגלל "עב הענן".

האתגר הניצב בפנינו הוא, להתבונן בטבע ובהיסטוריה ולראות ולהרגיש כיצד הכל ממך מלא...

כי רק כך נוכל לקיים את הציווי והפניה של הקב"ה אל כל אחד ואחד מאיתנו: "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ..." – האלוקים שלך... (שמות כ, ב). רק כך נוכל להכיר במציאותו של הקב"ה, להרגיש אותו וליצור איתו את מערכת היחסים המתבקשת...

המציאות של "עב הענן", המוזכרת בפרשתנו, הינה הזמנה ואתגר להתבוננות פנימית ולחשיבה מחודשת, שנועדה להבין מיהו המלך האמיתי (לא זה שנדמה לו שהוא מלך...) ומה תפקידנו כאן ועכשיו...

ונחתום, בכמה שורות משירו של היוצר שולי רנד "אֵיפָה" (מילים ולחן):

...קולות מהעבר לוחשים לי לעצור

אבל אני מוסיף בחשך לחתר

ושואל ומבקש, אייפה?!

שיר זה, עוסק באדם ה"חותר" בחושך ו"בעב הענן" וכוסף ומחפש "להרגיש" את אלוקיו (המסתתר...) כדי להתקשר אליו ולהתדבק בו.

וזאת, למרות קולות מן עברו האישי (ואולי גם מסביבתו...), הקוראים לו לחדול ולעצור. אבל הוא בשלו, ממשיך לחפש ושואל ומבקש, אייפה?!

בברכת שבת שלום,

משה רוט

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל: nekudatova.roth@gmail.com

אהבת? הפץ בין חבריך

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה

לכבוד חודש אדר – "מצווה גדולה להיות בשמחה תמיד" / ניר אביעד

"עיבדו את השם בשמחה, בואו לפניו ברננה" אומר לנו דוד המלך בספר תהילים. "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך השם אלוקיך" כתוב בספר דברים. "מצווה גדולה להיות בשמחה תמיד" מדגיש רבי נחמן מברסלב. עולם הספרים היהודי מלא בהתייחסויות והמלצות של אבותינו ורבותינו לאורך כל הדורות להיות בשמחה, תוך הדגשה של מעלתה וחשיבותה לחיינו. ואכן, אין דבר שאנחנו רוצים יותר בעולם הזה מאשר לשמות! כל אדם שאוחז מעט בשפיותו חושב ומרגיש זאת בכל רמ"ח אבריו. אם יש משהו שכל בני האדם שותפים לו ללא יוצאים מהכלל הוא ברצון בקצת נחת ובשאיפה לאושר ושלווה. ובכל זאת, למה זה כל כך קשה לנו? למה רובינו נמצאים רוב הזמן בסוג של כבדות ולאות, אשר גם אם לא ניתן לקרוא להם רשמית כ"עצבות" וכדיכאון", אין שום קשר בינם לבין הלך הרוח הפנימי של קלילות, עליזות וחיוניות שאנחנו כה מחפשים ומייחלים לעצמינו?

"כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה" אומרת הגמרא במסכת תענית. השנה קיבלו מנה כפולה ומכופלת של הזדמנות להבין מהי שמחה אמיתית ולחזקה בתוכנו בדמות אדר א' ואדר ב', ועל כן מצאתי לנכון לסטות לרגע מרצף פרשיות השבוע הרגיל ולדון בנושא חשוב ומשמח זה. האם אני מאמין שאפשר באמת לשמוח ולשמור על אותה שמחה לאורך זמן? האם החלום הזה אפשרי? לעניות דעתי – בפרוש כן!! בתורה הקב"ה לא דורש מאתנו שום דבר שאין ביכולתנו לקיימו, ולכן החזרה וההדגשה המיוחדים האלה על מעלת השמחה במספר מקומות בתורה יחד עם דברי חז"ל מעידים שזהו אתגר שאנו בהחלט יכולים לו.

להיות שמח זה משהו שאפשר להתאמן עליו והוא לא קשור לנסיבות חיים חיצוניות או לתכונה מולדת, כפי שאנחנו מתפתים לחשוב. כל צרותינו שורשן בעצבות, ומתוקף כך שאנו לא מתהלכים ומתנהלים בשמחה ולא נגשים למלא את התפקיד הייחודי שהקב"ה נתן לנו עם חיוך, או כפי שניסח זאת משה רבינו: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב" (דברים כ"ח מ"ז).

איפה הבעיה? מדוע אנחנו כל כך רחוקים מהשאיפה הפשוטה והכה לגיטימית להיות מאושרים? היום נראה כי העולם מעט השתגע ומחפש את השמחה במקומות הלא נכונים, ולכן הרבה אנשים מתבלבלים בין שמחה לבין "מצב רוח טוב" שבא לאחר בילוי מסעיר, ארוחה במסעדה טובה, או אפילו לאחר שקבוצת הכדורגל האהובה עלינו זכתה באליפות. שמחה מהסוג הזה זמנית וחלקית, בעוד שמחה אמיתית במובן הכי טהור של המילה היא שמחה ש"אינה תלויה בדבר". היא אינה תלויה בהצלחה חיצונית כזו או אחרת, אינה תלויה בכבוד שאנחנו מקבלים, בחופשה השנתית, במשכורת שמנה או בזכייה בפיס. הצעד הראשון שיש לעשות בדרך לאותה שמחה נכספת היא להכיר בעובדה שעל המציאות החיצונית כמעט ואין לנו שליטה, בעוד המאבק היחיד הוא על מה שמתרוצץ לנו בתוך הראש והלב. מחר בבוקר חס וחלילה יכולה להיות מלחמה/ תאונה/ רעידת אדמה/ מיתון וכו'. אין לנו שום שליטה על הדברים האלה, ולכן כל כך מותר לבזבז אנרגיה וזמן יקרים בפחדים ודמיונות. המילה "בשמחה" באה מהאותיות "במחשבה". פרוש הדברים הוא שאיכות החיים הפנימית שלנו לא תלויה בשום משתנה חיצוני – טוב או רע. האושר שלנו תלוי במחשבות שלנו על עצמינו ועל העולם.

שמחה אמיתית קיימת אפילו כשנלקח מאתנו מה או מי שאנחנו אוהבים. הגעה אל שמחה כזו מחייבת להרכיב ראש בפני האמת האלוקית ולהבין שהכול ממנו ולפיכך הכול לטובה. כל עוד נדמה לאדם שגורלו נתון בידו חסרה לו שמחת חיים מאחר שתדיר הוא חרד מפני הבאות. לעומתו, אין גבול לשמחה של אדם המאמין שהאלוקים הוא האדון על הבריאה, והוא המנווט את דרכו של כל אחד מברואיו בהשגחה פרטית ומדויקת. השם של חודש אדר, שבעטיו נכתב מאמר זה, מרמז על נקודה זו בדיוק – א' דר, כלומר בחודש זה (אולי בצורה חזקה יותר מבשאר החודשים) ניתן להרגיש את אותה נוכחות אלוקית (נמשלת באות א') בקרבנו. ההכרה שהכול מאת הקב"ה, אשר אוהב אותנו, ולכן כל שקורה לנו הוא לטובתנו (גם אם בעינינו זה נראה אחרת), משחררת ומשמחת ביותר!

מי ששרוי בעצבות בעצם בהרגשתו ובמעשיו מתלונן על הקב"ה ואומר לעצמו שהבורא טועה, שהוא לא בסדר ושהוא לא נותן לו מה שמגיע לו, ולכן אין דבר מגוחך ומנוגד לאמונה יותר מזה. עניינו של חג פורים המתקרב והולך הוא בדיוק להסיר את אותו ההסתר מהמציאות החיצונית, ולכן נקראת המגילה "מגילת

אסתר" – גילוי ההסתר. פרוש הדברים הוא שבחודש אדר בכלל ובחג פורים בפרט בכוחנו לגלות את הטוב שכבר קיים ושאונו עצמנו את עינינו מלראותו, או שהמציאות החיצונית שכנעה אותנו שהוא איננו. כל מציאות מסתירה את עומק הטוב שיש בה ושלא מתגלה ללא עצירה והתבוננות. ההסתר גורמת לנו לחשוב שאין מי ששומע ומאזין לתפילתנו או שמא שאנו נתונים לחסדי הגורל העיוור והאכזר ואין משמעות וסדר בבריאה. חז"ל אמרו "אין שמחה כהתרת הספקות", ואכן קבלה והפנמה שיש בורא לעולם ושיש משמעות לחיינו מגרשת את אותן הספקות ומאפשרת לנו להתחיל ולשמוח באמת.

בן זומא בפרקי אבות שואל: "איזהו העשיר?". התשובה שרובינו היינו נותנים, מתוקף היותנו שבויים בעל כורחנו בתוך הלך הרוח של "החלום האמריקאי", היא שעשיר הוא מי שיש לו כמה בתים יפים, הוא עובד כמנכ"ל מצליח בחברה גדולה, אוכל במסעדות ה"נחשבות", מבלה במועדונים ה"נכונים", לובש את המותגים העדכניים ומבלה פעמיים בשנה בחופשות פאר בחו"ל. למרבה הפלא, התשובה של בן זומא שונה – "איזהו העשיר? השמח בחלקו!", כלומר על מנת להרגיש עשירים עלינו להיות שבעי רצון ממה שיש לנו כעת או ממה שביכולתנו להשיג תוך מאמצים סבירים ומתאימים לנו. התפיסה שלנו לעושר ולהצלחה היא השוואתית. אדם עם כמה מיליונים ייחשב וירגיש עשיר אם מסביבו יהיו אנשים שאין להם סכום גדול כמו שיש לו. לעומת זאת, אותו אדם לא ייחשב וירגיש עשיר בחברה של מיליארדרים. מתי אם כך אדם עשיר מפני שהוא עצמו באמת עשיר ולא מפני שהאחרים עניים? כשהוא שמח במה שיש לו, גם אם זה מעט. חשוב כמובן לזכור שהעושר והאושר לא מתייחסים רק לכמות כסף, אלא לכל צורך חומרי ונפשי אחר שיש לנו.

מדוע רובינו עסוקים במחשבות טורדניות של מה יש לנו ועד כמה אנו רחוקים ממה שהיינו רוצים שיהיה לנו? מדוע אנחנו לא שמחים עם מה שיש לנו? התבוננות פנימית מגלה כי הטבע של רובינו הוא לראות את "חצי הכוס הריקה". אנחנו מעבירים אנרגיה וזמן רבים מידי בקיטורים, במחשבות ובדיבורים על מה שחסר ועל מה שאין לנו, וכוח ההרגל משכיח מאתנו את הטוב שישנו. אדם כמעט ואף פעם לא עוצר ואומר לעצמו: "כמה טוב לי עכשיו, אני ממש מאושר, חיי שלמים ושמחים". ביהדות ישנו מושג בסיסי מאוד המדבר על "חוש הכרת הטוב",

שמשמעו להפך את המשקפיים איתן אנחנו מסתובבים בעולם ולסגל מחשבות חיוביות במקום השליליות. במקום לראות את מה שאין להתחיל לראות את שישנו – לראות את חצי הכוס המלאה. למרבה האבסורד, כשאנו סוף סוף משיגים את מה שחפץ ליבנו, בדר"כ תחושת הסיפוק שאנו חווים קצרה ביותר ומיד מתחיל הקול הפנימי לכרסם ולספר לנו על כל הדברים שעדיין לא השגנו. חשוב לחיות בהבנה ששום דבר אינו מובן מאליו. אין דבר כזה "מגיע לי". ברגע שמקבלים דברים כמובנים מאליהם לא יודעים להעריך את הדבר עצמו ואת מי שנותן לנו אותם.

חברים, החיים הם כאן ועכשיו ולא בדמיונות בהקיץ על האושר הנכסף שמחכה לנו בעתיד או שהיה לנו בעבר. כמעט כולנו לא חיים ברמת תודעה שכזו. כך, בתקופת התיכון רבים חושבים על כמה קשה וכמה טוב יהיה לסיים עם הבגרויות והלימודים (רק אח"כ רוב האנשים מביטים אחורה בערגה ונוסטלגיה ונוזכרים "בתקופה היפה בחייהם"). בצבא אנחנו מקטרים על התנאים ומחכים בקוצר רוח לאזרחות. באוניברסיטה קשה ולוחץ ומייחלים לתקופת העבודה והעצמאות שאחרי. כשכבר סוף סוף מוצאים עבודה טובה וראויה מקטרים על התנאים, על הבוס, על השעות וכו', וכו', וכו'. נראה כי היכולת הפשוטה לעצור ולהודות על מה שיש לנו כאן ועכשיו הולכת ופוחתת. מדובר בכישורי חיים בריאים ונורמאליים שכה חסרים לנו היום. לכל אחד מאתנו יש אשליה מתוקה שאומרת: "אילו רק היה לי... בן זוג מתאים / ילדים / תפקיד בכיר יותר / דירה ללא משכנתא / הייתי רזה יותר – אז הייתי באמת שמח ומאושר". מדובר בדמיון מתעתע של "הגשמה" ו"שלמות", אשר נגרר אל תוך חיינו ומעורר בנו תסכול, תחושת חסר מתמדת ורצון לברוח שוב אל עולם הדמיון משום ששם תמיד חם ונעים. רצונו של הקב"ה הוא שנחייה בעולם הזה ולא בעולם הדמיונות. מצפים מאתנו שנהיה מאושרים כבר עכשיו, שנהנה מכל דבר ודבר שיש לנו, בין אם זה מעט, ובין אם הרבה. אם איננו שמחים בחלקינו בחיים, זה לא יהיה משנה כמה כסף יהיה לנו בבנק, מי יהיה בן/בת זוגנו, במה נעסוק ובאיזה רכב ניסע משום שתמיד נחוה שחסר לנו עוד.

לפני מספר שנים קיבלתי מתנה נפלאה – הלכתי לישון בריא לחלוטין וקמתי עיוור בעין שמאל, ללא שום הכנה והתראה מוקדמת. לאחר שמספר פרופסורים אמרו לי שמדובר בתופעה נדירה ומצערת ושאיבדתי את הראיה לעולמים, בחסדי

השם (והרפואה) נמצא הטיפול המתאים וכיום אני שוב רואה 6/6 (טפו טפו...). אותם שבועות ארוכים בין הבשורה המרה להצלחת הטיפול עברו עליי בתהיות על כך שמעולם לא הערכת את העובדה שיש לי שתי עיניים ושאתי ברוך השם רואה בהן היטב. דווקא מתוך הקושי התעוררתי להעריך את "המובן מאליו". לרובינו יש שתי עיניים, שתי אוזניים, שתי ידיים, שתי רגלים ועוד ועוד. בואו נשמח בחלקנו. תאמינו לי, זה לא מובן מאליו! רבי נחמן כתב שהצרות והייסורים באים לעורר אותנו לשמוח ולהעריך את מה שיש לנו בחיים, כאשר התנהלות חכמה הרבה יותר היא להעריך ולהודות על הקיים מבעוד מועד וכך לא להצטרך לטלטלות ולמכות.

מעבר לחוסר באמונה ולראייה של חצי הכוס הריקה, השורש לעצבות, לפי דברי חז"ל, מתחיל באגו ובגאווה שלנו. כשאדם מלא בעצמו וחושב שהדברים צריכים להתנהל בדיוק לפי רצונותיו ומחשבותיו נכונה לו לרוב אכזבה. אנשים הלוקים במידת הגאווה מועדים הרבה יותר להרגיש תסכול וכעס משום שבעולם (מה לעשות...) יש עוד אנשים ולא תמיד הסובבים אתנו "מתיישרים לפי החליל שלנו". אותו תסכול מביא בסופו של דבר לעצבות ולייאוש. הפתרון לעצבות, אם כך, הוא לשרש את האגו להבין שאנחנו לא מרכז העולם.

גזלנית ושודדת נוספת של השמחה בחיינו היא תרבות השפע והחומר שקיימת בדורנו. אולי זו רק התרפקות נוסטלגית ודמיונות, אבל נראה כי דווקא בעבר, כאשר היה פחות חומר ופחות תחכום, כאשר היו גם "סתם" עובדים ולא כולם היו "מנהלים גדולים" וכאשר יכולת ללכת ברחוב בראש נקי ולא להיות זמין בכל רגע ורגע, דווקא באותה הפשטות היה משהו נקי ורגוע יותר.

מעבר לכך, נראה כי בדורות הקודמים האנשים היו קרובים יותר אחד לשני, חרף העובדה שאמצעי התקשורת היו מפותחים הרבה פחות. האדם הוא יצור חברתי ("לא טוב היות האדם לבדו") וככזה אנחנו זקוקים לחברה ולחברים. נוצרנו בצורה כזו שאנחנו לא יכולים להגיע לשמחה לבד מבלי שתהיה לנו אינטראקציה עם אנשים נוספים. מי שאומר "אני לא זקוק לאף אחד, אני יכול לבד" משקר לעצמו. כל אחד זקוק מבחינה נפשית לחבר אחד לפחות עמו יוכל לחלוק את שחבוי במסתרי ליבו, וזו גם אחת הסיבות העיקריות מדוע אנחנו נמשכים לבני המין השני

וכה משוועים להקים בית ומשפחה. בתקופת ילדותי כל הדלתות של השכנים בבניין היו תמיד פתוחות ויכולנו להיכנס ולהתארח ללא הודעה מוקדמת ותמיד להתקבל בארשת פנים שמחות ובחיוך. נראה כי משהו מזה הלך לאיבוד בשנים האחרונות. אם בעבר בין הבתים הפרטיים חצצה לכל היותר גדר צנועה, היום כל וילה מקיפה עצמה בחומות, מצלמות וכלב מרייר וחושף שיניים – העיקר להסתגר ולהתרחק ממפגש וקירבה חס ושלום. לא אחת אני עולה במעלית עם שכן ומוצא עצמי מתעניין באדיקות במספרי הקומות המתחלפים על הצג – העיקר שלא יהיה קשר עין ונאלץ לשוחח. מעבר לכך, בעבר לפני דור הסלולרי יכולנו "לנחות" על חבר/בן משפחה ולהעביר עמו ערב בנעימים. היום כדי לתאם פגישה עם חבר צריך לפתוח יומנים (באייפון כמובן) ולנסות לאתר זמן פנוי בין שלל המשימות. אנחנו צריכים חברים אמתיים ולא דמויות וירטואליות בפייסבוק המוגדרים כ"חברים" ושאוּלי לא פגשנו וגם מעולם לא נפגוש. כדי לשמח אנחנו זקוקים לאהבה אמיתית ולא לlike מזויף, קר ומלאכותי. הריחוק וההסתגרות האלה הם הפך הגישה היהודית והפך הדרך ליצור קירבה אנושית, שכה חיונית לשמחתנו. במגילת אסתר נקרא בקרוב שהפתרון של מרדכי היהודי לגזרות המן היה בכינוס של כל היהודים יחדיו. בביחד הזה יש כוח אדיר של שמחה שיכול לפוגג כל מועקה ולשבור כל גזירה.

בהמשך לרעיון זה, סוד הסודות בדרך להשיג את האושר הנכסף הוא בלעשות טוב לזולת. אין דבר משמח יותר מלראות אדם אחר שמחייך/ נרגע/ מחכים/ גדל בזכותנו. כל יהודי הוא צינור של השפע של הקב"ה. דרכינו עובר הטוב הלאה לעולם, ולכן אם אנחנו לא מעבירים לאחרים את הדברים הטובים שאנחנו חווים, מרגישים ולומדים אנחנו עושים סתימה בצינור ויכולים לגרום לפיצוץ ממנו אנחנו נהייה הראשונים שנסבול. לתת, לחייך, לפרגן, לוותר – זה בהתחלה נראה קשה והפוך לכל מה שהתרבות הנוכחית מחנכת אותנו לעשות, אבל אין אושר ושמחה גדולים מאלה למי שמקבל יחס זה מאתו ובראש ובראשונה לנו עצמינו!! ולכן העצה הטובה ביותר לאדם בדיכאון היא להפסיק להתעסק בצרותיו ובאופן מלאכותי לדאוג לצרכים של אדם אחר. הפלא ופלא מובטח לו שהוא עצמו ירגיש טוב יותר.

הנביא ישעיהו כותב ביחס לגאולה: "כי בשמחה תצאו", ונשאלת השאלה מה החידוש פה? הרי ברור שכשנצא לחרות ונשתחרר מכל צרותנו נהייה שמחים! התשובה היא שלא רק שנהיה שמחים בגאולה, אלא שהדרך להגיע אליה היא ע"י שמחה. "כי בשמחה תצאו".

שנזכה בזכות חודש אדר ובזכות המאמצים שלנו לשמוח באמת,

א. סיכום מתומצת של פרשת "פקודי"

פרשת פקודי ממשיכה בנושא הקמת המשכן: פירוט התרומות שהתקבלו מן העם לצורך בניית המשכן • תיאור הכנת בגדי הכהונה: האפוד והחושן, המעיל הכותנות של אהרן ובניו, המצנפת והמגבעות, המכנסיים והאבנטים, ולבסוף הציץ

"אלה פקודי המשכן, משכן העדות, אשר פקד על פי משה" – בפרשה זו מספרת לנו התורה על פקידת (מניית) משקלי התרומות שהגיעו למשכן: משקל הזהב, הכסף והנחושת. שמות המשקלות המוזכרים כאן, לפי הנהוג בימים ההם: כיכר, שקל, בקע.

כן מסופר בפרשה זו על שאר כלי המשכן. על הכיסויים המיוחדים שלהם שהיו מולבשים על הכלים בשעה שהיו מעבירים את המשכן ממקום למקום, לצורך המסעות. ושוב, חזרה בפרוטרוט על המסופר כבר בעבר, והפעם בפרשת 'תצוה': עשיית בגדי הכהן גדול; האפוד והחושן ושאר הבגדים.

"ותכל כל עבודת משכן אהל מועד". כעת, כאשר כל הכלים והציוד מוכנים, יש לחכות רק להקמת המשכן. הכל מועבר אל משה רבינו, וכאשר זה רואה כי הכל נעשה כשורה ועל פי ציווי ה', הוא מברך את העוסקים במלאכה: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם."

עתה מצווה ה' את משה להקים את המשכן, שכן רק הוא מסוגל לכך. התאריך המיועד להקמה: "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד" – הוא ראש-חודש ניסן. כעת נותר לסדר את כלי המשכן במקום המתאים להם, את 'ארון-העדות' להניח ב'קודש-הקודשים', ואת המנורה, השולחן ומזבח הקטורת ב'קודש'.

אחרי שהכל מוכן צריך לקדש את בגדי הכהונה וכן את הכהנים עצמם, בכדי שיוכלו להתחיל לעבוד. אמנם, אף שהעבודה בדרך כלל מלאכתם של אהרן ובניו היא, הרי שבאותם שבעת ימי הקמת המשכן וחנוכת כליו – ימים שנקראו בשם ימי-המילואים – היה זה משה שהקטיר את הקטורת, הדליק את הנרות והקריב

את הקרבנות על המזבח.

זהו. נותר רק להקים את חצר המשכן ולפרוש את מסך השער שלה – "ויכל משה את המלאכה"; "ויכס הענן את אהל מועד, וכבוד ה' מלא את המשכן."

כעת אף משה בעצמו איננו יכול לבוא אל המשכן – אהל-מועד – כרצונו, כיון שמקום זה משמש מעתה כמקום השכינה. רק כאשר הסתלק הענן מעל המשכן היה זה סימן עבורו שיכול הוא להכנס, ואז היה ה' מדבר עמו.

הענן אף היווה סימן למסעי בני ישראל, וכמפורש בסוף הפרשה: "ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם, ואם לא יעלה הענן – לא יסעו."

כאן מסתיימת הפרשה וספר 'שמות' כולו, ונוהגים לומר: "חזק חזק ונתחזק!"

ב . פרפראות ופנינים מהפרשה

1 . המברך יתברך

"איזו משאלה ברצונך שאמלא לך?"

"שאל השד שהגיח מהבקבוק את הקבצן המופתע שבסך הכל אסף בקבוקים שניתן לקבל עליהם דמי פיקדון. "אני רוצה וילה", נרגש הקבצן עד עמקי נשמתו. "אתה שפוי?"

גער בו השדון, "אילו הייתה לי וילה – הייתי מתגורר בבקבוק...?"!

*

**

כשסיימו עם ישראל להקים את המשכן, הגיעו וסיפרו זאת למשה רבינו, ותגובתו הייתה "ויברך אותם משה". מה בירכם?

אומר רש"י בשם המדרש: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם". וצריך להביין: הקב"ה מצוה את עם ישראל להקים משכן, על מנת שיוכל לשכון בתוכם, ולשם כך טרחו ישראל ועמלו זמן ממושך והשקיעו ממוץ רב. וכי לברכתו של משה הם צריכים כדי שתהיה שכינה? הרי הקב"ה הבטיח שישכון בתוכם.

מספרים על ה"בבא סאלי", רבי ישראל אבוחצירא, שהתקוטט בילדותו עם אחד מחבריו כדרכס של ילדים, וברוב כעסו הפטיר לעבר הילד השני קללה. אביו, הגאון הקדוש רבי מסעוד, שמע זאת ונחרד. קרא לבנו ישראל לחדרו ובכבוד ראש אמר לו: "דע לך בני! אצלנו במשפחה יש השפעה רבה וכח גדול לדיבור, לכן מעתה ואילך הישמר מאוד על כל מילה שאתה מוציא מפיך ולעולם אל תקלל יהודי."

סיים הבבא סאלי בענווה ואמר: מאז ששמעתי מפי אבי על הכח שניתן לי – אני רק מברך יהודים. אבל לא רק לצדיקים ומיוחסים יש כח בדיבורם, אלא לכל יהודי באשר הוא (יש כח) גם אם לא כח השפעה רב כמו הצדיקים, אבל כח השפעה יש מהו כח זה? חז"ל הקדושים מזהירים: "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך". זאת אומרת, גם אם אדם פשוט בירך אותך, אל תרגיש בלבך תרעומת כלפיו, או חלילה לזול בברכתו. שכן ייתכן שבאותו הרגע תהיה עת רצון בשמי מרומים וברכתו לך תתקיים במלואה.

ומיהו זה שאינו רוצה להתברך?... לכן, ברכה באשר היא, חשובה למתברך. ומה בקשר למברך עצמו? גם כאן הקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, והמברך את סובביו תמיד במאור פנים ובלב שמח באמת בשמחתם, מרוויח שהוא עצמו יתברך מהקב"ה באותה הצורה. גם לכהנים, שנצטוו לברך את עם ישראל באהבה, מבטיחה התורה: "ושמו את שמי [וברכתי] על בני ישראל", כנגד זה הם זוכים להבטחה אלוקית "ואני אברכם".

כאן המקום להרחיב מעט במושג "ברכה". רבי אליהו אליעזר דסלר, מחבר הספר "מכתב מאליהו", נותן דוגמה לעיקרון הברכה: מחירו של פריט או חפץ בעולמנו, ייקבע על פי רוב לפי שני פרמטרים – הצריכה שלו וזמינות מדוע זקוקים לברכה? ברכה – שפע רב ללא מאמץ מרכיביו.

לדוגמה: הלחם מורכב מחומרים זמינים בהחלט, אך צריכתו התמידית מחייבת פיקוח הדוק עליו, בכדי שסוחרים לא ינצלו את המצב ויעלו את מחירו. לעומתו, מכוניות יוקרה שמרכיביהן אינם חלקים מצויים בשוק, ויצרניות הרכב נוהגות להשתמש להרכבתן בחלקים משובחים ומקוריים, יעלו הרבה יותר ממכונת ממוצעת. אבל מכיון שהדרישה להחזיק בהן היא חווייה שבה משתמש בדרך כלל מי שהממון מצוי בכיסו, מחירן לא מוגבל.

לפי נתון זה, בבואנו לבדוק האם יש מחיר לאוויר אותו אנו נושמים, צריך להיות לפחות מחיר אגרה חודשי) כיון שלא שייך למדוד כמה נשימות נשם אדם בחודש ולשקלל זאת עם גודל הריאות שלו... (לכל אדם. ומחיר זה כמובן צריך להיות מפוקח. אבל אין מי שמשלם על אוויר לנשימה בכל מקום על פני הגלובוס שנמצא מעל הקרקע. מדוע?

משום שהאוויר אינו מוגבל בכמות, לא צריכים לעבוד כדי לייצר אותו, והוא זמין לשימוש תמידי בלי פרומיל מאמץ. ואם התוצאה היא שהוא גם בחינם, הרי שהאוויר הוא "ברכה". ברכה הינה – מועט המחזיק את המרובה. משה רבינו, העני מכל האדם, רצה ללמדנו שאפילו כעת, בעת שיש בידינו צו אלוקי בתוספת הבטחה להקים משכן שבתוכו תשרה שכינה, עדיין יש לברך בעין טובה ובענווה: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם."

גם כשאצלך עדיין חסר, אל תימנע מלאחל זאת לשני בלב חפץ ועין טובה. שכן הברכה, לעולם אינה מיותרת, תמיד היא מבוקשת ורצויה ואין לדעת מתי היא תביא בכנפיה שפע וברכה למברך ולמתברך. במספר מילים תוכל לאחל לחברך וילה רחבת-ידיים, הרי שהמועט החזיק את המרובה, והברכה הגדולה יותר – שתקבל בעצמך כפי מדת הברכה שהענקת לזולת. ברוכים תהיו!

2. כי מלא כבוד ה' את בית ה' הפטרת פקודי – מלכים(א,ח)

מעשה שהיה כך היה באחד מבתי הכנסת: נושא צלצולי ודיבורי הטלפונים הניידים היה פרוץ מאוד בבית הכנסת דנג, ועל אף שפעמים רבות הזהירו הרב והגבאי על כך, עדיין חלק מהמתפללים המשיכו לזלזל בקדושת המקדש מעט, ונכנסו למקום עם מכשירים דלוקים שגרמו לטרדה ובלבול במהלך התפילה.

באחד הימים, הגיע אל בית הכנסת אחד המתפללים העונה לשם שמעי, והניח כהרגלו את שני הטלפונים הניידים שלו על גבי השולחן שלפניו. לפני תפילת הלחש, ניגש כמנהגו לעמוד בתפילה אל ממול לארון הקודש, ולפתע, באמצע תפילת הלחש, החל אחד הניידים לצלצל בקול. הצלצול הטריד את כוונת המתפללים, ולאחר דקותיים, כאשר סוף סוף פסק, התחיל המכשיר השני לנגן ולזמר בקולי קולות, עוברים עוד כמה שניות, ושוב, גם הראשון חוזר לצלצל יחד עם השני...

הגבאי הישיש רתח מזעם. ניגש אפוא אל שולחנו של שמעי, נטל את שני המכשירים שצלצולם טרם פסק, ולא טרח כלל לחפש באמצע תפילתו אחר בעליהם, אלא פשוט יצא אל מחוץ להיכל בית הכנסת, הניחם על הספסל שברחוב, וחזר לתפילתו... (יצויין שמדובר בגבאי ישיש שאינו יודע כלל להשתמש בפלאפון, ולכן לא ידע כיצד לנתק את המכשירים).

לאחר ששב שמעי אל מקומו, הבחין מיד בהעלמות המכשירים. שאל היכן הם, ואמרו לו שהגבאי הוציאם לחוץ. יצא לחפשם, אך היה זה מאוחר מדי... המכשירים כבר אינם על הספסל!

כעת תובע שמעי את הגבאי לשלם לו את דמי הניידים היקרים, "מדוע לא חיפשת היכן אני עומד? ואם כבר החלטת להוציאם, מדוע אל הרחוב?!...", אך הגבאי לא עמד מנגד וטען לעומתו: "באמצע השמונה-עשרה לא אלך לחפש אחריך. הולכתי את המכשירים אל מקומם הראוי – אל הרחוב." "עם מי הדין?"

והשיב הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: בודאי שהמתפלל התנהג כפושע גדול, אך כל זה רק בנוגע ל'אורח חיים', אך כשדנים ב'חושן משפט' [בדיני ממונות], הרי עדיין ממונו לא הופקר. (ואמנם כאשר המכשירים מפריעים יש רשות להוציאם אל הרחוב, אבל המוציאם חייב לשמור עליהם כדין השבת אבידה, שכן כאשר האבידה בחוץ יש לשמור עליה).

ובשלמא אם אב בית הדין המקומי היה עושה זאת, היה מקום לפטרו, מדין 'הפקדו' בית דין הפקר', ובעין המבואר בשולחן ערוך (ח"מ סי' ב' ס"א): "כל בית דין, אפילו אינם סמוכים בארץ ישראל, אם רואים שהעם פרוצים בעבירות, ושהוא צורך שעה, היו דנין בין מיתה בין ממון, בין כל דיני עונש". אך לגבאי לא היתה רשות מבית דין להפקיר את ממונו של האיש, ולכן לכאורה שלם את דמי המכשירים!

ונציג שאלה מרתקת נוספת שהתעוררה בעקבות בעיית הפלאפונים בבית הכנסת:

בבית כנסת הממוקם בסמוך לבית חולים מסויים, מתפללים בני השכונה וגם חולים ורופאים מבית החולים, ואף בו פשתה מספחת צלצולי הפלאפונים.

והנה, באחד הימים פליאה התעוררה בקרב הציבור, משום שהתפילה התנהלה על מי מנוחות, ללא הפרעות צלצולי ודיבורי הפלאפונים. כאשר האנשים המופתעים

שלפו את הניידים מכיסם על מנת לבדוק האם הם במצב זמין (שכן לא יתכן שכל כך הרבה זמן שאני לא מקבל שיחה), השתוממו לגלות, כי אצל כל אחד מהם קיימת בעיה זהה – המכשיר אמנם דלוק, אך אין קליטה... אין אפשרות לחייג מהמכשיר ולא לקבל שיחות....

מה התברר? – הגבאים נקטו ביוזמה מקורית כדי למגר את תופעת הפלאפונים: הם רכשו מכשיר מיוחד, המונע את קליטת המכשירים הניידים בכל חלל בית הכנסת ('מיסוך'), כך שמעתה התפילה מתנהלת ללא צלצולים ובלבולים...

אלא, שאחד המתפללים הקבועים בבית הכנסת, רופא בכיר מבית החולים הסמוך, ניגש אל הגבאים וטען: "המכשיר שהתקנתם אמנם נצרך על מנת למנוע את הצלצולים המטרידים, אך הוא גם מונע אותי מלהגיע לבית הכנסת..."

מכיון שבבית הכנסת שבבית החולים אין מניין מתפללים, הרופא נהג להגיע מידי יום אל בית הכנסת הסמוך, תוך כדי שהטלפון נשאר דלוק בכיסו, למקרה בו יזעק לשוב לבית החולים. ועתה הודיע לגבאים שהתקנת המכשיר החדש, תאלץ אותו להתפלל ביחידות...

ובאים הגבאים ושואלים: היאך עלינו לנהוג עתה, האם יש להתחשב בטענת הרופא ולסלק את המכשיר שחוסם את הקליטה על מנת לאפשר לו להגיע לתפילה בציבור בבית הכנסת, או שמא אין להסיר את המכשיר שהותקן לכבוד בית אלוקינו?

השיב הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, שאמנם מכשיר חסימת הקליטה גורם להצלת חלק מהאנשים מחטא חמור של זלזול במקדש מעט, בכל זאת נראה שיש להתחשב ברופא ולהסיר את המכשיר, משום שלא מסתבר שנפגע ונדחה יהודי כשר וצדיק מפני תקנתם של פושעים.

3 . אלה פקודי המשכן משכן העדת (לח, כא)

רש"י: נאמר כאן: "המשכן משכן" – שתי פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל.

"משכן העדות" – עדות לישראל שויתר להם הקדוש ברוך הוא על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם.

יש להבין כיצד יתכן שבאותו פסוק דורשים חז"ל מחד דברי פורענות על המשכן שנתמשכן מחמת עונותיהן של ישראל.

ומאידך יש בו דברי נחמה שויתר הקדוש ברוך הוא לבני ישראל על מעשה העגל והשרה שכינתו ביניהם.

הדבר יבואר על פי משלו של המגיד מדובנא: עשיר אחד חיפש שידוך לבנו.

מכיון שהיה זה בן יקר מידות ונעלה בתורה ובדרך ארץ, וכאמור גם בן עשירים הוא, חיפש לו אביו שידוך כמעלתו.

לבסוף נמצאה כלילת השלימות בתו של סוחר עשיר.

הלך אבי הבן אל בית הורי הכלה כדי להיפגש עימם ולסכם את התנאים לשידוך המדובר.

בהכנסו אל הבית פנימה שמח לראות כי אכן בית עשירים הוא זה.

בכל עבר היו מונחים חפצי ערך וקישוטים שערכם רב מאוד, גם הכיבוד הוגש לו בכלי זכוכית יקרים משובצים באבני חן.

האח! – חשב האיש לעצמו – אכן שידוך נאה ויאה הוא זה!

כעבור זמן בא שוב אבי החתן כדי לקבוע עם המחותרנים את סדרי החתונה אולם כאשר נכנס אל הבית פנימה חשכו עיניו... אין כל זכר לכלים הנאים.

הבית ריק מכל וכל... הפעם הוגש הכיבוד בכלים פשוטים... מדוע זועפים פניך?
שאל אבי הכלה.

אומר את האמת – ענה אבי החתן – ספק נכנס לליבי... היכן הם כל הכלים הנאים
והיקרים...?

פשוט מאוד – נענה אבי הכלה ואמר – הוצעה לי עיסקה בסדר גודל עצום ומכיון
שהכסף אינו זמין בידי לעת עתה נזקקתי להלוואה גדולה, משום כך משכנתי את
הכלים היקרים.

בעוד זמן מה תמומש העיסקה ובעזרת ה' ארוויח סך עצום ואשיב לעצמי הכל
כבראשונה.

אם כך – נאנח אבי הכלה בהקלה – הכל בא על מקומו בשלום! לרגע חששתי כי
כל תצוגת הכלים המרהיבה שראיתי בביתך לא היתה אלא הצגה... חששתי שמא
שאלת אותם רק כדי להרשים אותי ובאמת הנך חסר כל... הסברך הניח את דעתי
לגמרי!

כן הוא גם הנמשל – אמר המגיד מדובנא – בית המקדש אמנם נתמשכן בעוונותינו
הרבים אולם לא אבדנו לגמרי, בבוא העת ירד מן השמים בית המקדש השלישי
וישוב הכל על מכונו כבתחילה!
הוסיף: דוד

4 . אלה פקודי המשכן משכן העדת (לח, כא)

רש"י: זהו רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותהין של ישראל .

אם אכן נחשב המשכן כ"משכון" של בני ישראל – אמר הגאון רבי זלמליה
מוולאז'ין – אזי גם למשכון יש זמן שצריכים להחזירו, שהרי בפירוש נאמר פסוק
(שמות כ"ב, כ"ה): "עד בא השמש תשיהנו לו", ואם כן כבר באה השמש אלפי
פעמים ומדוע לא החזיר לנו הקדוש ברוך הוא את המשכון...?

אלא – אמר רבי זלמליה – התשובה נמצאת בפסוק שלאחריו: "והיה כי יצעק אלי
ושמעתי כי חנון אני", תנאי גדולל יש בהשבת המשכון – צריך לצעוק... הקדוש
ברוך הוא מחכה שנצעק אליו, אז ישיב לנו את בית המקדש כבתחילה!

5 . ביד איתמר בן אהרון הכהן (לח, כא)

במדרש רבא מובא שאין עושיין עסקי ממון של רבים אלא על פי שני גבאי צדקה.

ומשה רבינו, אף שהיה נאמן על פי הקדוש ברוך הוא, קרא לאיתמר בן אהרון הכהן ושיתף אותו בחשבון כלי המשכן.

במשך שנים ארוכות שימש ה"חפץ חיים", גבאי הצדקה שבעיר.

מדי ערב שבת היה מנהגו לחזור בעצמו על פתחי העיר כדי לקבץ כספים לטובת עניי העיר ולהכנסת אורחים הבאים מניכר.

על חזקה זו שמר במשך שנים רבות.

ברבות הימים, כשנבצר ממנו להמשיך בעבודה זו והוכרח לבחור באחרים שיעסקו במצוה גדולה זו, גם אז לא פסקה הגחתו והשפעתו בענייני הצדקה.

פעם אחת הגיע שמועה לאוזניו כי בעיירות הסמוכות לראדין בקשו פרנסי העיר למנוע מאורחים עניים לסבב בעיר ולאסוף צדקה, משום כך החליטו כי כל עני המגיע לעיר יקבל סכום כסף שוה מקופת הקהל.

ה"חפץ חיים" התנגד מאוד ל"תקנה" זו וטען כי יש לטלה לאלתר משתי סיבות:

האחת שהסכום הנקצב לכל עני הוא פחות בהרבה ממה שהיה העני משתכר לו היה מסתובב בבתי העיר,

ושנית, יש במנהג זה משום ריעותא גדולה מצד חינוך הילדים, כיון שאים העניים אינם מסבבים בבתי העיר ומקבלים מתת יד מכל משפחה ומשפחה, אזי הילדים הקטנים לא ידעו ולא יכירו כלל מהי מצות צדקה.

הוסיף: הרב יוסף ברודי

6 . אלה פקודי המשכן (לח, כא)

במדרש מובא שישראל דרשו ממשה לערוך להם חשבון מפורט על הוצאות המשכן, ולכן פרשה זו מוקדשת רובה ככולה לחשבון מלאכת המשכן. "פקודי" לשון מניין. על פניו, נשמע שדרישה זו של ישראל חצופה היא מאין כמותה.

וכי חשדו במשה ששלשל מכסף המשכן לכיסו הפרטי?

אך ב"תפארת שלמה" מראדומסק, דרש הרב רעיון נאה: כבר לימדונו חז"ל שבצלאל בן אורי ואהליאב בן אחיסמך "חושבי מחשבות" היו. לאמר: ידעו הם ברוח קודשם מה מדת טהרת הנתינה – ולפי זה שימש הכסף לדבר קדוש יותר.

בכיסופיהם של ישראל שממונם ישמש למטרות נעלות יותר, באו כולם למשה רבינו שיאמר להם להיכן הלכה תרומתו של כל אחד.

לזה אמר משה שכספו שימש לארון, ולזה אמר שהמזבח נעשה מתרומתו. מחשבות זה, נעשה חשבון מפורט ומדוקדק של כל אגודה שנתרמה ושימשה למלאכת המשכן.

יוצא אם כן, שלא דרישה חצופה יש כאן, אלא אהבת הבורא ב"ה ועבודתו הטהורה. משכך, טרחה התורה להקדיש פרשה שלמה למניין התרומות של ישראל קדושים.

הוסיף: גד שכטמן

7. כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקודש (לח,כד)

רבינו חיים יוסף דוד אזולאי, החיד"א מביא בשם רבינו וידאל הצרפתי שכל העולם לא היה ראוי להשתמש כלל בזהב, אלא כל הסיבה שהזהב נברא בעולם הוא לצורך הקמת המשכן!

וכך יש לפרש את הפסוק: "כל הזהב" שבעולם לא נברא אלא שיהיה "העשוי למלאכה בכל מלאכת הקודש", בלי סיבה זו לא היה הזהב נברא כלל!

8. כאשר ציווה ה' את משה (לט,א)

בפרשה זו – אמר הצדיק רבי אליהו מיישקובסקי – אנו מוצאים פעמים רבות שהכתוב חוזר ומציין שמשה רבינו עשה כך "כאשר ציווה ה' את משה", לשם מה הכתוב חוזר על כך?

אלא – אמר רבי אליהו – כאשר אדם מקבל מאת המלך משרה כממונה על עסקי

הציבור, ומכח תפקידו הוא מחלק הוראות ופקודות לאנשיו, יש בכך משום כבוד גדול עבורו.

בכך מעמדו מתנשא ומתרומם בעיני המון העם.

לא כך נהג משה רבינו, על אך שהקדוש ברוך הוא הפקיד אותו כממונה על מלאכת הקמת המשכן, לא נטל כבוד וגדולה לעצמו ולא החשיב את המשרה החשובה כשררה אלא ביצע את המוטל עליו רק משום שכך ציווה אותו ה'.

לכן – סיים רבי אליהו – התורה מעידה עליו בפרשה זו לא פחות משמונה עשרה פעמים שעשה כן "כאשר ציווה ה' את משה!"
הוסיף: הרב בנימין אסולין

9 . וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, אֶת הָאֹהֶל וְאֶת כָּל כְּלָיו, קְרָסוֹ קְרָשׁוֹ בְּרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאֹדָנָיו (לט, כג)

"הכל תלוי במנוע"

אם תפעיל אותו באחוזים גבוהים, תצליח!

לכאורה נראה שהפסוק הזה עוסק בהעברת "מידע היסטורי" תמים ופשוט. אך כאשר מתעמקים בפסוק כהוגן ומטילים עוגן בכל מילה שבו ובוחנים גם את מה שמסתתר בין המילים, מגלים לפתע שבפסוק הזה מסתתר עולם ומלואו וגנוז בו יסוד אביר אדיר כביר ונדיר, ולא נגזים אם נאמר שמדובר במידע שהוא הלב והתמצית של כל היהדות. מה כוונת הסופר והמשורר?
מבואר בחז"ל שקרשי המשכן היו כבדים עד מאוד, והקמת המשכן הייתה מלאכה סבוכה שלא היה בכוחו של אף אחד לבצע אותה.

נציין רק שהמידות של כל קרש מקרשי המשכן היו 75 ס"מ רוחב על 50 ס"מ עוב על 5.5 מטר גובה, ובנוסף לזה היה גם זהב שציפה את הקרשים.
במילים יותר פשוטות, כל קרש הכיל בערך שתי קוב עץ, וכבר ידוע שמשקל סגולי של קוב עץ נע בין 500 ל 800 קילו, (תלוי בסוג העץ וכמות הלחות שבו).
שורה תחתונה – כל קרש מקרשי המשכן שקל בערך טון פלוס!

אין פלא שרש"י הקדוש כותב על קרשי המשכן את המילים הברורות הבאות:
שלא היה יכול להקימו שום אדם, מחמת כובד הקרשים. שאין כוח באדם לזקפן

(רש"י ל"ט ל"ג.)

והשאלה נשאלת: אם התורה מעידה שאין כוח לאף אחד לזקוף את קרשי המשכן ולחבר אותם, כיצד באמת הצליח משה להקים את המשכן?

המדרש פותר לנו את החידה הגדולה הזו – וזה אף מובא ברש"י על המקום: משה כלל לא הפעיל כוח ולא הוצרך להוציא שום אנרגיה בפרויקט סבוך זה. פשוט הוא הניח את ידיו על הקרשים ועשה תנועה של "כאילו מזיז" אותם, וה' כבר דאג לשאר ועשה נס ופלא והקרשים קמו וניצבו מאליהם במקום הנדרש, בהתאם לתבנית ולתוכנית שמשה נתבקש לעשות (רש"י שם).

כמובן שהידיעה הזו מעניינת וכעת הפרשייה מתבהרת והתמיהה מתיישבת, אלא שבכל זאת יש כאן איזו נקודה קטנטונת הטעונה ביאור ובירור:

לשם מה בכלל ציווה ה' את משה להניח את ידיו על הקרשים ולעשות תנועה של "כאילו מרים אותם"? מדוע ה' לא עשה נס שהקרשים יזדקפו מאליהן גם ללא מגע ידיו של משה?

האמת היא שאת השאלה הזו אנו רוצים להפנות גם על "עשיית המנורה..."

בורא עולם ציווה את משה לעשות את המנורה מהרבה פריטים (כפתורים, גביעים, קנים, פרחים...), וה' ציווה לעשות את כל המפרט הזה מזהב וממקשה אחת – ומובא בחז"ל שמשה נתקשה בעשיית המנורה והוא לא ידע איך להתמודד עם הפרויקט הגדול הזה. ואיזה פיתרון הציע לו ה'? "השלך את הזהב לאש, והמנורה תיעשה מאליה" בדרך נס (שמות כ"ה ל"א רש"י), וגם כאן אנו שואלים את אותה שאלה:

מדוע ה' ביקש ממשה להשליך את הזהב לאש? מדוע הבורא לא עשה נס עוד יותר גדול – שאונקייית הזהב תהפך למנורה גם בלי שמשה יזרוק אותה לאש?

אותה קושייה קשה גם על הסיפור שמופיע בתנ"ך עם אלמנתו של עובדיה הנביא שבאה לאלישע וסיפרה לו על מצבה הכלכלי הקשה, עד כדי כך שמרוב חובות ואי יכולת לעמוד בפירעון – אחד הנושים בא לקחת את שני בניה לעבדים, והיא מבקשת מאלישע הנביא שיעזור לה לצאת מהמצב הקשה.

שמע אלישע את הסיפור הכואב, ושאל את האלמנה: אולי יש לך איזה נכס או

רכוש שניתן למכור אותו ולפרוע באמצעותו את החובות? והאלמנה משיבה שאין לה בבית כלום, חוץ מאיזה כוס חד פעמית עם קצת שמן.

באותו רגע ציווה אלישע על האלמנה לארגן ולהשאיל כלים ריקים כמה שיותר, והוא לקח את כוס השמן והחל ליצוק ממנו לתוך הכלים - והשמן נבע וזרם ולא נגמר והספיק למלא את כל הכלים שהאלמנה הכינה, עד שהגיע שלב שכבר לא היה באזור עוד כלים ריקים - ובאותו רגע הנס נעצר והברכה עזבה את כוס השמן, ולאחר החביתה הראשונה - נגמר השמן שבכוס.

כולם מכירים את המשך הסיפור... שלאחר מכן לקחה האלמנה את כלי השמן המלאים ומכרה את השמן שבהם והצליחה על ידי זה לפרוע את כל חובותיה, ועוד נשאר לה כסף לחיות הלאה בשנים הבאות (מלכים ב', ד' א' - ח').
ושוב מתפרצת ועולה וזועקת וממריאה השאלה הנ"ל, אך הפעם בעוצמה הרבה יותר גדולה!

מדוע אלישע הנביא הטריח את האלמנה לארגן כלים ריקים ולטפל בכל נושא המכירה של השמן ולנהל את כל הפרויקט העצום הזה? להשאיל כלים... למלאות... לאחסן אותם... לסחוב הכל לשוק... להתאמץ ולמכור... למה הוא לא לקח את כוס השמן ובירך אותה בברכה המפורסמת "שלא יגמר לעולם", ואז הייתה האלמנה הולכת עם הכוס הקומפקטית לשוק ומוזגת ללקוחות כמה שירצו - והיו לה חיים הרבה יותר קלים?

על כל השאלות הללו, יש תשובה אחת. אומנם התשובה מאוד פשוטה, אלא שבתוכה גלומה כל עבודת ה' של האדם היהודי:

יהודי מתוק, יהודי חמוד, נקלעת לבעיה? אתה עומד בפני פרויקט סבוך ואינך יודע איך להתמודד איתו?

הסר דאגה מליבך! אתה לא לבד, בורא עולם הרחום והחנון נמצא איתך והוא כבר יעזור לך להתמודד עם המצב ולהתגבר על הבעיה והתקלה.

אלא שבורא עולם מבקש ממך בקשה אחת ופשוטה: יהודי יקר, אל תשב על כסא נוח ותחכה שאני אעשה עבורך את כל העבודה, והישועה תגיע אליך עד לפה!

לפחות תשתדל ותתאמץ כפי כוחך ותעשה את מה שאתה כן יכול, ואפילו אם

מדובר במשהו קטן – תעשה אותו בשלמות ואל תתעלם ממנו, ואני הבורא כבר אדאג לשאר.

משה משה! אתה לא יכול להרים את קרשי המשכן? זה מעל לכוחות שלך? אין בעיה. אבל לפחות תשים את היד על הקרשים ותעשה תנועה של "כאילו סוחב", תעשה את המעט שאתה כן יכול, ואני הבורא ידאג כבר שהמשכן יעמוד מאליו בדרך נס.

לעשות מנורה אתה לא יכול? לפחות תזרוק את הזהב לאש ותתיך אותו, תבצע את מה שאתה כן יכול, ואני כבר ידאג לשאר.

אלמנה יקרה! נקלעת למבוי סתום ואת רוצה עזרה על בסיס נס ומופת? אין בעיה אבל... מה שאת כן יכולה לעשות – תעשי, והשאר כבר יושלם בדרך נס. זו נקודה עמוקה עד מאוד, משום שהיא ההגדרה המדויקת של כל עבודת ה' של האדם היהודי.

בורא עולם לא מבקש מהאדם לעשות מה שאי אפשר, וגם אם נראה לאדם שיש איזו מצווה שגדולה עליו בכמה מידות ולא נראה לו שביכולתו להתמודד עימה, אל לו להתייאש!

עליו להתחיל להמריא בהר ה' ולטפס בסולם העולה בית אל, להשקיע את המעט שהוא כן יכול, ובורא עולם כבר ידאג לכל הפיניש – ויעזור לאדם להגיע אל השלמות ולכבוש את הפסגה.

על פי זה אנו זוכים להבין פאן נוסף בדברי התנא במסכת אבות שאמר כך:

לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה (אבות ב' ט"ז)

כל מי שקורא את המשפט הזה והשכל זורם בראשו והמוח פעיל בקודקודו, בטוח שיש כאן סתירה בין המשפטים – וההיגיון בהם מאוד תמוה!

משום שאם אין האדם מצווה לגמור את המלאכה, אם כן מה הטעם בכלל שיתחיל אותה? מצד שני למרות שהאדם לא מחויב לגמור את המלאכה – התנא מודיע שאין לו רשות להתבטל ממנה. ומה הטעם בדבר?

על פי הנ"ל, הכל מובן.

תתחיל במלאכה, תעבוד את ה' כפי כוחך – ואל תיבהל מגודל המשא והפרויקט

משום שלא עליך המלאכה לגמור וה' כבר ידאג שהכל יסתדר ויושלם.

כעת כבר מובן מדוע אין אתה בן חורין ליבטל ממנה. שהרי בסופו של דבר המלאכה הרוחנית שלך תושלם ויגיע ממנה שבח נפלא לבורא עולם, ואין לך רשות למנוע את "הכבוד שמים" הזה.

ברשות הרבים וברשות היחיד וברשות בעל הבית והמסובים – נעמיק מעט יותר את הדברים, ונגלה את האור הגנוז המסתתר בהם.

חז"ל הקדושים התבטאו במשפט הבא: "הבא ליטהר – מסייעים אותו" (שבת ק"ד ע"א). אדם שיש לו רצון טהור וזך והוא חפץ לעבוד את ה' – אך יש לו כל מיני הפרעות ומניעות, עליו להתחיל בעבודה מתוך מסירות נפש, ובורא עולם כבר יעזור לו להתגבר על כל המכשולים, ולהתקדם ולהתקדש בשלמות.

אלא שהשאלה נשאלת: מדוע נקטה הגמרא את הביטוי "בא ליטהר – מסייעים אותו", ולא "מסייעים לו"?

חכמנו מגלים לנו כאן פנינה מאוד עמוקה – שלא כולם יכולים להבין אותה, ואשרי מי שיבין זאת.

אדם שבא להיטהר ולהתקדש והוא משקיע מעצמו בעבודת ה', בורא עולם שמח בו ופותח בפניו שערי שמים ומרעיף עליו סוכריות ושפע ונותן לו הרבה סייעתא דשמיא, כדי שיוכל להתקדם ולהתקדש עוד ועוד.

אלא שהאדם לא מקבל סתם "עזרה חיצונית", ולא נותנים לו עוד איזה מנוע רוחני שיסייע לו, אלא "מסייעים אותו". פירוש:

את אותו מנוע שהוא הפעיל, את אותו מאמץ שהוא תרם, את אותה חתיכה שהוא תרם מעצמו, את זה מגדלים והופכים למושלם.

תרמת מנוע של 60% מאמץ? תקבל עוד כוחות וכלים רוחניים שיעזרו למנוע הזה להתרומם עוד ועוד ולהמשיך בלדהור ולהפליג בדרך העולה בית אל, אבל... זה יהיה במינון נמוך, בהתאם למנוע הקטן שהשקעת.

תרמת מנוע של 100% מאמץ? הכוחות הנוספים והכלים הרוחניים שתקבל יהיו

בהתאם, ברמה הגבוהה של 100%, ובעזרת ה' תזכה להגיע לשלמות הגדולה ביותר.

את אותם אחוזים שהשקעת מעצמך, את זה הבורא משכלל ומקדם...

זה התירוץ על הקושיא שיש להרבה אנשים בראש – קושיא שהם לא בדיוק מוצאים עליה מענה, ונעלה רגע את הקושיא הזו לבמה ונשתף בה את כולם:

מדוע יש אנשים שבנערותם היו דלים ורדודים בהבנה ובצורת החשיבה ואף אחד לא האמין שהם יגיעו לגדולות, ולמרבה הפלא הם הפתיעו את כולם והפכו לתלמידי חכמים מופלגים בעלי עיון עמוק ותפיסה חדה ומחברי ספרים נפלאים והפכו לדיינים נכבדים, ואילו אני המוצלח שהייתי חכם גדול ובעל כישרון מבריק ומפליג – לא הצלחתי כמו שהם הצליחו?... מהו סוד ההצלחה שלהם...?

התשובה כנ"ל: כל מי שעובד את ה', זוכה לקבל סייעתא דשמיא וכוחות נוספים ומוגדלים. אלא שהבורא מפתח לאדם את אותו מנוע שהאדם יצר. וכיוון שאותם אלו שהיו קשיי תפיסה ודלי הבנה נאלצו להשקיע הרבה מאוד בעבודת ה' ובלימוד התורה שלהם, במילים אחרות... הם השקיעו מנוע יותר חזק, מנוע של 100% מאמץ, לכן הסייעתא דשמיא שלהם גם הייתה של 100%. אך בגלל שאתה היית פיקח ומוצלח ובעל תפיסה חדה וזיכרון משובח – השקעת רק מנוע של 60% מאמץ, לכן הסייעתא דשמיא שקיבלת היא בהתאם, ברמה של 60%.

בשביל להבין את הדברים כהוגן ולחדד מעט את ההבנה – נעלה כאן סיפור קטן עם מסר גדול, סיפור שסיפר הרב גרשון אדלשטיין בשיתח (יום ג' תרומה תשע"ב).

פעם אחת ישב רבי אברהם ישעיהו קרליץ המכונה "החזון איש" ללמוד בבית הכנסת, ולפתע הוא התעלף וראשו נשמט על הגמרא – והאנשים שהיו סביבו נבהלו וחרדו לשלומו.

כעבור מספר רגעים נכנס החברותא של החזון איש לבית הכנסת והוא ראה את בהלת האנשים, והוא הרגיעם שהכל בסדר – ולא מדובר בדבר חריג.

הוא הסביר להם שהרבה פעמים החזון איש מפעיל מאמץ גדול בשעת הלימוד – עד שכוחותיו אוזלים והוא מגיע לעילפון, וכעבור זמן מה הוא מתאושש וחוזר לעצמו. וכך היה.

נו, אם כזה מנוע הפעיל החזון איש בשעת הלימוד, אם הוא השקיע בעבודת ה' כל כך הרבה כוחות ומאמץ ומסירות נפש "פשוטו כמשמעו", זה פלא שהוא זכה להגיע לעוצמה המושלמת והמפרסמת שהייתה לו?

עד כאן הרחבנו את הנקודה "שה' מבקש מהאדם לעשות את מה שהוא כן יכול, והוא כבר דואג לכל השאר". אך כאן המקום לעשות איזה עדכון קטן למשפט הזה, עדכון מאוד חיוני:

ה' לא עוזר לאדם, אלא ה' עושה הכל – והאדם לא עושה כלום! האדם הוא רק בובה בתיאטרון, והבמאי שמאחורה מושך בחוטים ומפעיל את כל המערכת. כאשר יודעים זאת וחיים ונושמים את הרמה הגבוהה הזו, אזי אין דבר יותר משמח מזה. מדוע?

משום שמתברר שלא משנה מי אנחנו ולא חשוב גם כמה כלים ה' נתן לנו. יהיו הנתונים אשר יהיו – אין להם כל קשר להצלחה הרוחנית שלנו, ובעצם הכל תלוי רק "בהשקעה ובמסירות שלנו לבורא" ובאחוזי המאמץ וגודל המנוע שאנו מוכנים להשקיע בעבודת ה'.

אם נשקיע 100% מעצמנו – ה' כבר יהפוך את זה למושלם ביותר, שהרי הבא ליטהר מסייעים אותו. ואם עדיין לא הגענו אל השלמות ולא כבשנו את הפסגה בעבודת ה' – כנראה שלא הקרבנו מספיק אחוזים מעצמנו בעבודת ה', ואם יש לנו תלונה על "חוסר הצלחה" – עלינו להפנות את האצבע המאשימה... אלינו.

את הנקודה הזו אנו רואים גם בשמות הפרשה "ויקהל פקודי", על פי תורת הגימטרייה.

ויקהל פקודי גימטרייה 352 (עם הכולל) 8 הכל בידי כל אדם יהודי לטוב או למוטב גימטרייה 352

פירוש: מי שמשקיע בעבודת ה' – מצליח. ואם האדם לא בדיוק מצליח, סימן שהוא לא משקיע מספיק. וכן בעבירות. מי שמתאמץ ונוהר מכל מכשול – מצליח, שהרי הבא להיטהר מסייעם אותו. ומי שלא בדיוק מצליח להתמודד עם העבירה, סימן שהוא לא משקיע מספיק במסירות נפש – ובעצם הוא בתוך המשבצת של "הבא ליטמא פותחין לו" (שבת ק"ד ע"א).

מי שמתבונן בדברים הללו יכול לשאוב מהם הרבה עידוד ולהתחזק מאוד כנגד יצר הרע, ולהינצל מכל יאוש וקשקוש. שהרי מתבררים פה שתי נתונים מוצקים:

(א) נתוני השטח כלל לא משנים – ובעצם הכל תלוי בגודל המאמץ שהאדם משקיע בעבודת ה', ומי שיתאמץ עד הסוף יצליח להגיע אל השלמות ולהעפיל עד הפסגה – אפילו אם הוא דל כלים ונתונים. מצד שני מי שיתאמץ רק "מעט" – לעולם לא יגיע אל השלמות, אפילו אם יהיו לו את הנתונים הכי טובים.

(ב) גם אם האדם עומד בפני פרויקט גדול בעבודת ה' ונראה לו שהוא לא יוכל להתמודד עימו – אל ירתע, ואם הוא יתחיל ויעשה את המעט שהוא כן יכול – ה' כבר ידאג לשאר ויסייע לו להגשים את החלום והשאיפה הקדושה, כמו שראינו שהבטיחה הגמרא שהבא לטהר ולהיטהר זוכה לסייעתא דשמיא, ובעצם זה מה שהבורא מצפה שהאדם יעשה.

שיתחיל לזוז... שיתחיל להתאמץ... ואל יבהל מגודל הפרויקט – שהרי לא עליו המלאכה לגמור – והבורא עולם כבר ידאג להוביל אותו להגשמת השאיפה הקדושה – באורח נס ופלא.
נו, זה לא מעודד?

10 . ויעשו פעמוני, זהב טהור... וייתנו את-הפעמונים בתוך הרימונים (לט,כה)

ידועה מחלוקת רש"י והרמב"ם האם הפעמונים היו בתוך הרמונים או שהם היו אחד ליד השני; לשיטת רש"י הם היו אחד ליד השני, והרמב"ם חולק עליו ואומר שהפעמונים היו בתוך הרימונים.
ויש לעיין לשיטת רש"י, מדוע נקרא שהפעמונים היו בתוך הרימונים אולי הרימונים היו בתוך הפעמונים שהרי הם היו אחד ליד השני והיה מספר שווה של פעמונים ורימונים?

עוד קשה שהנה שנעיין מה שיטת התרגום אונקלוס נראה דבר מעניין שבפרשתינו משמע שסובר כרמב"ם שכותב "בגו" שפרושו בתוך אבל בפרשת תצווה כתוב כמו שיטת רש"י?

והנ"ל שהצווי היה שקודם ישימו את כל הרמונים ואח"כ את כל הפעמונים וא"כ

נחשב כאילו שמים את הפעמונים בתוך הרימונים וא"ש שאלה א'.

והתרוץ בסתירת התרגום הוא גם על דרך זה שבאמת פרשת תצווה שזה הצווי על העשייה כתוב מה צריך להיות התוצאה הסופית וזה פעמון ולידו רימון אבל בפרשתינו שזה פרשת העשייה כתוב בתוך שקודם יתלו הרימונים ובתוכם (= ביניהם) ישימו הפעמונים.

11. ויעשו את ציץ נזר הקודש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קודש לה' (לט,ל)

יש להבין – שאל הצדיק רבי אברהם מרדכי אלתר מגור – מדוע כאן כתבה התורה "ויכתבו" בלשון רבים?

אלא – השיב הרבי – בגמרא מסכת יומא (דף ל"ח עמוד ב') מסופר על אדם בשם "בן קמצר" שהיה אומן נפלא וידע לכתוב שם ה' בן ארבע אותיות בבת אחת! כיצד היה עושה כן?

היה בן קמצר מניח ארבע קולמוסים בין אצבעותיו וכותב בו זמנית את כל ארבעת האותיות של שם ה'!

את המומחיות המיוחדת הזו סירב בן קמצר ללמד אחרים ובגמרא שם דורשים אותו משום כך לגנאי וקוראים עליו את הפסוק "ושם רשעים ירקב!"

ובאמת – הקשה רבי אברהם מרדכי – מדוע יש לגנות אותו כל כך? ומה החסרון בכך אם שם ה' נכתב באופן רגיל, אות אחר אות?

אלא – תירץ הרבי – כאשר כותבים את שם ה' באופן מיוחד זה יש מעלה גדולה שהשם אינו חסר אף לא לרגע אחד! יש בכך משום כבוד שמים!

גם כאן – סיים הרבי – רצו ששם ה' יהיה כתוב על הציץ באופן שלם וללא חסרון אפילו של רגע קט, משום כך נאמר כאן "ויכתבו" בלשון רבים, כי השם נכתב על ידי ארבעה אנשים בו זמנית כדי שיהיה נכתב בבת אחת! הוסיף: אהרון כהן

12. ויביאו את המשכן אל משה (לט,לג)

במדרש תנחומא כותב על פסוק זה: "ילמדנו רבנו כמה דברים תקנו מפני דרכי שלום, כך שנו רבותינו אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום: כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום".

לכתחלה, תלמיד חכם צריך היה לעלות ראשון, אך מפני דרכי שלום קבעו שכהן יקרא ראשון וכו'.

מה הקשר בין המדרש לפסוק?

עוד שואל המהרי"ל דיסקין: משה רבנו, שהיה עניו מכל אדם, מדוע הטריח את בעלי המלאכה להביא לפניו את המשכן, שהיהמשא כבד מאד?

ומתריך: אם משה רבנו היה הולך לראות את המשכן, היה עליו להתחיל לראות מעשי ידיו של בעל מלאכה אחד, והאחרים היו נעלבים, משום שהשאיר אותם לסוף. משה רבנו הורה להביא את המשכן אליו, ואז יוצר באופן טבעי תור, כי בעל המלאכה שבא ראשון יעמוד ראשון, ואף אחד לא יפגע. מכאן מובן הקשר של הפסוק למדרש: משה אמר להביא לפניו את המשכן משום דרכי שלום, ומוסיף המדרש ואומר: "ילמדנו רבנו כמה דברים תקנו מפני דרכי שלום"...

13 . וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציווה ה' כן עשו ויברך אותם משה (לט, מג)

במדרש מובא שמשה רבינו בקש מבני ישראל בתום מלאכת המשכן שיעשו עימו חשבון ויראו שלא נטל חלילה מאומה לעצמו. משום כך נמנים כאן כל הדברים העשויים במשכן, משקלם המדוייק והכמות הנצרכת לעשייתם.

ביאור בדברי המדרש הללו אמר המגיד מדובנא על פי משל: אורח אחד התארח בביתו של גביר עשיר במשך זמן רב.

בטרם עזב רצה בעל הבית לבדוק בכליו של האורח, שמא בטעות לקח דבר מה השייך לבית, אולם לא רצה לביישו, משום כך אמר: בדוק נא בחפצך, שמא שכחת דבר מה בביתך...

כן הוא גם הנמשל – אמר המגיד מדובנא – משה רבינו חשש שמא בתוך כדי עבודת המשכן לקח מאן דהוא לכליו, משום כך ביקש מבני ישראל שיערכו הם איתו חשבון ויראו שלא נטל לעצמו כלום, אולם עומק כוונתו היתה לבדוק שלא נטלו הם לעצמם כלום.

וראיה לכך שמיד בתום הפירוט המדוייק נאמר בתורה: "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציווה ה' כן עשו ויברך אותם משה", וזהו שבחם שלא שינו מאומה מכל אשר נצטוו ואף לא נטלו לעצמם מאומה.
הוסיף: דוד

14 . ויברך אותם משה (לט,מג)

כאשר ראה משה רבינו שבני ישראל עשו כאשר ציווה אותם ה', מיד ברך אותם ואמר: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם!
בהספד שנשא הגאון רבי אלחנן ווסרמן על רבו הגדול בעל ה"חפץ חיים" אמר: נכחתי פעם בביתו כאשר נכנסה אליו אישה מברנוביץ' והושיטה לו פתק, עליו היו רשומים שמות של חמישה עשר מבני משפחתה וביקשה מקדוש ישראל שיברך אותם.
אמר לה ה"חפץ חיים" שאין לו רשות לעשות זאת.
אולם כחלוף רגעים אחדים אמר לה שתכתוב ליד כל שם את משאלותיו כדי שיברך אותם.
מכאן, מורי ורבותי – אמר רבי אלחנן – ראייה ברורה שלרבינו ה"חפץ חיים" היתה "רוח הקודש", שהרי מתחיל אמר שלא נתנו לו רשות, ורק לאחר מכן, כאשר הרשו לו מהשמים, ביקש לדעת מהן משאלותיו של כל אחד כדי שיברך אותם.

15 . ויברך אותם משה (לט,מג)

מעשה שהיה באמריקה באדם שנפגע באופן קשה בתאונת דרכים.
מכיון שהיה האיש לבדו חיפשו בכיסיו ומשמצאו פרטי זיהוי הצליחו לאתר את כתובתו וליצור קשר עם משפחתו.
הללו מיהרו ובאו אל בית החולים שם נאמר להם כי מצבו אנוש.
אם כך – אמרה אשתו – ברצוני להודיע לאביו הנמצא לא רחוק מכאן בבית אבות, כדי שיבוא לבקר את בנו.
ואכן כעבור זמן מה הגיע האב ונכנס לחדרו של הבן, ראה את מצבו ועמד ללכת.
מדוע אתה הולך? תמהו הסובבים – האינך מבקש להשאר על ידו בעת קשה זו, כאשר מצבו כה חמור!?
בעזרת ה' הוא יהיה בסדר בקרוב! אמר האב בהחלטיות – בעוד זמן קצר מצבו ישתפר והוא יחזור לאיתנו!

הרופאים הסובבים את מיטת הפצוע הביטו באב ברחמים, בחושבם כי בודאי נשתבשה עליו דעתו מחמת גילו המופלג.
האב לא השגיח בהם וחזר אל דירתו שבבית האבות.
והנה זה פלא.

בניגוד לחוות דעת הרופאים השתפר לפתע מצבו של הפצוע והוא שב להכרתו.
כעבור ימים מספר התהלך על רגליו ועמד לצאת מבית החולים כשהוא בריא
ושלם.

הרופאים הודו פה אחד שהחלמה כזו לא ראו מימיהם! כאשר שב האב לבקר את
בנו ניגש אליו הרופא הבכיר, מנהל המחלקה, ושאל: אמור נא לי, מנין היה לך
הבטחון המוחלט שמצבו של בנך עומד להשתפר, והרי כפסע היה בינו לבין
המוות?

אומר לך – ענה האב – בצעירותי זכיתי ללמוד בישיבת ראדין אצל רבי ישראל
מאיר הכהן, בעל ה"חפץ חיים".

באותם ימים עמל ה"חפץ חיים" על כתיבת ספרו הגדול, ה"משנה ברורה", וברצוני
לדעת אם הדברים שכתב מובנים לכל, כינס קבוצה של כעשרה בחורים עמם עבד
על מה שכתב וביקש לשמוע את הערותיהם.

אני – המשיך הזקן בסיפורו – הייתי אחד מאותה חבורה ואף זכיתי להעיר כמה
הערות שגרמו לרבינו ה"חפץ חיים" נחת רוח.

כהכרת הטוב בירך אותי ה"חפץ חיים" בשתי ברכות: האחת, שאאריך ימים.
והברכה השניה שלילדי לא יאונה כל רע כל זמן שאני בחיים.

מי שזכה להכיר את ה"חפץ חיים" – סיים הזקן את סיפורו – ידע היטב שברכותיו
מתקיימות, בבחינת "צדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים", משום כך כאשר ראיתי
את בני לאחר התאונה ברור היה לי שלא יאונה לו כל רע וכי מצבו עומד
להשתפר!

16 . וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' בן עשו
ויברך אתם משה (לט, מג)

בילקוט שמעוני רמז תיח כתוב: "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה
כאשר צוה ה' בן עשו ויברך אתם משה – מה היא הברכה שברכך?... רבי מאיר
אומר, כך ברכך: ה' אלהי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים."

מדוע בחר משה דוקא בברכה זו בסיום מלאכת המשכן?

מבאר ה'פנים יפות': במדרש (ילקוט שמעוני רמז תכ) מבאר, שבסיום מלאכת
המשכן עמדו כל בני ישראל בחצר המשכן, וכשראו את האש יורדת מן השמים

ואוכלת על המזבח את חלבי הקרבנות, השתחוו והשתטחו על פניהם, ולמרות שכל גודלה של חצר המשכן היה חמישים על חמישים אמה, נעשה נס ולכל אחד מהם היה מקום ארבע אמות הדרוש לאדם ממוצע כדי להשתחוות בפשוט ידיים ורגלים.

עתה נחשב: לפי הכלל הידוע ש'גברא באמתא יתיב' – רחב ממצע של אדם הוא אמה, צריך לומר שכל אחד מבני ישראל היה צריך שטח של אמה על ארבע אמות כדי להשתחוות. אם נחלק את חצר המשכן [חמישים על חמישים אמה] לרצועות ברוחב אמה ובאורך ארבעים ושמונה אמות, בכל אחת מהרצועות הללו יוכלו להשתטח שנים עשר איש [אמה על ארבע אמות לאיש] ובכולן יחד שש מאות איש [שתים עשרה כפול ארבעים ושמונה]. כיון שהשתמשנו רק ב-ארבעים ושמונה אמות מאורך חצר המשכן, נותרו לנו עוד שתי רצועות בנות אמה על חמישים אמות שלפי החשבון דלעיל יכלו להשתטח בהן עשרים וחמשה איש, ונמצא שבדרך הטבע לא היה מקום בחצר המשכן אלא ל- שש מאות עשרים וחמשה איש בלבד.

כיון שמניין בני ישראל באותו זמן היה כ-שש מאות ושלוש אלף איש (לעיל, לח, כו) ובצרוף עשרים ושנים אלף הלויים (במדבר ג, לט) – שש מאות עשרים וחמש אלף איש, נמצא שהיו בני ישראל זקוקים לשטח הגדול פי אלף משטח חצר המשכן, כדי שכל אחד מהם יוכל להשתחוות בפשוט ידיים ורגלים. ומכיון שכבר היו פי אלף ממה שחצר המשכן יכולה להכיל, לכן, לא היתה ברכה מתאימה יותר לאותה שעה, אלא: 'ה' אלקי אבותכם יסף עליכם ככם עוד

17 . אלה פקודי המשכן משכן העדת (לט, מג)

רבותינו ז"ל אמרו: מהו "המשכן משכן" שנתמשכן ב' פעמים, רמז לחורבן שני בתי המקדש.

בספר "הגדה של פסח מפי ספרי וסופרי" כותב רבי אליעזר דוד פרידמן שליט"א: בעוונותינו הרבים לא זכינו עתה לבית המקדש בתפארתו שיכפר לנו על כל עוונותינו, אך בזמן הזה יש לנו את סאת היסורים שמכפרת עלינו, וענין זה מבואר הדק היטב במשנתו של הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א בהקדמה לספר "לוחות העדות", וחזר ונשנה בספרו "יערות דבש" איזה יסורים מכפרים ואיזה לא, וכדאי הם דבריו הק' לעיין בהם ולהבינם על בוריים.

בגמרא ברכות (ז:): דרשו "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו" (תהלים, ג, א). מזמור לדוד? קינה לדוד מיבעי ליה. אמר רבי שמעון בן אבשלום, משל למה הדבר

דומה לאדם שיצא עליו שטר חוב, קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמח, אם כן דוד, כיון שאמר לו הקב"ה (שמואל ב' יב, יא) "הנני מקים עליך רעה מביתך" היה עצב, אמר שמא עבד או ממזר הוא דלא חייס עלי [שלא ירחם עלי], כיון דחזא דאבשלום הוא שמח, משום הכי אמר מזמור", ולכאורה יפלא שהרי מצינו באבשלום שלא חמל ולא ריחם על דוד אביו, וא"כ איזה מזמור קאמר להודות שפרע את חובו בבנו שיצא לתרבות רעה בה בשעה שבכלל לא ריחם עליו.

ואמר הרבי ר' יהונתן ליישב ולבאר באופן נפלא, דהנה יש ב' מיני יסורי הבאים על האדם,

הראשון הוא על עובד ה' שנכשל לפעמי בחטא רח"ל, והקב"ה שמרחם עליו ורוצה בטהרתו מביא עליו צער או פגע כדי שבכך יתמרקו עוונותיו. והנה יסורי אלו יכולים להיות גם שלא לפי דרך הטבע, שהרי הקב"ה מייסרו בשבטו, ואצלו יתב"ש לא שייך טבע כלל כי קדושתו למעלה ממנו, ועל אף חסרון זה יש בו מעלה גדולה מאד שבכך זוכה להינקות מעבירות שבידו.

והשני הוא החוטא שכ"כ הירבה להמרות את פי ה' רח"ל עד שהקב"ה ממאס בו כביכול, וזורקו מעל פניו, ומזה נגרם שהקב"ה מסיר מעליו את השגחתו ונמצא מופקר לפגעי הזמן. ויסורים אלו, מעלה יש בה מצד אחד שאינו לוקה ביסורי מחוץ לדרך הטבע, אך בד בבד אינו זוכה למרק באלו את חטאיו, כי אין הקב"ה מייסרו אלא רק מפקירו וכביכול אינו משגיח בו, ומה שנפגע מפגעי הטבע והזמן ממילא קאתי עליהו, כי רבים המכשולים בעולם הזה.

ולכן כשאמר הקב"ה לדוד המלך "הנני מקים עליך רעה מביתך" חשש שהקב"ה כועס עליו כ"כ עד שרוצה להענישו בעבד או ממזר שמדר הטבע הוא שלא ירחמו עליו, ונמצא שמקבל עונשים כדרכו של עולם, והיינו מפני שכביכול הסיר קוב"ה השגחתו ממנו, אך עתה לאחר שיצא ממנו אבשלום, שדרך הבן לרחם על אביו ואעפ"כ לא ריחם עליו, מזה ראה והסיק שהקב"ה הוא שמענישו כיון שהוא שלא בדר הטבע, וא"כ זוכה בכך שיתכפרו עוונותיו, ועל זה שפיר שייך להודות ולשבת הוי "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו".

ואתי שפיר בכפתור ופרח המשך דבריהם שם "משל לאדם שיצא עליו שטר חוב, קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמח", כי בכך ראה שהוא משל חובותיו, שעוונותיו מתפקקים, וכל יסוריו מוחקים וממרקים את חטאיו.

18 . וכבוד ה' מלא את המשכן (מ,לה)

באחת הערים בגרמניה, בנו בני הקהילה הרפורמית בית כנסת מפואר וגדול מאוד. דא עקא, שבית תיפלתם דמה בפרטים רבים מאוד לבית תיפלתם של הנוצרים, ברצותם לחקות עד כמה שאפשר את דרכי הגויים.

באחד הימים ראו ראשי הקהילה הרפורמית ברחוב מתחת לבית הכנסת, את הגאון רבי צבי הירש חיות מז' אלקווא.

בגאווה בלתי מוסתרת פנו אליו ראשי הקהילה והסבו את תשומת לבו לבית הכנסת המרשים אותו בנו. ראה הרב שמעל פתח הכניסה למקום מתנוסס באותיות זהב פסוק מפרשת פקודי בסופו של חומש שמות, וכך כתבו: "וכבוד ה' מלא את המשכן."

נענה הרב ואמר: הבניין הזה באמת יפה מאוד, אולם טעיתם בכיתוב שחקקתם בפתחו. למראה תמיהתם של הראביי וראשי הקהל, הוסיף הרב לומר: "פתחתם את מיקום הפסוק הנכון, אך העתקתם מתוכו מילים שגויות."

כמובן שבורים אלו לא זכרו כלל מה כתוב בתורה והיכן נאמר, ולאחר שהות קלה סיים הרב בחיך: "הייתם צריכים לצטט את תחילת הפסוק 'ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד...'"

19 . כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו (מ,לח)

פסוק זה – אמר הגאון רבי יהודה צדקה, ראש ישיבת פורת יוסף – מלמד אותנו בדרך רמז על שתי הנהגות שיש לרב תלמיד חכם לנהוג: ענן ואש. הענן מכסה את השמים ומסתיר אותם מעיני כל.

כך גם הרב צריך להיות עניו ולהסתיר את דרכיו מבני אדם. לעומת זאת – המשיך רבי יהודה – האש גלויה לעין כל והיא מאירה את אפילת הלילה ומכלה ושורפת את הכל.

כך גם לעיתים חובה על הרב לנהוג בתקיפות ובחוזקה כאש בוערת. מתי יש לנהוג כך ומתי אחרת?

כאשר הציבור הולך בדרך התורה והמצוות על הרב לנהוג כ"ענן", בענווה יתירה ובהסתר, ואילו כאשר האנשים אינם הולכים בדרך התורה על הרב להוכיח אותם ולהילחם מלחמת חורמה בפורצי גדר ודרך.

דבר זה – סיים רבי יהודה – מרומז בפסוק: "כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה

לילה בו", כאשר "ה' על המשכן" אזי יש לנהוג בדרך של "ענן", ואילו אם חלילה יש מצב ש"תהיה לילה בו", שכן הלילה מרמז על חושך ואפילה מן המצוות, אזי יש לנהוג בדרך של "אש!"

20 . "וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בֵּן

עָשׂוּ וַיְבָרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה" (פקודי, ל"ט, מ"ג)

אמר להם: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם (רש"י). אמרו חז"ל (שבת לב, ב): "איזה הן מעשה ידיו של אדם? הווי אומר: בניו ובנותיו". ובירכס משה:

"שתשרה שכינה במעשה ידיכם" – גדלו וחנוכו את בניכם ובנותיכם לתורה

ולמצוות, ותשרה עליכם שכינה, גדולה מהשכינה שהייתה במשכן. שאמרו חז"ל

(מגילה טז, ב): "גדול תלמוד תורה, יותר מבניין בית המקדש"...

21 . "אֵת אָרֹן הָעֵדוּת... (פקודי, מ', ג) "

רבי מרדכי הכהן היה אומר: "ארן העדות" – הארון עצמו הוא העדות. ארון

הספרים של אדם מעיד על מהותו ועל טיבו. רצונך לתהות על קנקנו של אדם, לך

אצל ארון הספרים שלו. איש איש ואישיותו בארנו, ובלבד שיהיה תלמודו בידו –

שיהיו הספרים משומשים ממגע ידיים....

22 . ויכס הענן את אוהל מועד / הרב שמעון קליין

וַיִּקַּם אֶת הַחֹצֵר סָבִיב לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת מָסַךְ שַׁעַר הַחֹצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת
הַמְּלָאכָה:

ויכס הענן את אוהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן: ולא יכל משה לבוא אל אוהל

מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן: ובהעלות הענן מעל המשכן

יסעו בני ישראל בכל מסעיהם: ואם לא יעלה הענן ולא יסעו עד יום העלתו: כי ענן

ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם

(שמות פרק מ', ל"ג-ל"ח).

פסוקים אלו חותמים את ספר שמות, והם מהווים במידה רבה פסוקי שיא. במשך

פרקים ארוכים תוארה בניית המשכן, וכעת מסתיימת המלאכה – "ויכל משה את

המלאכה". הענן מכסה את אוהל מועד, וכבוד ה' מלא את המשכן.

תיאור זה של השוכן – בדמות ענן, אש, וכבוד ה' – מוכר לעם מאירועים קודמים, וכעת הוא מתייצב במקום חדש – באוהל מועד שזה עתה נבנה. בעיון זה ייערך סוג של מסע מדלג בין מופעיו השונים של השוכן.

באיזה מקום הוא נוכח בכל מופע? מהי הפונקציה אותה ממלא גילוייו בכל פעם? מהי מידת העצימות לנוכחותו?

נקדים ונאמר כי גילוי א-להי לבני אדם, בדיבור ובמראה נבואי – ללא אש וללא ענן – הוא תופעה מצויה במקרא. נוכחות אלו השניים מספרת סיפור נוסף. 'אני כאן', אומר א-להים לבני עמו ומתייצב כ'שחקן' במגרש החיים, בַּמָּקוֹם, בזמן ובהקשר. נוכחותו מעתה עשויה לייצר מעורבות, מערכת גומלין הדוקה יותר, ואינטראקציה מתמדת. א-להים הנוכח בעולם – כעובדת חיים ממשית, חיה ודינאמית.

ה' מנחה ומאיר

מופע ראשון לעמוד האש ולעמוד הענן, נזכר מיד לאחר חניית העם בסוכות:

וַיִּסְעוּ מִסֹּכֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֵתֶם בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר: וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה: לֹא יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם (שמות י"ג, כ'-כ"ב).

ישראל עוזבים את סוכות, מקום חנייתם הראשון, והשוכן מלווה אותם, הולך לפניהם בעמוד ענן ובעמוד אש, יומם ולילה. התייצבותו באירוע זה היא מינורית באופן יחסי. לתיאור הליכתם מסוכות לאיתם מוקדש פסוק, ובפסוק שלאחריו חוזר הכתוב לאחור ומציין – 'דע לך לומד מקרא, שבמהלך המסע שתואר – ה' היה הולך לפניהם'. תיאור זה

(follow up) ממקם את עמוד האש והענן במעמד של 'מאפשר', לא כנושא החולק רשות לעצמו. הפונקציה המתקיימת בנוכחותם: עמוד ענן 'לנחתם הדרך' – ביום, ועמוד אש – 'להאיר להם'. פער זה מהווה חלון הצצה אל עבר טיבם של השניים. עמוד הענן מתייחס אל המהות – אל הדרך, ועמוד האש משמש כמאיר, כמו פְּנִסָּאֵי המאיר את דרכם. באופן רחב יותר, הענן המטשטש את היכולת לראות – מזמן מפגש עם א-להים, ואילו האש מסמלת את פועלו ואת מופעיו.

כאמור, בשני הענפים – כמנחה או כמאיר, משמש א-להים כתומך, וכמאפשר – לפני המחנה. כך בשלב ראשוני זה. בפרשיות הבאות עשוי הדבר להשתנות.

ה' נלחם להם במצרים

וַיִּסַּע מִלֶּאךָ הָאֵל-לַהִים הַהַלֵּךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֲנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם: וַיָּבֵא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֲנָן וַהַחֲשֵׁךְ וַיֵּאָר אֶת הַלַּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה (שמות י"ד, י"ט-כ').

פסוקים אלו מתארים את אשר אירע בעת רדיפת המצרים אחרי ישראל סמוך לבקיעת ים סוף. מלאך הא-להים עוזב את מיקומו ומתייצב בין המחנות, לצידו מתייצב גם עמוד הענן. ההתמקמות יוצרת חיץ בין המחנות, וממילא – 'לא קרב זה אל זה כל הלילה'. בתיאור זה א-להים מגן בעצם נוכחותו, מפריד בין המחנות ומשמר את מחנה ישראל. בנוסף – הוא מחשיך למצרים ומאיר את הלילה לישראל.

כל זאת – עד הכניסה אל ים סוף:

וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשָׁה וְהַיָּם לָהֶם חוֹמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם: וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כָּל סוּס פָּרְעָה רָכְבוּ וּפָרָשָׁיו אֶל תּוֹךְ הַיָּם: וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר וַיִּשְׁקֹף ה' אֶל מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעִמּוֹד אֵשׁ וְעָנָן וַיַּהֲרֹס אֶת אֶפְנֵי מַרְכָּבָתָיו וַיִּנְהַגְהוּ בַּכְּבֹּדֶת וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי ה' נִלְחַם לָהֶם בַּמִּצְרַיִם:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה נִטָּה אֶת יַדְךָ עַל הַיָּם וַיָּשְׁבוּ הַיָּם עַל מִצְרַיִם עַל רָכְבוֹ וְעַל פָּרָשָׁיו (שמות י"ד, כ"ב-כ"ז).

מצרים רודפים אחרי בני ישראל אל תוך הים, וה' משקיף אל מחנה מצרים, מתגלה בעמוד אש וענן. התוצאה היא מהומה ותודעה מצרית שה' נלחם לישראל במצרים. בניגוד לפונקציה המינוורית שמילאו עד כה האש והענן, כעת הם מתייצבים, משחררים את העם מן העימות הפיזי במצרים, עושים זאת בעבורם. צעד נוסף של הנכחה, לקראת המופע הבא – בו עשוי השוכן להתערב במה שמתרחש בתוככי העם.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן אָמַר אֵל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִרְבוּ לִפְנֵי ה' כִּי שָׁמַע אֶת תְּלַנְתִּיכֶם: וַיְהִי כַדְבַר אֱהֲרֹן אֵל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּפְּנוּ אֶל הַמִּדְבָּר וְהָיָה כְבוֹד ה' נִרְאָה בְּעַנָּן (שמות ט"ז, ט"ו-י).

תיאור זה מגיע בעקבות משבר אמון בין העם לבין משה ואהרון. בני ישראל נוסעים מאילים, עוזבים מקום חנייה ובאים אל המדבר, שם נפתח עימות במהלכו הם רוטנים אודות משה ואהרון.

משה פונה אל העם: "קִרְבוּ לִפְנֵי ה' כִּי שָׁמַע אֶת תְּלַנְתִּיכֶם", ובדבריו מזמין את אלהים להופיע ולומר את דברו. א-להים נענה, העם פונה אל המדבר - "וְהָיָה כְבוֹד ה' נִרְאָה בְּעַנָּן". בנוכחותו הוא תומך במשה ובאהרון, שומע את תלונות העם, בסוג של מעורבות במה שמתחולל בקרבו. מעניינת העובדה שבשלב זה א-להים נגלה במדבר, נמנע עדיין מלבוא אל תוך מחנה ישראל.

האירוע הבא בו מעורב השוכן הוא - המעמד על ההר:

וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע מִשֶּׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֵל ה': וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲנָה אָנֹכִי בְּאֵל אֵלֶיךָ בְּעַב הָעַנָּן בְּעָבוֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרֵי עַמְּךָ וְגַם בְּךָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם וַיַּגֵּד מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֵל ה' (שמות י"ט, ח'-ט).

העם שומע את עשרת הדיברות, מקבלן, וזהו זמן נכון להעמיק את האמון שיש להם בדברי משה: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲנָה אָנֹכִי בְּאֵל אֵלֶיךָ בְּעַב הָעַנָּן בְּעָבוֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרֵי עַמְּךָ וְגַם בְּךָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם" (שם, ט).

א-להים עומד לבוא אל משה בעב הענן, העם ישמע בדברו עמו, בכך יובן חלקו של משה בתורת הא-להים והעם יאמינו בו לעולם.

המקור הבא מדבר על משה העולה אל ההר, לקראת נתינת לוחות האבן:

וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל הָהָר וַיִּכַּס הָעַנָּן אֶת הָהָר: וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְהִיט הַבָּקָר וַיְהִי קֹלַת וּבָרָקִים וְעַנָּן כָּבֵד עַל הָהָר וְקוֹל שֹׁפָר חָזָק מְאֹד וַיִּחַרַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה: וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לְקִרְיַת הָאֵל - לְהִיט מִן הַמַּחֲנֶה וַיִּתְּיָצְבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר: וְהָר סִינַי עָשָׂן כִּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בָּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשָׂנוּ בְּעֵשָׂן הַכֹּבֵשֶׁן וַיִּחַרַד כָּל הָהָר מְאֹד: וַיְהִי

קול השֹׁפֵר הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מְאֹד מִשֶּׁה יִדְבֵר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל: וַיֵּרֶד ה' עַל הַר סִינַי
אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיִּקְרָא ה' לְמֹשֶׁה אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל מֹשֶׁה: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה רֵד
הָעֵד בְּעַם פֶּן יִהְרָסוּ אֶל ה' לְרֵאוֹת וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב: וְגַם הַכֹּהֲנִים הַנִּגְשִׁים אֶל ה'
יִתְקַדְּשׁוּ פֶן יִפְרֹץ בָּהֶם ה': וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' לֹא יוּכַל הָעַם לַעֲלֹת אֶל הַר סִינַי כִּי
אֲתָה הַיְעַדְתָּהּ בְּנֹו לֵאמֹר הִגְבֵּל אֶת הָהָר וְקַדְּשָׁתוּ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי ה' לְךָ רֵד וְעֲלִיתָ אֲתָה
וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם אֶל יִהְרָסוּ לַעֲלֹת אֶל ה' פֶּן יִפְרֹץ בָּם: וַיֵּרֶד מֹשֶׁה אֶל הָעָם
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם (שמות פרק י"ט, ט"ו-כ"ה).

משה עולה אל ההר המתכסה בענן. ביום השלישי מתעצם האירוע – ענן כבוד
שורה על ההר, ומתחוללת התרחשות רב ממדית: קולות וברקים, ענן כבוד, קול
שופר חזק מאד, עשן כְּעֶשֶׂן הַכִּבְשָׁן. תגובת העם היא חרדה, ובעקבותיה ממשיך
קול השופר להתחזק. במקביל – העם נמצא בתחתית ההר, ומשה מוציא אותם
לקראת הא-להים, מידע ומשייך אותם אל המעמד הגדול. עם ירידת א-להים הוא
קורא למשה אל ראש ההר.

לא עוד עמוד ענן או אש – מוגדר ותחום במקום, מוגדר ותחום בייעוד. כעת –
נוכחות גדולה וחזקה של א-להים על ההר, רב ממדיות, וחרדה של העם מפני
המעמד. לצדה תנועת נפש חדשה של העם – שקיקה גדולה לקרבת
א-להים. משה יישלח לרדת ולהעיד בעם, פן יהרסו לעלות ולראות את ה', פעם
ועוד פעם.

מפגש נוסף יהיה בעלייתו הנוספת של משה אל ההר:

וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל הָהָר וַיִּכַּס הָעֲנָן אֶת הָהָר: וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד ה' עַל הַר סִינַי וַיִּכַּסְהוּ הָעֲנָן
שֶׁשֶׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הָעֲנָן: וּמֵרָאָה כְּבוֹד ה' כְּאֵשׁ אֹכֶלֶת
בְּרֹאשׁ הָהָר לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעֲנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר וַיְהִי מִשֶּׁה בְּהָר
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה (שם כ"ד, ט"ו-י"ח).

בתום מעמד עשרת הדיברות, ולאחר שמצטווה משה בפרשת משפטים, עולה
משה אל ההר, ונקרא אל

א-להים מתוך הענן. במבט על ציר הזמן, הוא נמצא שישה ימים על ההר, וביום
השביעי בא אל תוך הענן. ימים אלו מצביעים על תהליך של התקרבות ושל

התקדשות במפגש בינו לבין א-להים. ארבעים הימים על ההר מהווים המשך לעלייה זו.

באוהל מועד מחוץ למחנה

ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה: והיה כצאת משה אל האהל יקומו כל העם ונצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה עד באו האהלה: והיה כבא משה האהלה ירד עמוד הענן ועמד פתח האהל ודבר עם משה: וראה כל העם את עמוד הענן עמד פתח האהל וקם כל העם והשתחוו איש פתח אהלו: ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל (שמות פרק ל"ג, ז'-י"א).

בעיצומו של הזיכוח' בין משה לבין א-להים - האם ילך

א-להים בקרבם או ישלח מלאך - בעקבות חטא העגל, נוטה משה את אוהלו מחוץ למחנה וקורא לו אוהל מועד. מכאן ואילך, את מקומו של הזיכוח תחליף קרבה; אולי הקרבה הגדולה ביותר שהייתה אי פעם בין אדם לבין א-להים. משה בא אל האוהל, עמוד הענן יורד ועומד פתח האוהל, ומיד: "ידבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו". הוצאת האוהל מן המחנה והדיבור המתיוחד עם משה, אוצרים בתוכם כמה סיפורים: ראשית, העם רואה מפגש אינטימי בין א-להים לבין בן אדם; בניגוד ללוחות הראשונים, שהמפגש עימהם היה נגיש לכל (וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת), כעת המשואה היא אחרת - מפגש עם א-להים הנגזר מעמדתו הרוחנית של האדם. העם אינו ראוי, ולכן אוהל מועד מוצב מחוץ למחנה. משה ראוי, ולכן זוכה לקרבה גדולה. משה כחלוץ, מבשר לעם את העיקרון, ואם ילך העם בעקבותיו יזכה גם הוא לקרבת א-להים.

א-להים בא אל המחנה

פרשת פקודי מציינת מפנה. בניגוד לנוכחות הא-להית שהופיעה עד כה מחוץ למחנה; לתנועה (עמוד האש והענן המתייצבים במקומות שונים, האוהל שבנה משה מחוץ למחנה); ולארעיות (על ההר), כעת נבנה משכן קבוע בתוך המחנה, וא-להים עומד להיות נוכח בו.

ויכל מֹשֶׁה אֶת הַמִּלְאָכָה:

וַיְכַסּוּ הָעֲנָנִים אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבְּדוּהוּ ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן: וְלֹא יָכַל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֲנָנִים וַיִּכְבְּדוּהוּ ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן: וּבַהֲעֵלֹת הָעֲנָנִים מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מְסֻעֵיהֶם: וְאִם לֹא יֵעָלֶה הָעֲנָנִים וְלֹא יִסְעוּ עַד יוֹם הָעֲלֹתוֹ: כִּי עֲנָנִים ה' עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאִשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מְסֻעֵיהֶם (שמות פרק מ', ל"ג-ל"ח).

שינוי זה הוא מהותי. א-להים לא 'שם', כי אם 'כאן', נוכח במחנה, מהווה חלק ממנו. בשלב ראשון, נוכחותו ממלאת את החלל, לא מאפשרת למשה להיכנס. מאוחר יותר ישמש אוהל מועד כמקום התוועדות בין א-להים ובין אדם.

מעניינת היא המציאות בספר ויקרא, בה התעלמות גמורה מעמוד האש ומעמוד הענן. הסיבה מתבקשת - ספר ויקרא מתאר את המתרחש מנקודת מבט של 'רשות גבוה'. עמוד האש ועמוד הענן מגלמים תנועה הפוכה, של א-להים הבא לשכון ברשות בני האדם, בתוככי המחנה - מציאות שאינה קיימת בספר ויקרא.

ספר במדבר מתאר את המחנה ואת המתרחש בו, ושוב חוזרים השניים ותופשים בו את מקומם:

וּבְיוֹם הַקִּיָּם אֶת הַמִּשְׁכָּן כֶּסֶה הָעֲנָנִים אֶת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל הָעֵדוּת וּבִעֲרַב יִהְיֶה עַל הַמִּשְׁכָּן כְּמֵרְאָה אֵשׁ עַד בֹּקֶר: כִּן יִהְיֶה תָמִיד הָעֲנָנִים יְכַסְּנוּ וּמֵרְאָה אֵשׁ לַיְלָה: וּלְפִי הָעֲלֹת הָעֲנָנִים מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן שָׁם הָעֲנָנִים שָׁם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: עַל פִּי ה' יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּי ה' יַחֲנוּ כָּל יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן הָעֲנָנִים עַל הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ: וּבַהֲאָרִיךְ הָעֲנָנִים עַל הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִשְׁמֶרֶת ה' וְלֹא יִסְעוּ: וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֲנָנִים יָמִים מְסֻפָּר עַל הַמִּשְׁכָּן עַל פִּי ה' יַחֲנוּ וְעַל פִּי ה' יִסְעוּ: וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֲנָנִים מֵעַרְב עַד בֹּקֶר וְנִעְלָה הָעֲנָנִים בַּבֹּקֶר וְנָסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה וְנִעְלָה הָעֲנָנִים וְנָסְעוּ: אוֹ יָמִים אוֹ חֹדֶשׁ אוֹ יָמִים בְּהֲאָרִיךְ הָעֲנָנִים עַל הַמִּשְׁכָּן לְשָׁכֵן עָלָיו יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבַהֲעֲלֹתוֹ יִסְעוּ: עַל פִּי ה' יַחֲנוּ וְעַל פִּי ה' יִסְעוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת ה' שָׁמְרוּ עַל פִּי ה' בְּיַד מֹשֶׁה (במדבר ט', ט"ז-כ"ג).

בפסוקים אלו מתוארת נוכחות הענן במשכן. התיאור, בא בעקבות פרקים ארוכים בהם נעשה סדר במחנה, והמשכן הועמד במרכזו. ענן השורה במשכן יתפרש

מעתה כענן הנוכח בליבו של המחנה. מילים כמו – "על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו", שעשויות היו להתפרש בעבר כציון לעמוד אש וענן ההולכים כחלוץ לפני המחנה, תתפרשנה כעת כציון לתנועת העם לאור העמוד השוכן בלב המחנה, בעומק חייהם כעם.

מיוחדת היא ההתנהלות המתוארת בפסוקים אלו, ביוצרה תלות גמורה לעם בא – להים הנוכח בקרב המחנה. אין העם יודע מהו משך הזמן שהוא עשוי לחנות במקום מסוים. גם כאשר ישהה בו תקופה ארוכה, תאופיין השהייה בחוסר וודאות ובתלות גמורה בענן – האם יישאר במקומו או שמא יעלה מעל המשכן. מצב זה מקפל בתוכו עמדה נפשית ורוחנית, בדומה לילד קטן שהוריו קובעים את סדר יומו ובכך יוצרים 'נוכחות הורית' בנפשו, בשיקול דעתו ובסולם ערכיו.

דומה, שנקודת השיא בנוכחות 'השוכן' בליבו של המחנה נוכחת בתיאור הבא:

וַיִּסְעוּ מִהַר ה' דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאָרוֹן בְּרִית ה' נָסַע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה: וְעַנְן ה' עָלִיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעֵם מִן הַמַּחֲנֶה: וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה ה' וַיִּפְצוּ אֵיבֵיךָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ: וּבְנַחַח יֹאמַר שׁוּבָה ה' רַבְבוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר י', ל"ג-ל"ו).

פסוקים אלו מהווים כמו סיכום לשורה ארוכה של פרקים (החל מתחילת ספר במדבר), המתארים את מחנה ישראל על חלקיו השונים. כעת, לאחר כל ההכנות, יוצא העם לדרך, למסעו במדבר, בליווי של ענן ה' – "וענן ה' עליהם יומם בנסעם מן המחנה". בסוג של דרמטיות מציג הכתוב את המסע כמסעו של הארון – "ויהי בנסע הארץ ויאמר משה...". מרכזיות זו של השוכן ושל הארון, מהווה תוצאה לתהליך ארוך, שבמהלכו בצעד ועוד צעד – הפכה הנוכחות הא-להית להיות פנימית ומשמעותית בחיי העם.

ובעת משבר

ציר נוסף המתקיים בספר במדבר: א-להים מופיע ומתערב בעת משבר, שוב ושוב: כך במתאוננים כשאש ה' בוערת בס (במדבר י"א, כ"ד-כ"ה); בעקבות תאוותם לבשר – יורד ה' בענן, ובנוכחותו מאציל משה מן הרוח אשר עליו על שבעים איש מזקני ישראל (שם י"א, כ"ד-כ"ה); בעקבות דיבור מרים במשה (שם י"ב, ד'-ט'); בעקבות חטא

המרגלים (שם י"ד, י"י-ב); במעשה קרח ועדתו (שם ט"ז, י"ט-כ"א) ובעקבותיו (שם י"ז, ו-י), ועד מי מריבה (שם כ, ו-ח). בכל אלו כבוד ה' נראה, ובחלקם הוא בא בענן – ואומר את דברו.

המשברים הראשונים התחוללו בשנה השנייה לצאתם ממצרים, והאחרון בשנה הארבעים. בראשונים – א – להים נגלה לעיני כל העם, או לעיני האנשים הנוגעים בדבר. ואילו באחרון, במי מריבה, הוא נגלה אל משה ואהרון, לא לעיני העם הרודף אחריהם אל אוהל מועד. מכאן ואילך – שוב לא ייזכרו הענן והאש גם במקומות בהם הם מתבקשים; גם בספר דברים מקומם כמעט יפקד. ומכאן ואילך – שוב לא ייזכרו עד לבנינו של מקדש שלמה:

וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן הַקֹּדֶשׁ וְהָעֲנָן מָלֵא אֶת בַּיִת ה': וְלֹא יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשֵׁרֵת מִפְּנֵי הָעֲנָן כִּי מָלֵא כְבוֹד ה' אֶת בַּיִת ה':

אָז אָמַר שְׁלֹמֹה ה' אָמַר לְשֹׁכֵן בְּעֶרְפֶּל: בָּנֵה בְּנִיתִי בַּיִת זֶבֶל לָךְ מְכוֹן לְשִׁבְתֶּךָ עוֹלָמִים (מלכים א' ח, י"ג).

שוב יחזרו אלו וייזכרו – בתיאורי החורבן. לא קודם לכן.

מה פשר הדבר?

דומה שניתן להצביע על קיומם של שני תהליכים:

בראשון – תהליך של יצירת קשר וחבירה. א – להים מתודע אל העם, תחילה מחוץ למחנה, ולאט לאט הוא מגביר את נוכחותו. נוצרת אינטראקציה, העצימות גדלה, ובתהליך שמהותו הוא – יצירת אמון, הוא מגיע מן ההר אל תוך המחנה – אל המשכן. בהתאמה – נתפש א – להים תחילה כגורם חיצוני לאדם, ואט אט הוא קרב ובא אל תוך חייו. המשכן ממוקם בלב המחנה, ואף השוכן מתמקם במקום פנימי זה, כמי שמספר לעם דבר על עצמו ועל עומק הווייתו. כך בתקופה הראשונה ליציאת מצרים.

והנה העם מתבגר, ואט אט מבשילה תנועת נפש נוספת – של קיום ושל עצמיות. 'על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו' היא מציאות גבוהה, 'נוכחות הורית' חזקה של א – להים המביאה את העם אל מחוזות גדולים, א – לווהיים; יחד עם זאת, כמה חסרה

היא הבחירה, התכנון, לקיחת האחריות, ועוד ערכים המונעים מעולמו האישי של האדם, ומן ההתאמה אליו.

ספר שמות מסתיים בתיאורו של משה שאינו יכול לבוא אל אוהל מועד: "ולא יכל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֲנָן". משפט זה מבטא במידה רבה את המתח בין שני הקטבים. הוא משמש כנקודת שיא לספר שראשיתו בעם היוצא ממצרים, המשכו במעמד הר סיני, והנה כעת הוא בנה דירה לא-להים בתוך המחנה. בקוטב האחר – הענן שוכן במשכן, ואינו מאפשר למשה להיכנס אליו. במצב שכזה – מפגש בין א-להים לבין האדם לא עומד להתקיים.

כדי לקיים מפגש, חייבת לבוא תנועה נוספת לאוויר העולם – פינוי מקום. תנועה זו מוצאת את ביטויה כבר בפסוק הסמוך – וּבְהֶעָלוֹת הָעֲנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם" – כאשר הענן עולה, מפנה מקום, בני ישראל יוצאים למסעם – למסע שלהם, אל התנועה ממקום למקום. ומאידך – "וְאִם לֹא יַעֲלֶה הָעֲנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד יוֹם הָעֹלָתוֹ" כתלויים בנוכחותו, מוקרנים ממנה.

כאמור, ציר פינוי המקום נוכח בליבו של תהליך גדול המתרחש בין א-להים לבין בני עמו. במהלכו, נתבעים עמוד האש והענן לפנות את מקומם – הולכים ונגנזים.

בתוככי קודש הקדשים מצויה האש, מצוי גם הענן. בחורבנו של הבית הם יצאו מחביונם. בבנינו – ייזכרו אלו, יהיו קיימים, רוחשים ומהווים עולם ומלואו.

4. בין אדם לחברו

מצוות שבין אדם לחברו / פרופ' יעקב שביט;

בעשרת הדיברות, עשר המצוות החשובות ביותר בתורה, המופיעות בספר "שמות" בפרק כ' מופיעות כמה מצוות המכונות "מצוות שבין אדם לחברו": "יב לא תרצח, לא תנאף; לא תגנב, לא תענה ברעך עד שקר. יג לא תחמד, בית רעך; לא תחמד אשת רעך, ועבדו ואמתו ושורו וחמרו, וכל, אשר לרעך". גם מצוות כיבוד הורים מופיעה בעשרת הדיברות: "יא כבד את אביך, ואת אמך למען, יארכון ימיך על האדמה, אשר ה' אלהיך נתן לך".

החובה לשמור על כבוד האדם, על גופו ועל רכושו בוטאה באמירות רבות של חז"ל. במסכת אבות במשנה נקבע, כי עדיף לאדם להישרף באש ולא להעליב מישהו כשאנשים אחרים נוכחים: "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן של אש ואל ילבין פני חברו ברבים" (סוטה, פרק א דף י עמ' ב).

שתי אמרות הידועות לכל יהודי, ומיוחסות לשני חכמים מפורסמים, מבטאות אף הן את חשיבות השמירה על כבוד הזולת:

"ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה" (מיוחס לרבי עקיבא ומופיע בתלמוד הירושלמי, נדרים, פרק ט, הלכה ד); "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך, זו כל התורה כולה, היתר זה פירוש" (מיוחס להלל – אחד מהחשובים שבתלמידי החכמים במאה הראשונה לפני הספירה ומופיע בתלמוד הבבלי, שבת, דף לא, עמ' א).

מרכזיותן של המצוות שבין אדם לחברו מתבטאת גם בהשקפת חז"ל לגבי הדרך שניתן לכפר בה על עבירות בנושא זה. חז"ל קבעו במסכת יומא, כי צום ותפילה ביום הכיפורים מכפרים על חטאים שבין אדם לאלוהים, אך אינם מכפרים על חטאים שבין אדם לחברו, "עד שירצה את חברו".

כחלק מתפיסת הצדק שבתורה, מצווה היא להעניש את החוטאים. עונשו של הפוגע בגופו של הזולת הוא פגיעה גופנית: "עין תחת עין ושן תחת שן". חז"ל קבעו, כי "עין תחת עין – ממוז": כלומר, הם חייבו להמיר את הפגיעה בגופו של

האשם בתשלום פיצויים. לעומת זאת, על רצח אין אפשרות לכפר בדרך זו. ההלכה השאירה את העונש "נפש תחת נפש" – כלומר, אפשרה לבית הדין להטיל עונש מוות על רוצח (ועם זאת, הטילה הגבלות שהפכו את ההוצאה להורג לנדירה ביותר).

מצווה חשובה נוספת ביהדות היא מצוות מתן הצדקה. בתנ"ך מופיעה המילה "צדקה" במשמעות של התנהגות התואמת את המוסר והחוק. לדוגמא, בציווי האלוהי לצאצאיו של אברהם נאמר: "וְשָׂמוּ דָרֶךְ הַיְלָעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט" (בראשית יח, יט). בתקופות מאוחרות יותר נוספה למילה משמעות נוספת – מתן עזרה לנזקקים, בעיקר במזון או כסף.

יסודה של החובה להעניק לנזקקים מצוי בתורה. התורה שואפת למנוע מהעני את תחושת הבושה שבקבלת נדבה, ולכן מצווה על מתן הלוואות לעניים; תנאי הלוואה הופכים אותה למעשה למתנה: לדוגמא, קיים איסור על לקיחת ריבית על הלוואה ויש הגבלות רבות על לקיחת משכונות כערובה להחזרתה.

בעלי הקרקע מקרב בני ישראל היו חייבים לתרום לעניים וכן להותיר להם מן היבולים: פאה, שהיא כשני אחוזים מן היבול; שכחה – תבואה ששכחו לאוספה לאחר הקציר ולקט, שהוא התבואה שנשרה בשעת הקציר. וכך נאמר בספר ויקרא: "ט וּבְקִצְרְכֶם אֶת קִצִּיר אֲרָצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לְקַצֵּר; וְלִקַּט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֹט... לְעֹנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם, אֲנִי הִי אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא יט ט-י).

התורה מנמקת את החובה לתת צדקה בספר "ויקרא" כך: "אֲנִי, ה' אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם-- לְתֵת לָכֶם אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן, לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים" ("ויקרא" כה, לח).

בנוסף לאלה, נצטוו בני ישראל לתת תרומות ומעשרות (עשירית מן היבולים) לכוהנים וללויים. החובה לפרנס את הכוהנים והלויים נבעה מכך שהם לא עסקו בחקלאות, כשאר העם, אלא ניהלו את הפעילות הדתית והתרבותית: הם עסקו בפולחן בבית המקדש, בשירה דתית, בשיפוט, בשמירת הסדר הציבורי ובהוראת התורה.

לאחר חורבן בית המקדש לבשה מצוות התמיכה בהנהגה הדתית צורה של תמיכה בישיבות ובתלמידי החכמים הלומדים בהן. הצדקה לעניים פותחה אף היא: בתלמוד נקבעה כמות מתן הצדקה שבה חייב כל אדם והוגדר מיהו העני הזכאי לה. הצדקה הוגדרה כמתן כסף או מזון, השאלת חפצים וביקור חולים. בתלמוד נקבע, כי בכל קהילה צריכה להיות קרן לצדקה ועל שני אנשים לנהל אותה. חשיבות הצדקה עולה מאמרות חז"ל רבות. לדוגמה, "שקולה צדקה כנגד כל המצוות", "כל המעלים עינו מן הצדקה כאילו עובד עבודה זרה", ו"גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבנו."

5. מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1. סדר ארבע פרשיות

כתוספת לקריאת התורה של פרשת השבוע, תקנו חז"ל עוד ארבע קריאות בשבתות הסמוכות לפורים, ואלו הן: שקלים, זכור, פרה, החודש. והיינו שלאחר הקריאה בפרשת השבוע, קורא המפטיר אחת מהקריאות הנ"ל. פעמים שתהיה שבת אחת או שתיים מחודש אדר, שבה לא נקרא מהקריאות הנ"ל, ושבת זו נקראת 'שבת הפסקה', שמפסיקים בה מהרצף של הקריאות הנוספות.

כדי לקבוע באיזו שבת אנו קוראים את הקריאה הנוספת, ובאיזו שבת היא 'שבת הפסקה', תלוי הדבר באיזה יום בשבוע יחול ראש חודש אדר [או ראש חודש אדר ב']. דהיינו, אם יחול ר"ח אדר ביום שבת, אזי בשבת זו יקראו פרשת שקלים, ולאחריה [ח' אדר] פרשת זכור, ולאחריה [ט"ו אדר] תהיה שבת הפסקה, ולאחריה [כ"ב אדר] פרשת פרה, ולאחריה [כ"ט אדר] פרשת החודש.

אם יחול ר"ח אדר ביום שני, אזי בשבת הקודמת [כ"ט שבט] יקראו פרשת שקלים, ולאחריה [ו' אדר] תהיה שבת הפסקה, ולאחריה [י"ג אדר] פרשת זכור, ולאחריה [כ' אדר] פרשת פרה, ולאחריה [כ"ז אדר] פרשת החודש.

אם יחול ר"ח אדר ביום רביעי, אזי בשבת הקודמת [כ"ז שבט] יקראו פרשת שקלים, ולאחריה [ד' אדר] תהיה שבת הפסקה, ולאחריה [י"א אדר] פרשת זכור, ולאחריה [י"ח אדר] פרשת פרה, ולאחריה [כ"ה אדר] פרשת החודש.

אם יחול ר"ח אדר ביום שישי, אזי בשבת הקודמת [כ"ה שבט] יקראו פרשת שקלים, ולאחריה [ב' אדר] תהיה שבת הפסקה, ולאחריה [ט' אדר] פרשת זכור, ולאחריה [ט"ז אדר] תהיה שבת הפסקה, ולאחריה [כ"ג אדר] פרשת פרה, ולאחריה [ר"ח ניסן] פרשת החודש.

כסימן לזכור את התאריכים הנ"ל, נתנו לנו חז"ל ראשי תבות: ז"טו, ב"ו, ד"ד, ו"ביו. והיינו: ז"טו, כשיחול ר"ח אדר ביום ז', אזי שבת הפסקה תחול בט"ו לחודש.

ב'ו, כשיחול ר"ח ביום ב', שבת הפסקה תחול בו' לחודש. ד"ד, כשיחול ר"ח ביום ד', שבת הפסקה תחול בד' לחודש. ו"ביו, כשיחול ר"ח ביום ו', יהיו שתי שבתות הפסקה, אחת תחול בב' לחודש, ואחת ביי"ז (ט"ז) לחודש. וכמבואר כל זה בהרחבה ברש"י מסכת מגילה (ל ע"ב), ובשלחן ערוך (סימן תרפה).

פרשת שקלים

בשבת שלפני ראש חודש אדר, או בשנה מעוברת בשבת שלפני ראש חודש אדר ב', מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים את פרשת השבוע, ובספר השני קורא המפטיר פרשת 'שקלים', שהיא בספר שמות בתחלת פרשת כי תשא. הטעם לקריאת פרשה זו, מכיון שבזמן בית המקדש, בתי הדין שבכל ערי ישראל, היו מכריזים בראש חודש אדר להביא תרומת 'מחצית השקל' לבית המקדש, כדי שמראש חודש ניסן יקריבו את קרבנות התמיד של שחר ושל בין הערבים מכסף זה, כמו שציותה התורה, ולכן קוראים בתורה בשבת שלפני כן מענין נתינת 'מחצית השקל', כדי להזכיר לציבור שהגיע הזמן לתת את 'מחצית השקל'.

אם חל ראש חודש אדר בשבת, קוראים את פרשת שקלים באותה שבת של ראש חודש, ולא מקדימים לשבת שלפני כן, כיון שראש חודש הוא הזמן המתאים ביותר לקריאה זו, שבו מתחילים לתת את 'מחצית השקל'. (א)

פרשת זכור

פרשת 'זכור', היא שלושה פסוקים האחרונים שבפרשת 'כי תצא', המדברים בענין מצות מחיית עמלק. והיינו שנצטוינו לזכור פעם אחת בשנה את אשר עשה עמלק לעם ישראל כששהו במדבר לאחר שיצאו ממצרים, היאך בא להלחם בהם, והפיג את האימה והפחד הנוראים שהיו לאומות העולם מעם ישראל, כי מאחר ששמעו כולם את גבורות ה' בעשר המכות שהביא על מצרים, ואת קריעת ים סוף, כולם רגזו ופחדו ונמס לבם ולא העזו להלחם בישראל, כפי שהתורה מעידה בשירת הים: "שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן, חֵיל אֶחָז יִשְׁבִּי פְלִשְׁתִּי: אֶזְ נִבְּהִלוּ אֱלֹפֵי אֲדָוָה, אֵילֵי מִזְבֵּחַ יִאֲחִזְמוּ רַעַד. נִמְגֹו [נמסו] כֹּל יִשְׁבִּי כְנָעַן: תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וּפְחָד, בְּגֹדֶל זְרוּעֶךָ יִדְמֹו [שתקו] כְּאֶבֶן". ועל ידי שבא זה הרשע עמלק, ונלחם עם ישראל, העזו אומות

אחרות לאחר זמן גם כן להלחם בישראל. לכך נצטוונו לזכור דוקא את אשר עשה עמלק, ולא מה שעשו האומות האחרות, אף שגם הם נלחמו בישראל.

תקנו חכמים לקרוא פרשה זו בשבת שלפני פורים, כדי להסמיך את מחיית עמלק למחיית המן, שאף הוא היה מזרע עמלק, כמו שנאמר במגילה: "המן בן המדתא האגגי", ואגג היה מלך עמלק. (ג)

מצוות צריכות כוונה – לדעת רוב הפוסקים קריאת פרשת זכור היא מן התורה, וכן פסק מרן בשלחן ערוך (סימן תרפה ס"ז). ומאחר ומצוות צריכות כוונה, לכך על השליח צבור לעורר את דעת הקהל קודם הקריאה, שיטו און קשבת לשמוע כל מילה, ויכוונו לצאת ידי חובת מצות עשה מן התורה של זכירת עמלק ומחייתו, ושגם הוא מכוין להוציאם ידי חובתם, ולא יקראו עם החזן בלחש כלל. (ג)

ספר תורה מהודר – יש להקפיד בקריאת פרשת 'זכור', להוציא את ספר התורה היותר מהודר שיש בבית הכנסת. (ה)

מושבים – הגרים במקום שאין שם מנין קבוע מידי שבת, עליהם לתת דעתם על זה לפני שבת, ולארגן מנין לשבת 'זכור'. ואם אי אפשר, עליהם לשבות במקום אחר שיש בו מנין, כדי לשמוע פרשת 'זכור'. ומכל מקום אם לא השיגו מנין, יקראו מתוך ספר התורה את פרשת 'זכור', אך בלי הברכות שעל התורה. (ו)

נער בר מצוה – שעלייתו לתורה בשבת זכור, לא נכון שיקרא בציבור פרשת זכור, אלא יקרא עלייה אחרת מפרשת השבוע, שכיון שקריאת זכור היא מן התורה, יש להקפיד שיקרא אותה אדם גדול ממש. ומכל מקום בדיעבד אם קרא נער הבר מצוה, יצאו הציבור ידי חובתם. (כט)

חולה – שלא בא לבית הכנסת, טוב לפחות שיקרא את הפסוקים של 'פרשת זכור' בחומש. וירשום לעצמו לתזכורת שכאשר יגיעו הציבור לפרשת 'כי תצא' לקראת סוף השנה בחודש אלול, יאמר לחזן שיכוין להוציא ידי חובה בקריאת 'זכור'. ועל כן, טוב שכל חזן בפרשת 'כי תצא', יאמר לציבור שהוא מכוין להוציא ידי חובה, את כל מי שלא שמע את קריאת 'זכור' בחודש אדר. (ז)

ספר תורה פסול – ציבור שקראו פרשת זכור, ולאחר זמן נמצאה טעות בספר התורה, טוב שיכוונו לצאת ידי חובת 'זכור' בפרשת כי תצא, וכנ"ל. (ילקו"י מועדים ערב)

בני ספרד ואשכנז – אף על פי שבשאר ימות השנה, אין בני ספרד ואשכנז מקפידים להתפלל דוקא בבית הכנסת שעל פי מבטאם, ומתפללים אלו אצל אלו, ושומעים קריאת התורה ותפלה ויוצאים ידי חובה, מכל מקום בשבת זכור, הנכון שכל אחד ישמע פרשת זכור כפי מסורת אבותיו, כיון שקריאה זו מן התורה. (ח)

הכה תכה – נהגו להכות ברגלים על הארץ בעת שהחזן מזכיר 'עמלק' בפרשת בשלח וכיוצא, אולם בפרשת 'זכור' לא יעשו כן, פן יגרמו מכשול לציבור, שלא ישמעו את הקריאה כראוי. (ה)

נשים – מכיון שנחלקו הפוסקים אם נשים חייבות לשמוע פרשת 'זכור', לכך אשה שיכולה לבוא לבית הכנסת ולשמוע 'זכור', תעשה כן ותבוא עליה ברכה. אך אשה שקשה לה להגיע, כגון שאין בית הכנסת בקרבת ביתה וצריכה ללכת רחוק, יש לה על מה לסמוך שלא לבוא לשמוע קריאת פרשת 'זכור'. (ט)

נשים שיש להם ילדים קטנים ועסוקות בטיפול הילדים, ואי אפשר לעוזבם מבלי השגחה, פטורות מלבוא לשמוע פרשת 'זכור'. והטעם בזה שכלל גדול בידינו (סוכה כה ע"ב): 'העוסק במצוה פטור מן המצוה', וכיון שהן עסוקות כרגע בהשגחה וחינוך הילדים, פטורות הן ממצות שמיעת פרשת 'זכור'. (י)

ואמנם יש לדעת שאותן נשים הבאות לבית הכנסת לשמוע 'זכור', הרי זה בתנאי שבאות בצניעות ויראת שמים, ואינן מדברות בשעת התפלה. ולאחר התפלה פונות מיד לבתיהן ואינן מתעכבות לפטפט על יד בית הכנסת, שבזה גורמות צער לשכינה, ומחטיאות את הרבים בחוסר זהירות בשמירת העיניים. וכל אשה תבדוק בעצמה, אם כדאי שתבוא לבית הכנסת או שתשאר בירכתי ביתה, ולמצוה יחשב לה. והלואי שכל הנשים תקיימנה את המצוות שחייבות בהן מן הדין כברכת המזון, כיסוי הראש כהלכה ועוד, עד שיחפשו להן מצוות נוספות מחוץ לבתיהן.

מנין נשים – כדי לזכות את אותן נשים שלא יכולות לבוא לבית הכנסת בבוקר מחמת טיפול הילדים וכיוצא, יש נהגו לארגן בשעה מאוחרת יותר קריאה מיוחדת

לנשים בלבד, ובא חזן ירא שמים עם אשתו, וקורא להן מתוך ספר התורה בלי ברכה. והמארגנים דבר זה, תבוא עליהם ברכה. (י)

נשים שאינן מגיעות לבית הכנסת, טוב לפחות שיקראו את הפסוקים של 'פרשת זכור' מתוך החומש. (שו"ת יביע אומר חלק ח חאו"ח סימן נד)

פיוט 'מי כמוך'

רבי יהודה הלוי [לפני כתשע מאות שנה], חיבר וערך פיוט "מי כמוך ואין כמוך", בטוב טעם ודעת, עם חרוזים נעימים ויפים, מתוקים מדבש ונופת צופים. פיוט זה מסכם בקצרה את כל הקורות במגילת אסתר, וממלא את האדם בשמחה ובאמונה בה' יתברך. ומנהג רוב קהילות ישראל לאומרו בשבת 'זכור' אחר קדיש תתקבל קודם קריאת התורה. ויש שנהגו לאומרו אחר קריאת התורה. (מו)

הפיוט מחולק לארבעה פרקים. הפרק הראשון הוא על סדר א' ב', ובאות ר' ישנם שני קטעים, [הקטע הראשון הוסיפו רבי אברהם אבן עזרא, ראה בסיפור להלן] ואלו הם: "רְצֵה הָאֶחָד לְשֹׁמֵר כְּפָלִים, מְשִׁמְרָתוֹ וּמְשִׁמְרַת חֲבֵרוֹ שְׁתֵּי יָדַיִם, וְהַשְּׁנַיִם סָם בְּסִפְלֵי הַמַּיִם, שָׁם שָׁם לוֹ". רְחֹשָׁה אֶסְתֵּר לְמַלְךְ בְּאִמְרֵי שִׁפְרָה, בְּשֵׁם מְרַדְכֵי וְנִכְתָּב בְּסִפְרָה, בְּקֶשׁ וְנִמְצָא לְפָנַי צְבִי עוֹפָרָה, כִּי בּוֹל הָרִים יִשְׂאוּ לוֹ". וזהו הנוסח הנכון, ולא כמו שהביאו בחלק מן הסידורים את הקטע השני בלבד. [וראה בפירוש רבנו יצחק אברבנאל על התורה (פרשת כי תשא) שכתב: "ואטה אוזני לדברי הרב אברהם בן עזרא, ומצד אחר לדברי רבי יהודה הלוי חותנו".] (שנב, שנט)

"מי כמוך ואין כמוך"

כתב בסדר הדורות, רבי יהודה הלוי היה עשיר גדול, והיתה לו בת נאה וחסודה. כשבגרה, לחצה אמה שוב ושוב על בעלה רבי יהודה להשיאה בהקדם, עד שהחליט הרב להשיאה ליהודי הראשון שיבוא לפניו. והנה למחרת בפתע פתאום, הגיע לפניו רבי אברהם אבן עזרא שהיה עני ובא בלבוש בלוי. ובראות אשת הרב שזהו החתן המיועד לבתה, נפלו פניה, והתחילה לחקרו מה שמו ומה מדעו. ויתנכר האיש שלא יכירוהו, והסתיר ממנה את האמת. ותלך האשה אל בעלה ותבכה לפניו. ויאמר לה רבי יהודה, אל תיראי, אני אלמדהו תורה. ויקראהו רבי יהודה

ויחקרהו, אך רבי אברהם הערים ולא רצה לספר את האמת שהוא רבי אברהם
אבן עזרא הידוע.

באותם הימים, היה רבי יהודה עוסק בבית מדרשו בעריכת הפרק הראשון של
הפיוט "מי כמוך" על סדר א' ב', וכשהגיע לאות ר' לא הזדמן לו לערכו. אחר
שישב והתמהמה, באה אשתו והפצירה בו שיבוא לסעוד את לבו ולאחר מכן
ימשיך בכתובה. פנה הרב אל ביתו, או אז הגיע רבי אברהם אבן עזרא לבית
המדרש ומצא את הפיוט ערוך לפניו וחסר בו האות ר'. ויקח קולמוס ויתקן בפיוט
בשנים ושלושה מקומות, וכשהגיע לאות ר' כתב את כל הבית בזה הלשון: "רְצָה
הָאֶחָד לְשֹׁמֵר כְּפָלִים, מְשֻׁמְרָתוֹ וּמְשֻׁמְרַת חֲבֵרוֹ שְׁתֵּי יָדַיִם, וְהַשְּׁנַיִם סָם בְּסֶפֶל הַמַּיִם;
שָׁם שָׁם לוֹ". כשחזר רבי יהודה לבית מדרשו, ראה שהושלם הקטע. אחר דרישה
וחקירה, מצא כי ידיו של רבי אברהם כוננו זאת. ואז התגלה שהוא רבי אברהם
אבן עזרא המפורסם בחריפותו ובחכמתו, במליצותיו ובמשליו, ושמח מאוד
לקראתו, ויחבקהו וינשקהו, ויאמר לו: עתה ידעתי כי אברהם אבן עזרא אתה,
וחתן אתה לי. אז העביר רבי אברהם המסוה מעל פניו, והודה על האמת. ויתן לו
את בתו לאשה ויתעשר עושר גדול. אחר כל זאת, חזר רבי יהודה הלוי וכתב אות
ר' בזה הלשון: "רְחֹשָׁה אֶסְתֵּר לְמַלְךְ בְּאֹמְרֵי שֹׁפֵר, בְּשֵׁם מְרֻדְכִי וְנִכְתָּב בְּסֶפֶר, בְּקֶשׁ
וְנִמְצָא לְפָנַי צְבִי עוֹפֵר, כִּי בּוֹל הָרִים יִשְׂאוּ לוֹ". ולכבודו של חתנו הפרשן על התורה
רבי אברהם אבן עזרא, השאיר גם את הקטע שכתב הוא. (שנא)

פרשת פרה

קריאת פרשת פרה היא בתחילת פרשת חוקת. והטעם לקריאה זו, משום
שמתקרבים אנו לחודש ניסן, שבו נצטוונו להקריב קרבן פסח כשבית המקדש היה
קיים, וכתזכורת לטהר עצמנו מטומאת מת, כדי להקריב את הקרבן בטהרה,
קוראים בפרשה זו, ששם בארה התורה את תהליך הטהרה באפר פרה אדומה.
לטעם זה, מבואר שנכון שגם הנשים תשתדלנה לשמוע קריאה זו בספר תורה,
שהרי גם בהן שייך הטעם שיטהרו, כדי לאכול קרבן פסח. (יח)

מהדרין – רבים מהפוסקים אומרים שקריאת פרשת פרה היא מן התורה, וכן דעת
תוספות רבי יהודה החסיד, תוספות שאנץ, הרשב"א, הריטב"א, הרא"ש, תרומת
הדשן, הרש"ל ועוד. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (סימן תרפה סעיף ז). על כן, יש

לקרוא את הפרשה בספר התורה היותר מהודר, ויכוונו קודם הקריאה לצאת ידי חובה מן התורה, ויקפיד כל אחד על מבטא אבותיו, כמו בפרשת זכור. (טז, יז)

פרשת החודש

קריאת פרשת החודש היא בחומש שמות פרשת בא, ששם ציוה הקב"ה לעם ישראל על קרבן פסח, שנאמר: "ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית".

ראש חודש ניסן שחל בשבת, מוציאים שלשה ספרי תורה. בספר הראשון קוראים ששה עולים בפרשת השבוע. בספר השני קורא העולה השביעי בקריאת ראש חודש, ואומר קדיש. בספר השלישי קורא המפטיר בפרשת החודש, ואומר קדיש. ואין אומרים קדיש אחר גמר הקריאה בספר תורה הראשון, מכיון שעדיין לא עלו שבעה עולים ולא הסתיימה חובת העולים של היום. אך לאחר הספר השני, שעלו כבר שבעה עולים, אומרים קדיש. ומכל מקום, אם העלו שבעה עולים בספר הראשון, כיון שהשלמה חובת היום, יאמרו קדיש, ונמצא שאז אומרים שלושה קדישים. (יט)

בכל פעם שמוציאים שלושה ספרי תורה, כגון ראש חודש טבת או אדר או ניסן שחל בשבת, או בחג שמחת תורה, מנהג קדום לומר את הפסוקים דלהלן בפתחת ההיכל: ירמיהו פרק י' פסוק ו, ז, י. שמע ישראל, אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא. (הגר"ח פלאג'י, הלבוש ועוד)

טעה בהפטרה

בכל ארבע הפרשיות: שקלים, זכור, פרה והחודש, אם טעה המפטיר וקרא את הפטרת פרשת השבוע במקום ההפטרה של אלו הפרשיות, חוזר וקורא את ההפטרה הנכונה. אלא שאם כבר ברך את הברכות שאחר ההפטרה, לא יחזור לברכן שוב. (כב)

מחצית השקל

זכר למחצית השקל

כבר בארנו שהמעוות של מחצית השקל שציוותה התורה לתת, היו לצורך קניית קרבנות התמיד שהקריבו בבית המקדש בכל יום, ואמנם גם היום בעוונותינו הרבים שחרב בית המקדש, נוהגים לתת סכום זה, אך נזהרים לומר שהוא 'זכר' למחצית השקל, ולא מחצית השקל ממש. וגם הנשים יתנו 'זכר למחצית השקל'. (קא, קה)

זמן הנתינה

מראש חודש אדר [ובשנה מעוברת מראש חודש אדר ב'] מתחיל הזמן של נתינת זכר למחצית השקל. ולפחות ישתדל לתת קודם קריאת המגילה, כמו שדרשו חז"ל (מגילה יג ע"ב): "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים הקב"ה את שקלי ישראל לשקליו". (קא)

מאיזה גיל?

מגיל עשרים שנה, יתנו זכר למחצית השקל. וטוב להחמיר ולתת כבר מגיל שלוש עשרה. וטוב לתת גם עבור ילדיו הקטנים. [כיון שנותנים את הכסף לצדקה, ורומזים בזה מה שאמר הקב"ה הקדימו שקליכם לשקליו של אותו רשע המן, והלוא גם הנשים והילדים היו באותו הנס, לכן נותנים גם כנגדם.] (קד, קה)

הסכום

מטבע של 'מחצית השקל' הוא 9 גרם כסף טהור, לפי מחיר הכסף הגולמי מדי שנה בשנה. [מחצית השקל בשקל הקודש הוא: 2 דינרים, וכל דינר הוא משקל מיתקאל, שהוא דרהם וחצי (כסף משנה הלכות כלי המקדש פ"ב ה"ג), ו-2 דינרים הם: 3 דרהם. וכל דרהם הוא: 3 גרם, בסה"כ: 9 גרם. ובשנים האחרונות סכום זה נע בין 18 ש"ל ל-25 ש"ל]. ורשאי לתת גם חפץ בשווי זה. (קב, קג)

הרוצה לתת יותר מהסכום הנדרש, רשאי לתת כמתנת ידו כדי להרבות תורה, צדקה וחסד, ותבוא עליו ברכה. ומאידך, מי שמצבו הכלכלי קשה, די שיתן מטבע של חצי שקל [50 אגורות] המצוי כיום. (קד)

מעשר כספים = מדה בינונית

ראוי ונכון לכל אדם [במשך כל ימות השנה] להפריש מרווחיו לצדקה. ויש לדעת, כי הנותן מעשר כספים, דהיינו 10% מכל הרווחים, זו היא מדה בינונית בצדקה, אך מצוה מן המובחר לתת חומש [20%]. והנותן פחות ממעשר, הרי זו עין רעה. כמבואר כל זה בשלחן ערוך הלכות צדקה (יורה דעה סימן רמט סעיף א).

אין לתת מעות של 'זכר מחצית השקל' ממעשר כספים או מהחומש. אולם אם כשהתחיל לתת את המעשר או החומש, אמר שנוהג כן 'בלי נדר', ועתה מצבו הכלכלי קצת קשה, רשאי לתת ממעות אלו. (קד)

למי נותנים?

הכסף של 'זכר למחצית השקל', נותנים אותו למוסדות של תורה וישיבות קדושות שמגדלים בהם תלמידי חכמים, שזה מהווה כתחליף לקרבנות שהיו מכפרים על עם ישראל בזמן בית המקדש. ואדרבה אמרו חז"ל (מגילה ג ע"א): "גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת הקרבנות". ובמדרש מסופר על רבן יוחנן בן זכאי שהיה מהלך בירושלים ורבי יהושע תלמידו היה מהלך אחריו, וראו את בית המקדש חרב, אמר רבי יהושע אוי לנו על בית המקדש שהוא חרב, שבו היו מתכפרים עוונותינו. אמר לו רבן יוחנן בן זכאי: בני, אל ירע בעיניך, יש לנו כפרה אחרת שהיא כמותה, והיא תלמוד תורה וגמילות חסדים, שנאמר (הושע ו ו): "כִּי חָסַד חִפְצָתִי וְלֹא זָבַח, וְדַעַת אֱלֹהִים [תורה] מַעֲלוֹת". וכל המשתדל להיות עושה ומעשה בהרמת קרן התורה ולומדיה, יזכה לראות בהרמת קרן ישראל. (קה)

5.2 . מניין המצוות בתורה ומהותן לפי ספר החינוך

תרי"ג מצוות הוא הנושא בו אנו עוסקים השנה – שנת תשע"ד ב–"הפנינים לשבת".

תרי"ג (613) המצוות מפוזרות בפרשיות התורה אך לא בפריסה שווה, ישנם פרשיות בתורה המשופעות במצוות רבות (בפרשת כי תצא יש 76 מצוות) ולעומתן ישנן פרשיות רבות שאפילו מצווה אחת אין בהן.

אנו מסיבות פרקטיות החלטנו לחלק את כל המצוות שווה בשווה בין כל גליונות "הפנינים לשבת" של שנה זו (12 מצוות כל גליון) וכך נעסוק ונלמד את מצוות התורה במהלך כל שבועות ושבטות השנה.

רשימת המצוות לסקירה בגליון זה לפרשת "פקודי"

פרשת תזריע (המשך)

- קסח. מצות קרבן יולדת.
- קסט. מצות ענין טמאת מצרע.
- קע. שלא לגלח שער הנתק.
- קעא. הנהגת המצרע וכל מטמאי אדם בפריעה ופרימה.
- קעב. מצות ענין נגעי בגדים.

פרשת מצורע

- קעג. מצות הטהרה מן הצרעת שתהיה במינים ידועים.
- קעד. מצות תגלחת מצרע ביום השביעי.
- קעה. מצות טבילה לטמאים.
- קעו. מצות קרבן מצרע כשיתרפא מצרעתו.
- קעז. מצות ענין טמאת בית שיהיה בו נגע.
- קעח. מצות ענין טמאת זב להיות טמא ומטמא.
- קעט. מצות קרבן זב כשיתרפא מזובו.

קסח. מצות קרבן יולדת.

שתקריב היולדת קרבן כשישלמו ימי הטהר לבן או לבת, והוא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת. ואם היא עניה, תקריב שתי תורים או שני בני יונה

אחד לעולה ואחד לחטאת, שנאמר (ויקרא יב ו) ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא וגו', והיא מחסרת כפרה עד שתקריב קרבנה.

משרשי המצוה. כדי שתתעורר מתוך הפעלה לתת הודאה לאל ברוך הוא שהצילה מחבלי יולדה שהוא דבר נס. ועוד אמרו זכרונם לברכה (נדה לא ב), שהאשה קופצת ונשבעת בעת ציריה שלא תזקק עוד לאיש, ולפיכך צריכה כפרה, ועל כן יקרא קרבנה חטאת, ונאמר בה (שם ח) וכפר עליה הכהן.

מדיניה. כגון מה שאמרו זכרונם לברכה, שאין היולדת מביאה קרבנה ביום ארבעים לזכר וביום שמנים לנקבה אלא למחר, שהוא יום ארבעים ואחד, וכן ביום שמנים ואחד, שנאמר (שם ו) ובמלאת ימי טהרה, כלומר שיהיו שלמים לגמרי. ואם הביאתו בתוך ימי מלאת, (זבחים קיב ב) לא יצאת ידי חובתה. עבר זמן זה ולא הביאה כפרתה, מביאה לאחר זמן, וכל זמן שלא הביאה, אסורה לאכל בקדשים, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (נגעים פי"ד מ"ג) הביא כפרתו, אוכל בקדשים. וכל מחסרי כפרה, דינם שוה בזה. וכל מחיבי קרבן, אין מקריבין קרבנן אלא מדעתן חוץ ממחסרי כפרה (נדריס לה ב) שאין צריכין דעת בעלים. ויתר פרטיה במסכת נדה [הל' מחוסרי כפרה פ"א]

ונוהגת בזמן הבית בנקבות. והעוברת על זה ולא קרבה קרבנה בטלה עשה, והיא מחסרת כפרה ואסורה לאכל בקדשים, ואוי לה אם תמות קדם שתקריבנו, ותשא עונה על נפשה.

קסט. מצות ענין טמאת מצרע.

לטמא אדם מצרע. כלומר שמצוה היא עלינו שכל מי שיהיה מצרע שיבוא אל הכהן לשאל על צרעתו והכהן יטמאנו או יטהרנו, והוא יתנהג על פי התורה הכתובה, כאשר יצונו הכהן, ולא יקח הדבר כחלי הבא במקרה, אלא יתן לב עליו וידע כי גדל עונו גרם אותו, שנאמר (ויקרא יג ב) אדם כי יהיה בעור בשרו וגו' והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים. ומצוה זו כוללת כל משפטי צרעת אדם מה שממנה טמא ומה שממנה טהור, ומה שממנה צריך הסגר ומה שאינו צריך הסגר, ומה שצריך עם ההסגר גלוח או אינו צריך גלוח, כלומר תגלחת הנתק, ומלבד זה דינין הרבה.

וענין הצרעת הוא שילבין מקום אחד או הרבה מקומות בעור בשר האדם ויהיו אותם המקומות לבנים הרבה עד שידמה הלבן שלהם ללבן קרום ביצה ולמעלה ממנו בלבנינות, אבל כל זמן שיהיה כהה למטה ממראה קרום ביצה, אין זה צרעת אלא בוהק הוא, כלומר חלי אחר שאינו ממין הצרעת כלל אלא כמיני הגרב ושאר מיני נגעים הנעשים באדם. וארבע מראות להן של צרעת הם בעור בשר האדם, השתים הן אבות והן שאת ובהרת, והשתים תולדות להן, כלומר שהן למטה בלבן

מאלו השתים שנקראות אבות. וזהו אמרם זכרונם לברכה (נגעים פ"א מ"א)
מראות נגעים שתיים שהן ארבע, בהרת וספחתה, שאת וספחתה, ופרוש ספחתה
כלומר תולדתה, שאין לשון ספחת אלא לשון טפלה. וארבע המראות אלו דמו
אותן חכמים אחת לצמר לבן נקי וזהו שאת, ואחת לשלג וזהו בהרת, ואחת לסיד
ההיכל והיא תולדת בהרת (מדות פ"ג מ"ד) ואחת לקרום ביצה והיא תולדת שאת.
ארבע מראות אלה הם הטמאים ומצטרפין זה עם זה לטמא (נגעים שם מ"ג). וכל
שאינ מכיר אותן בחלוקיהן ושמותיהן (שבועות ו א) אינו דן אלא על פי מכיר, וכמו
שנאמר למטה בדיני המצוה.

משרשי המצוה. לקבע בנפשותינו כי השגחת השם ברוך הוא פרטית על כל אחד
מבני אדם, וכי עיניו פקוחות על כל דרכיהם, כמו שכתוב (איוב לד כא) כי עיניו על
דרכי איש וכל צעדיו יראה. ולכן הזהרנו לתת לב אל החלי הרע הזה ולחשב כי
החטא גרם אותו, וכבר אמרו זכרונם לברכה (ערכין טז ב), כי בחטא לשון הרע
יבא ברב ולא נקחנו דרך מקרה, ויש לנו לבוא אל הכהן, שהוא העומד לכפרת
החוטאים, ועם חברת המכפר אולי יהרהר בתשובה ויסגר קצת ימים כדי שישב
אל לבו עניניו במתון ויפשפש במעשיו (ברכות ה א), ולפעמים יסגר שני הסגרים
שמהרהר תשובה ולא תשובה שלמה לגמרי, כאלו תאמר על דרך משל שחשב
להחזיר מחצית גזלתו, ואז יחדש בו השם ברוך הוא קצת סימנין שיסגר שנית אולי
ישלים תשובתו ויטהר לגמרי.

וכל ענין הסגרין אלו יורה השגחתו ברוך הוא על כל דרכי האדם אחת לאחת. ולפי
שהדעות רבות בהשגחת האל על כל ברואיו, יבואו בה הרבה פסוקים במקרא
והרבה מצות להורות על הענין מהיותו פנה גדולה בתורתנו. שיש כתות בני אדם
יחשבו כי השגחת השם יתברך [על כל המינין בפרט בין אנשים או כל שאר בעלי
חיים, ויש מהן כתות יחשבו כי השגחת השם ברוך הוא] על כל עניני העולם בין
בעלי חיים או כל שאר דברים, כלומר שלא יתנועע דבר אחד קטן בעולם הזה רק
בחפצו ברוך הוא ובגזרתו עד שיחשבו כי בנפל עלה אחד מן האילן הוא גזר עליו
שיפל, ואי אפשר שיתאחר או יקדם זמן נפילתה אפילו רגע, וזה דעת רחוק הרבה
מן השכל. ויש כתות רעות יחשבו שלא ישים השגחתו ברוך הוא כלל בכל עניני
העולם השפל, בין באנשים או בשאר בעלי חיים, והוא דעת הכופרים, רע ומר.
ואנחנו בעלי הדעת האמיתים לפי מה ששמעתי נשים השגחתו ברוך הוא על כל
מיני בעלי חיים בכלל, שכל מין מן המינים הנבראים בעולם, יתקיים לעולם, לא
יכלה ויאבד כלו, כי בהשגחתו ימצא קיום לכל דבר. ובמין האדם נאמין כי
השגחתו ברוך הוא על כל אחד ואחד בפרט, והוא המבין אל כל מעשיהם
(תהלים לג ט). וכן קבלנו מגדולינו, וגם נמצא על זה הרבה כתובים יורו כי הענין כן.
ולכן הזהירנו התורה כי בהגיע אל האדם החלי הרע, והוא הצרעת, שלא יקחנו

דרך מקרה, רק יחשב מיד כי עונותיו גרמו וירחיק מחברת בני אדם כאדם המרחק מרע מעשיו, ויתחבר אל המכפר המרפא שבר החטא ויראה אליו נגעו, ובעצתו ובדבריו ובפשפוש מעשיו יוסר מעליו הנגע, כי האל ברוך הוא שמשגיח עליו תמיד יראה מעשה תשובתו וירפאהו, וזהו ענין ההסגרין כמו שאמרנו.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (שבועות שם) שאין מראות נגעים אלו שאמרנו מטמאין עד שיראו עמקין מן העור, ולא שיהיו עמקים ממש במשוש אלא שיראו בו בראית העין, כעין מראה החמה שנדמית לרואים עמקה מן הצל. ומה שאמרו (נגעים פ"ו מ"א) ששעור הצרעת הוא כגריס הקלקי, כלומר שאם יראו בעור בשר האדם מאותן מראות כשעור זה נקרא צרעת, אבל פחות מזה השעור אין זה צרעת. והשעור הזה הוא מקום מרבע בעור מחזיק שש שערות רחב ושש ארך שהוא בתשברת מקום שלשים ושש שערות. היה ברחבו חמש שערות אפילו ארכו אמה, אין זה צרעת, דרחב שש שערות בעיניו.

כל מקום שנאמר בתורה בהרת הוא הדין לארבע המראות. ושלשה סימני טמאה הן, שער לבן, מחית בשר חי, ופשיון. כיצד? מי שנולד בו שאת או ספחת או בהרת ובה שער לבן או מחית בשר חי, כשיראנו הכהן יאמר לו מיד שטמא מחלט הוא. לא היה בו שער לבן ולא מחיה, יסגירנו שבעת ימים. ואם פשה הנגע, יחליטנו מיד גם כן, שגם הפשיון הוא סימן טמאה, כמו שאמדנו. לא נולד בו אחד משלשה סימני טמאה בשבוע של הסגר ראשון, יסגירנו בשבוע שני. ואם נולד בו אחד משלשה סימני טמאה אלו, יחליטנו לטמאה ואם לאו, יטהרנו, שאין הסגר לצרעת עור בשר יותר משני שבועות. ואם אחר כך שטהר אותו יולד בו אחד משלשה סימני הטמאה, יטמאנו מיד גם כן, שאותם שלשה סימני טמאה לעולם מטמאין בין בתחלה בין אחר ההסגרין. נגע הצרעת שהיתה לבנה הרבה כמו הצמר הלבן והשלג ואחר כך כהה וחזרה כמראה קרום הביצה וסיד ההיכל אין זה סימן טהרה כלל אלא הרי היא בטמאתה ממש כמו בתחלה, עד שיכהה למטה מלהן קרום ביצה, ואז הוא נקרא בהק וטהור.

ואם תשאל אם כן מהו שנאמר בתורה (ויקרא יג ו) והנה כהה הנגע בעור וטהרו הכהן? תשובתך, שזה נאמר בשכחה הנגע למטה מקרום ביצה, אבל בקרום ביצה ולמעלה ממנו אין זה כהוי שעדין מכלל מראות הטמאים הוא. ומה שנאמר (שם) ולא פשה הנגע בעור וטהרו יורה, שכל זמן שלא פשה כלל ולא נולד בו אחד משאר סימני הטמאה שאמרנו, אף על פי שלא כהה אלא עמד בעיניו, מכיון שלא פשה, טהור הוא.

ודיני המקומות שבאדם שאין מתטמאין משום צרעת, ודיני שערי מחיה ופשיון ושער לבן גם כן בכמה מטמא, ודיני נגעי הראש והזקן, וענינו שהוא נפילת השער שבהם מעקרו וישאר מקום פנוי וזהו נתק, ואין נתק פחות מכגריס. ודיני כיצד

מגלחין אותך, וסימני טמאתו וטהרתו. ודין מה שאמרו שהכל מתטמאין בנגעים ואפילו קטן בן יומו והעבדים, אבל לא גוים ולא גר תושב. ודין מה שאמרו שהכל כשרים לראות הנגעים, אבל הטמאה והטהרה ביד הכהן, כיצד? כהן שאינו יודע לראות חכם ישראל רואהו ואומר לו לכהן אמר טמא והוא אומר טמא, או אמר טהור והוא אומר טהור. ויתר פרטיה מבארים במסכת נגעים (פרקים א ד ו) [הלכות טומאת צרעת פ"י].

ונוהגין דיני צרעת בזכרים ונקבות בכל זמן שיהיו כהנים בקיאים רואין אותך. כן נראה מדברי הרמב"ם זכרונו לברכה. (טומאת צרעת יא ו) ואף על פי שאי אפשר להביא קרבן עכשיו, לכשיבנה בית המקדש ויהיה אפשר להביא קרבן בטהרתו מצרעתו, יביא קרבן. וכל מי שנצטרע ולא התנהג על פי התורה הכתובה במצרע אלא שלקח הדבר בדרך מקרה ולא חש לבוא אל הכהן ולהראותה לו, בטל עשה זה, ומן האמת שיהיה ענשו שתדבק בו הצרעת לעולם. ולטובים ייטיב השם יתברך וירפא. וכבר כתבתי למעלה סדר ביום השמיני בטמאת שמנה שרצים מצוה קנ"ט, שהרמב"ם זכרונו לברכה לא ימנה בחשבון המצות דיני הטמאות כלן, כגון טמאת נבילות ושרצים ואכלים ומשקין, נדה ויולדת וזבה וזב ושכבת זרע וצרעת אדם ובית ובגד וטמאת מת וטמאת ימי נדה וטהרתך, והוא כתוב בספר המצות שלו (עשין צו) ראיות ברורות בזה הענין מושכות כל לב שומען. ועם כל זה, מדרך הרמב"ם זכרונו לברכה לא נטה במנין, כאשר יעדתי בתחלת הבנין (ברוב הדפוסין הענין).

קע. שלא לגלח שער הנתק.

שלא לגלח שער הנתק, שנאמר (ויקרא יג לג) ואת הנתק לא יגלח, כלומר אותך שער שעל מקום הנתק לא יגלח. ולשון ספרא (ויקרא טז ז) מנין לתולש סימני טמאה מתוך נתקו שעובר בלא תעשה, שנאמר (שם) ואת הנתק לא יגלח. והענין שיכיר הכהן סימני הטמאה בשערות.

משרשי המצוה. לרמז שיסבל כל אדם איזה צער ואי זה ענש שיענישהו השם ברוך הוא ולא יבעט בהם. ואל יחשב שיהיה יכלת בידו לבטל אותם ולהעלימם מן הבריות, דק יש לו לבקש תחינה מאת האל ברוך הוא שירפא מחץ מכותיו. וזה השרש יספיק גם כן ללאו דלא יקוץ בהרתו שבסדר כי תצא (מצוה תקפד).

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נגעים י ה) כיצד מגלחים את הנתק? מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו כדי שיהיה מכיר הפשיון. ומה שאמרו גם כן (בספרא שם ד) שהתגלחת כשרה בכל אדם שנאמר והתגלח ומן הסתם משמע בכל אדם. ומה שאמרו שאין חייב עד שיגלח כל הנתק בתער, ויתר פרטיה מבארים במסכת נגעים [הל' טומאת צרעת פ"י]

ונוהגת בזכרים ונקבות בכל מקום ובכל זמן שיש [בדור] כהן חכם לראות הנגעים.
ועובר עליה וגלח את הנתק, לוקה.

קעא. הנהגת המצרע וכל מטמאי אדם בפריעה ופרימה.

שיתנהג המצרע כמשפט הכתוב בפרשה, שנאמר (ויקרא יג מה) בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע, וכן כל שאר הטמאים גם כן צריכים להודיע את עצמן. ולשון ספרא (ויקרא יב ט) טמא מת ובו על נדה וכל המטמאין את האדם מניין תלמוד לומר וטמא טמא יקרא. והקריאה היא שיעשה בגופו ענין שיכר לבני אדם בו שהוא טמא ויסורו ממנו.

משרשי המצוה. שיקח דמיון בנפשו בהרחקתו מבני אדם כי בסבת החטא ירחק האדם מכל טוב, למען ישוב מדרכו הרעה. וזהו אמרם זכרונם לברכה (ערכין טז ב) הוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו, ובין אדם לחברו, ולפיכך מחוץ למחנה אהלו. ולכן ראוי שיקרא לכל אדם שיסורו ממנו. וכלל גדול בכל הדברים במדה שאדם מודד בה מודדים לו (סוטה ח ב). ופרוש דבר זה לא ידעוהו רבים, כי יחשבו לפרש דבר זה אצל השם יתברך בדגמת גמול בני אדם, שכל אחד ישלם את חברו גמול כפי הטובה שעשה עמו או כפי הרעה, ולא כן הענין אצל השם ברוך הוא חלילה כי אין עם השם ברוך הוא כי אם טובה וחסד ורחמים לעולם, ובכל עת ובכל שעה טובו מוכן אל כל הראוי לקבלו ולא ינום ולא יישן שומר ישראל (תהלים קכא ד). ומה שאמרו זכרונם לברכה (שוטה שם) אצלו ברוך הוא במדה שאדם מודד בה מודדין לו, הכונה לומר כי לפי מעשה האדם אם לטובה אם להפך, יתכן לקבלת הגמול, כי לעולם באותו הענין שישים כל מחשבותיו ויעשה מעשיו, בדוגמתו ממש תמשך עליו הברכה או ההפך.

וכן אמר הכתוב (איכה ג לג) כי לא ענה מלבו ויגה בני איש. וכתוב גם כן (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה וגו'. כלומר שהשם יתברך לא יחייב בריה מחפצו בחיוב, כי האל הטוב חפץ בטוב לעולם. אבל האדם הוא שמחייב את עצמו בנטותו מן הישר ויסיר מגופו ההכנות המכשירות אותו לקבל הטובה. והמשל על זה, ההולך על דרך ישר ופנוי מאבנים ומכל דבר המכשיל ויש לדרך גדר קוצים מכאן ומכאן ועבר אחד ונתחכך בגדר ונכוה, באמת אין לומר על האיש הזה שהשם חפץ בכויתו, אבל הוא הגורם כי לא נזהר ללכת בישר. וכמו כן בעל החטא מדת הדין תחייבו על חטאו על כל פנים, ואין לומר עליו שהאל הטוב יחפץ בחיובו, אבל בהמנע ממנו הטוב מצד חטאו [ימשך] ימצא אליו הרע, וכעין דבר זה אמרו זכרונם לברכה (ב"ר פנ"א ג) אין דבר רע יורד מלמעלה.

וכלל דברינו כי כל המקרה הרע המתחדש באדם, הוא פעלה המתחדשת באדם בהסתרת פני השם יתברך מן האיש, כלומר שהשם יתברך מסיר שמירתו מעליו

מצד חטאו עד שיקבל הענש הראוי לו לפי החטא, ואז יצוה מלאכיו לשמרו כאשר בתחלה, וכמו שכתוב (דברים לא יז) והסתרתני פני מהם והיה לאכל ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני וגו' (דברים לא יז). וכתב חכם אחד (כוזרי ד ג) ידענו כי השם אחד, והשנוי יבוא מהמקבלים, והשם לא ישנה מעשיו, כי כלם הם בחכמה.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (מגילה ח ב) אין בין מצרע מסגר למצרע מחלט אלא פריעה ופדימה ותגלחת ראש וצפרים, כלומר שהמסגר אינו פורע ופורס. ופרוש פורע גדול השעד, ופורס שיקרע בגדיו. והטהור מתוך הסגר פטור מתגלחת וצפרים, והטהור מתוך החלט חייב בתגלחת וצפרים, אבל טמאת שניהם שוה לכל דבר. ועניני טמאתן במה וכיצד, ואם אסורין בשאלת שלום, ואם הן מתדיין לשנות בעודן בטמאתן, ואם אסורין לספר ולכבס, ואם מתריץ ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, ודין המצרעת כיצד דינה והנהגתה, ויתר פרטיה מבארים בנגעים [שם].

ונוהגת בכל זמן שיהיו לנו כהנים וחכמים שיודעים הנגעים שראויין לטהר ולטמא. ועובר על זה ולא עשה בעצמו כמשפט הזה, בטל עשה זה.

קעב. מצות ענין נגעי בגדים.

לעשות בנגע בגדים כמשפט הכתוב בפרשה. שנאמר (ויקרא יג מו) והבגד כי יהיה בו נגע וגו'. ומצוה זו כוללת כל דיני צרעת בגדים איך יטמאו ואיך לא יטמאו, ומה מהם צריך הסגר או קריעה או שריפה ורחיצה וטהרה.

משרשי המצוה. שרצה האל בטובו הגדול ליסרנו כאשר ייסר איש את בנו (דברים ח ה). כי זה הענין איננו בטבע, אבל מופת הוא באמה הקדושה למען ילמדו ויקחו מוסר בהשתנות הכלים המיוחדים לתשמישם, והם הבגדים של צמר ופשתים, כי בהם רב תשמיש בני אדם, וישובו מתוך כך מדרכם הדעה טרם תזרח הצרעת גם בגופם.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (ספרא תזריע יג א) שאין מטמא בנגעים אלא בגדי צמר ופשתים בלבד ושעור טמאתן כגרים כשעור באדם. ושלשה סימני טמאה יש בהם (נגעים ג ז) ירקרק, אדמדם, פשיון. פרוש ירקרק ירק שבירקין ככנף הטואס. ואדמדם אדם שבאדמים כמו הזהורית. ודיני הפשיון (שם יא ז) ודין ירק שפשה אדם, או אדם שפשה ירק, ודין כל כלי ראוי להתטמא שאמרו זכרונם לברכה (שם יא) שהוא מטמא בנגעים אף על פי שאינו מטמא במדרס הזב, כמו קלעים של ספינה והפרכת ושבכית של שבכה ומטפחות סופרים והאבנט ורצועות מנעל וסנדל שיש בהן רחב כגרים וכל כיוצא בהן. ואין צריך לומר שאר הכלים

כגון כרים וכסתות. ויתר פרטיה מבארים בטהרות. והרב מהן במסכת נגעים [הלכות טומאת צרעת פי"ב].
ונוהגת בבגדי זכרים ונקבות. והעובר עליה ולא התנהג בענין זה כדין הכתוב בפרשה, בטל עשה.

פרשת מצורע

פרשת מצרע יש בה אחת עשרה מצות עשה.

קעג. מצות הטהרה מן הצרעת שתהיה במינים ידועים. להיות הטהרה מן הצרעת. בין צרעת אדם או בגד או בית, בעץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים, ושיעשה בהן כל מה שכתוב בענין שנאמר (ויקרא יב ב) זאת תהיה תורת המצרע וגו' כל הפרשה. ושלושת מינין של טהרה הזכרו בתורה. ואלו הן מים, וזה המין של מים יכלל טהרת כל טמא, כלומר שאי אפשר לכל טמא לעלות מטמאה כי אם במים. והמין השני מי נדה, והוא המין של הטהרה המיוחד בטמאת מת. והמין השלישי, עץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים. וזה המין מיוחד לצרעת. קצת רמז בעניני טהרתו של מצרע בדברים אלו הודיעונו חכמים על צד הפשט. שאמרו זכרונם לברכה (פסיקתא דרב כהנא יד) שהענין הוא לקבע בנפשו של מצרע, שאם היה טרם בא עליו החלי גבה לב כמו הארז על דרך משל שהוא אילן גבוה, ישפיל עצמו כאזוב, נאמרו בטעם צפרים (ערכין טז ב) הוא עשה מעשה פטיט, כלומר שהרבה דברים בלשון הרע, לפיכך יקריב צפרים שהם מצפצפים תמיד. ובשני התולעת איני יודע ונזכר שאמרו זכרונם לברכה עליו דבר. ואפשר גם כן שהוא רמז שישפיל עצמו ויהיה הרמז מצד השם של תולעת.

ובטעם המים שיטהרו כל טמא אחשב על צד הפשט כי הענין הוא כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאלו נברא באותה שעה, כמו שהיה העולם כלו מים טרם היות בו אדם, וכמו שכתוב (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים. ויתן אל לבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו יחדש גם כן פעלותיו לטוב, וכשיר מעשיו וידקדק בדדכי השם ברוך הוא. ועל כן אמרו חכמים שלא תכשר הטהרה במים שבכלי רק במים חיים או מכנסין שהן על קרקע ולא בכלי. מכל מקום כדי לתת אל לבו במחשבה כאלו העולם כלו מים, והוא נתחדש בעלותו מהן, כמו שאמרנו. ואם יהיו המים בכלי או אפילו עברו על כלי, לא יתכן הענין הזה שאמרנו אל מחשבת הטובל. כי יש גבול אל כל אשר הוא בכלי שהוא מעשה

ידי אדם, ועל כן לא יחשב בטבלו בכלי כאילו כל העולם מים כאשר בתחלה, ושהוא נתחדש לשעתו. והשומע ישמע והחדל יחדל (יחזקאל ג כז).
מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נגעים יד א) כיצד מטהרין את המצרע?
מביא מזרק של חרש שהוא חדש ונותן לתוכו רביעית מים חיים הראויין לקדש אותם למי חטאת. ושעור זה (סוטה טז ב) מדברי סופרים. ומביא שתי צפרים חיות טהורות לשם טהרת המצרע, שנאמר (ויקרא יד ד) ולקח למטהר. ושוחט את הברורה (פי, מובחרת) שבשתיהן על המים שבכלי חרש וממצא עד שיהיה הדם נכר במים, וחופר וקובר הצפור השחוטה בפניו, ודבר זה קבלה מפי השמועה. ונוטל עץ ארז, ומצותו שיהא ארכו ועביו כרביע כרע מכרעי המטה. ואזוב שאין לו שם לוי לא יהא פחות מטפח. ושני תולעת משקלו שקל, ואם טעמו פסלו כצביעת התכלת שנפסלו בטעימה. וכל השעורין (עירובין ד א) הלכה. ולוקח עם שלשתן הצפור החיה. וארפעת מינין אלה מעכבין זה את זה (מנחות כז א). ועץ ארז ואזוב שנתקלפו פסולין, וכורך האזוב עם הארז בלשון של זהורית, ומקיף להם ראשי אגפים וראש הזנב של [ה] צפור החיה, וטובל ארבעתן במים שבכלי ובדם שעליהן ומזה שבע פעמים על גב ידו של מצרע ומשלח הצפור. וכיצד משלחה? (קידושין נו ב) עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה ואינו הופך פניו לאהלים ולא לעיר אלא למדבר, שנאמר (שם יד נג) אל מחוץ לעיר אל פני השדה. שלחה וחזרה חוזר ומשלחה, אפילו מאה פעמים.

ואחר כך מגלח הכהן את המצרע, וכיצד מגלחו? מעביר תער על בשרו הנראה, ואפילו בית השחי ובית הערוה ושאר כל הגוף עד שיעשה [ו] כדלעת, שנאמר (שם שם ט) את כל שערו. אם כן למה נאמר ראשו וזקנו וגבות עיניו? לרבות כל כיוצא בהן ולמעט שער שבתוך החטם לפי שאינו נראה. ואחר כך מכבס בגדיו וטובל ויטהר בכך מלטמא בביאה ומלטמא במשכב ומושב ויכנס לפניו מן החומה. ומונה שבעת ימים, והוא אסור בשבעת הימים אלו בתשמיש המטה, שנאמר מחוץ לאהלו מלמד שאסור בתשמיש המטה, אבל מצורעת מתרת בתשמיש המטה. כל שבעת הימים אלו עדין הוא אב הטמאה ומטמא אדם וכלים במגע ואינו מטמא במשא, שהרי הוא אומר (שם ט) והיה ביום השביעי וגו' וכבס בגדיו, מלמד שהיה מטמא בגדים. וכשם שהיה מטמא בגדים במגע, כך מטמא אדם במגע, שכל המטמא אדם מטמא בגדים, ושאינו מטמא אדם אינו מטמא בגדים. (כלים א א) וביום השביעי מגלחו הכהן תגלחת שניה כתגלחת ראשונה, ומכבס בגדיו וטובל ויטהר מלטמא אחרים, והרי הוא ככל טבולי יום ואוכל במעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה, הביא כפרתו אוכל בקדשים. שחיטת הצפור והתגלחת וההזאה ביום, ושאר כל מעשיו בין ביום בין בלילה. ואלו באנשים וכל השאר אפילו נשים,

ואלו בכהנים וכל השאר אפילו על ידי ישראל. ואותו כהן שטמאו מצוה (לטהרו, שנאמר) (שם יג נט) לטהרו או לטמאו. ויתר פרטיה במסכת נגעים. ונוהגת טהרה זו בכל מקום ובכל זמן שיש כהן חכם בנגעים, כן פרש הרמב"ם זכרונו לברכה, (וכן ראיתי בספרא) ועובר עליה ולא עשאה כמשפט, בטל עשה.

קעד. מצות תגלחת מצרע ביום השביעי.

שיגלח המצרע את כל שערו והיא הטהרה השניה כמו שאמרו זכרונם לברכה בנגעים (יד ג) שנאמר והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', ואמרו זכרונם לברכה (שם ד) שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה הנזיר והמצרע והלויים. ולויים צריכים תגלחת כמצרע, וזה היה במדבר.

משרשי המצוה. קצת מן הטעם שאמרנו למעלה (מצוה קעג) במים כדי שיראה האדם כאלו היום נברא והיום מתחיל שערו לצמח ויחדש מעשיו לטוב, כי בהיות האדם מנקה מכל שער אז ינקה יפה מכל לכלוך, ולכן ראוי לו לעלותו מטמאת צרעתו לעשות בעצמו מעשה הנקיות בכל כחו, כדי שינקה מעשיו גם כן בכל כחו ויהפכם מרעה לטובה ולהכשיר.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (סוטה טז א) כיצד הוא הגלוח? מעביר תער על כל בשרו הנראה, ואפילו בית השחי ובית הערוה וכל שאר הגוף עד שיעשה [ו] כדלעת, שנאמר את כל שערו. וכשהוא מגלח בשתי התגלחות אינו מגלח אלא בתער, ואם גלח שלא בתער או שהניח שתי שערות, לא עשה כלום. ויתר פרטיה במסכת נגעים [הלכות טומאת צרעת פ"י]

ואמר הרמב"ם זכרונו לברכה בזו המצוה (עשה קיא) וזהו לשון המעתיק ואבאר עתה מה הסבה אצלנו בתגלחת מצרע מצוה בפני עצמה והבאת קרבנותיו מצוה בפני עצמה, ולא עשינו כן בנזיר (מצוה שעז), אבל שמנו תגלחתו והבאת קרבנותיו מצוה אחת, וזהו שהמצרע אין קשר לתגלחתו עם הבאת קרבנותיו, ותכלית המגעת מתגלחתו בלתי התכלית המגעת מהבאת קרבנותיו. וזהו שהמצרע טהרתו תלויה בתגלחתו, ובפרק ששי מנזיר (מד ב) אמרו מה בין נזיר למצרע? אלא שזה טהרתו תלויה בימיו, כלומר הנזיר, ומצרע טהרתו תלויה בתגלחתו, וכשיגלח המצרע ותשלם תגלחתו השניה טהר מלטמא בשרץ, כמו שהתבאר בסוף נגעים (יד ג) וישאר מחסר כפורים עד שיביא קרבנותיו כשאר מחסרי כפורים כמו שנתבאר שם.

והוא תכלית תגלחתו טהרתו מלטמא בשרץ, הביא קרבנותיו או לא הביא, ותכלית הבאת קרבנותיו תשלום כפרתו כשאר מחסרי כפרה, כלומר זב והזבה ויולדת. וכבר קדם לנו לשון מאמרם (כריתות ח ב) ארבעה מחסרי כפרה, ושם נתבאר שהנזיר אינו מחסר כפרה, אבל המלאכה ההיא בכללה כמו התגלחת

והבאת הקרבן יתירו לו שתית היין, ולא יספיק האחד מהם בלתי האחר, ותגלחת קשורה בקרבן והקרבן תלוי בתגלחת, ובקבוצם תגיע התכלית באחת והוא שיתרו לו הדברים שהיו נמנעים ממנו בימי נזרו. ובפרק ששי מנזירות (מו ב) אמרו, גלח על הזבח ונמצא פסול תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו. והנה התבאר שהתגלחת היא מתנאי הזבח, והזבח מתנאיה.

ובתוספתא (נזיר פ"ב) נתבאר כמו כן שהנזיר שכלו לו ימיו אסור לגלח ולשתות יין ולטמא למתים עד שיעשה המלאכה ההיא כלה, והיא תגלחת טהרה כמו שהתבאר בפרק ששי מנזיר (מה א ב) והוא שיגלח פתח אהל מועד, וישליך שערו תחת הדוד, ויקריב הקרבנות כפי מה שבא בכתוב, ואתה תמצאם בסוף המצות (עשין קיא) יקראו הבאת הקרבנות תגלחת ובבאור אמרו בפרוש המשנה (שם יא ב) הריני נזיר ועלי לגלח נזיר, ירצה לומר בזה שיביא קרבנות נזיר ויקריבם בעדו. הנה התבאר לך שהתגלחת נופלת על הבאת הקרבנות. והטעם בזה, היותה חלק מהם כמו שבארנו, ובקבוצם יוסר דין הנזירות וישתה הנזיר יין, אמנם תגלחת טמאה היא מדקדוק, פרוש מענין המצוה ולא מצוה בפני עצמה, כמו שבארנו במת שקדם, עד כאן.

ונוהגת בזכדים ונקבות בכל מקום ובכל זמן שיש כהנים חכמים גדולים ראויים להורות בצרעת. והעובר עליה ולא גלח בטל עשה, והוא טמא.

קעה. מצות טבילה לטמאים.

שנטבל במי מקוה ואז נטהר מאיזה מין ממיני הטמאות שנטמאנו בו, שנאמר (ויקרא יד ט) ורחץ את בשרו. ובאה הקבלה מים שכל בשרו עולה בהן, ושעור חכמים (עירובין ד ב) שהן ארבעים סאה, וזהו שעור מקוה. ומן התורה בין שיהיו המים שאובין או שהמשיכו אותן מן המעינות או מן הגשמים הכל כשר, שהתורה אמרה מקוה מים מכל מקום, אבל חכמים פסלו כל מקוה שמימיו שאובין, ולא עוד אלא אפילו עברו בכלי שלם בעת שממשיכין אותן לתוך החפירה, פסלוהו. וזה השעור של ארבעים סאה, בעינין במי מקוה אפילו להטביל בו מחט, לדעת קצת מפרשים אבל במים נובעין, כלומר מים היוצאים ממעינות, אין להם שעור כלל, אלא כל זמן שיתכסה האדם כל גופו בהן ביחד או שיתכסו בו הכלים הטמאים ביחד, ראוי לטביל בו.

וכתב הרמב"ם זכרונו לברכה (בסהמ"צ עשה קט) ואין כונתנו באמרנו שהטבילה מצות עשה שיהיה מצוה על כל טמא שיטהר על כל פנים, כמו שחייב כל מי שיתכסה בכסות שיעשה ציצית, וכך כל מי שיש לו גג שחייב לעשות לו מעקה, אבל הענין הוא שהודיעתנו התורה שמי שירצה להטהר מטמאה לא יתכן לו זה אלא

בטבילה במים, וצותנו לקבל הענין ולעשותו כן כשנרצה להטהר, אבל אם ירצה להשאר בטמאתו ולא יכנס למחנה שכינה זמן רב, הרשות בידו. תוספת ומכל מקום אין זה ממדת החסידים ואנשי מעשה להיותם מטמאים בטמאתם, כי הטמאה מאוסה, והטהרה אהובה, ונפשו של אדם מתעלה ומזדככת בטהרה, עד כאן. ולשון ספרא (אחרי מות ה' ג) ורחץ את בשרו, יכול גזרת מלך? תלמוד לומר ואחר יבוא אל המחנה, כלומר שאין האדם מצוה להטהר, אבל כשירצה להטהר, מצוה עליו לעשות זה המעשה לטהרתו.

משרשי מצוה הזו של טהרת המים מה שכתבנו למעלה בראש הסדר (מצוה קעג) להשיב את הילדים כפשטן של דברים כדרך הפשטנים עד שיגדלו ויבינו את אשר יבינו. ועוד נאמר בענין, שיש בטבילה רמז אל הטובל שינקה נפשו מכל חטא, כמו שטבע המים לנקות כל דבר המתכבס בהן.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (מקואות א ח) שמי מקוה ראויים להטהר בהם מכל טמאה, כגון נדה וזבה ושאר כל הטמאות של אדם וכלים חוץ מטמאת זב לבד, לפי שהכתוב פרש בו לבד מים חיים לטהרתו, פרוש מים נובעים. וכך מה שאמרו זכרונם לברכה (יבמות עד ב) שאף על פי שטבילת קצתם ביום לא תשלם טהרתם עד הערב השמש, כמו שכתוב (שם יא לב) במים יובא וטמא עד הערב וטהר, ושצריך לטבל גופו מגלה, כלומר שנוגע לשטח המים כלו, כלומר, שלא יהא שום דבר חוצץ בין כל הגוף והמים, ואם טבלו בבגדיהם בדיעבד עלתה להם טבילה, מפני שהמים באין בהן, וגם הנדה בדין זה דיעבד ומתרת לבעלה, והוא שלא יהיו הבגדים מהדקים יותר מדאי. וכל חיבי טבילות טבילתן ביום חוץ מנדה ויולדת שטבילתן בלילה, ובעל קרי טובל והולך מתחלת הלילה עד הערב השמש ודיני חציצה שאמרו זכרונם לברכה (עירובין ד ב) כי דבר תורה אם היה דבר חוצץ חופה את רב האדם או רב הכלי, לא עלתה להם טבילה, והוא שיקפיד האדם בדבר, אבל אם אינו מקפיד, עלתה לו טבילה, ואם הדבר החוצץ אינו אלא על מעוטו, אפילו מקפיד עלתה לו טבילה דין תורה, אבל מדברי סופרים שכל דבר החוצץ ואפילו כל שהוא אם מקפיד עליו לא עלתה לו טבילה, גזרה מעוטו משום רבו שהוא אסור מן התורה כשמקפיד, ואם היה דבר החוצץ חופה רבו, אף על פי שאינו מקפיד, לא עלתה לו טבילה, גזרה רב שאינו מקפיד משום רב המקפיד שאסור דבר תורה. נמצא לפי זה שאם היה דבר חוצץ על מעוטו ואינו מקפיד, עלתה לו טבילה אפילו מדרבנן, דהשתא יש בדבר תרתי לטיבותא.

ודיני מקואות רבים, ודין מים שאובין בכמה פוסלין המקוה, וכיצד, ובאיזה כלי יקדאו המים שאובין, שאלו שאבוה בכלי נקוב כמוציא רמון, אין אלו נקראים מים שאובין, שאין עליו תורת כלי מעתה. ואפילו סתמו הנקב סתימה שאינה יפה כגון שנתנו בו אבן או פרי לפי שעה שאינו סתמו סתימה יפה שעדין ישארו בו נקבים

וסדקים בכונס משקה, גם בזה שמעתי ממורי שלא תקרא שאובה וראויה לטבל בה.

ודין חקק הכלי עד שלא קבעו או קבעו ואחר כך חקקו, וכמה חקק ראוי לפסל, והחלוק שבין כלי חרס לשאר כלים, שכלי חרס אינו פוסל עד שיהיה החקק כדי לקבל רביעית, וכלי עץ פסול בכל שהוא. ומה שאמרו (שבת יד א) שאין המקוה נפסל לא בשנוי הריח ולא בשנוי הטעם אלא בשנוי מראה בלבד, וכל דבר שאין עושין בו מקוה, לכתחלה פוסל את המקוה בשנוי מראה, כגון היין והחלב והדס ומי כל פרות גם כן, אבל נפלו מהם למקוה ולא שנו מראיו, אינם פוסלין, דדוקא במים שאובין גזרו ואמרו דשלשה לגין מהן פוסלין, אבל לא מי פרות עד שישתנה מראה המים בעבורן (עי' מקואות ז ה).

ודיני חציצות רבים. וסוף הדברים, הכלל הצריך אלינו זהו, מדין תורה (ב"ק פב א) היתה צריכה כל אשה לעיין כל גופה סמוך לטבילתה שלא יהא דבר חוצץ בגופה ודיה, ועזרא ובית דינו תקנו שתהא חופפת בכל מקום שער שבה במים חמים ומסרקת או מפספסת שערותיה בידיה או במסרק אם יש לה יפה יפה, כדי שאם היו שערותיה נקשרים תתיר אותם, ובנות ישראל החמירו על עצמן לשטף כל גופן בחמין, וכל המשנה ממנהגן ימתח על העמוד (עי' מכות כב ב).

וחפיפה זו צריכה סמוך לטבילה, כלומר שלא תתעסק בדבר אחר בינתים. ומכל מקום אם נזדמנה לאשה טבילה בלילי שבת ויום טוב התירו אפילו לכתחלה שתהא חופפת ביום וטובלת בלילה, וכך מפני חשש שיכנסו המים בכל מקום שבגופה אמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדה סז א), שצריכה האשה לעמד בשעת טבילה בענין שתהא נראית כאורגת וכמינקת את בנה שעומד תחת הדד, וצריכה להזהר גם כן בטבעות שבידה והצמידים אם הם מהדקים לטלם מידיה בשעת טבילה, וכך הרצועות שבראשה להתירן, ותדיח את פיה ושניה, שאף על פי שכל המקומות שבבית הסתרים אין צריכין שיבואו בהם מים, צריכין הם להיותם ראויים לביאת מים, ומעשה היה (שם סו ב) באשה שטבלה ונמצא לה עצם בין שיניה והצריכה חכמים טבילה אחרת. טבלה ונמצא עליה שום דבר חוצץ כגון בצק או זפת או דם יבש וכיוצא בהן, מכל הדברים שמנו חכמים שחוצצין אפילו כטפת חרדל, כל זמן שמקפדת עליו ודרכה להעבירו, לא עלתה לה טבילה, ואפילו היה הדבר החוצץ תחת הצפרן ואפילו כנגד הבשר, מכיון שמקפדת, חוצץ. ולפיכך נהגו בנות ישראל לטל צפרנן בשעת טבילה. ויתר רבי פרטיה של דיני חציצות ודיני מקואות וטבול יום, מבארים במסכת מקואות ובמסכת טבול יום.

ונוהגת מצוה זו של טבילה בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות, שמצוה עליהם כשירצו להטהר מטמאתן שיטבלו במים כענין שאמרנו במים ראויין, ושלא יהא בהן דבר חוצץ, ויתר הענינים שכתבנו. אבל מכל מקום אין המצוה שיטהרו עצמן

על כל פנים אם רצו להשאר בטמאתן, אלא אם כן בא לכנס למקדש או לאכל קדשים, וזהו בזמן הבית, כי אז בזמן ההוא אם עשה כן, בטל עשה זה, מלבד החיוב שעליו באכלו קדש בטמאה והכנסו למקדש, כמו שכתבנו למעלה (מצוה קסז).

קעו. מצות קרבן מצרע כשיתרפא מצרעתו.

שיקריב כל מצרע קרבן כשירפא מחליו, והוא שלש בהמות אחת לעולה ואחת לחטאת ואחת לאשם ועוד לג שמן. ואם הוא עני, כבש אחד לאשם ועשרון סלת ולג שמן ושתי תורים או שני בני יונה, האחד חטאת והאחד עולה, שנאמר (ויקרא יד י) וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת, וכתב בפרשה שאחר זה (שם כא) ואם דל הוא וגו'. וזה המצרע נקרא מחסר כפרה עד שיקריב זה הקרבן.

וארבעה מחסרי כפרה הן (כריתות ח ב) זה שאמרנו זב, זובה, ויולדת. והענין שנקראו מחסרי כפרה הוא לומר שכל אחד מהם אף על פי שטהר מטמאתו וטבל והעריב שמשו ביום השביעי, עדין הוא חסר כפרה זו ואינו יכול לאכל בקדשים עד שיקריבנה ביום השמיני. ואל יקשה עליך למה אנו מונין קרבן כל אחד מארבע אלה מצוה אחת ולא נכללו כלן במצוה אחת, שנאמר שיקריבו ארבעה מחסרי כפרה ואחר כך יהיו מכפרין, כמו שאנו אומרים בטהרת מי מקוה שיטבל כל טמא ואחר כך יטהר, ואין אנו מחלקים בעניני הטמאות לחשב טהרת כל אחת מצוה, כי הענין הוא מפני שקרבנות ארבעה אלה אינם שוים, ונמצא שהדבר שישלים כפרתו של אחד מהם לא ישלים כפרת האחר, ולכן ימנו כל אחד מצוה, מה שאין כן במי מקוה שהטהרה שוה בכלם, כן תירץ הרמב"ם זכרונו לברכה. (בספר המצות עשה עז)

משרשי ענין הקרבן, כתבנו למעלה (מצוה צה) על צד הפשט, כי בו דמיון להשפיל יצר הגוף החוטא ולהגדיל מעלת הנפש, ולכן המצרע חיב בו, כי הצרעת לא יהיה באדם רק מצד המשכו אחר תאוות הגוף או בדבור או במעשה, וראוי להתיסר. מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נדרים לה ב) שכל מחיבי קרבן אין מקריבים אחרים קרבנן אלא מדעתך, חוץ ממחסרי כפרה שאין צריכים דעת בעלים, ומפני כן אמרו (שם) שאדם מביא קרבן על בניו ובנותיו הקטנים אם היו מחסרי כפרה ומאכילין בזבחים. ויתר פרטיה מבארים בהרבה מקומות בגמרא, ועקר בזבחים בפרק שני, וערכין פרק שני, ובסוף נגעים וקנין (ה' מחסרי כפרה פ"ד). ונוהגת בזמן הבית בזכרים ונקבות. והעובר עליה ולא הקריב קרבנו בזמנו, בטל עשה.

קעז. מצות ענין טמאת בית שיהיה בו נגע.

לטמא בית מנגע. כלומר שנעשה בבית שיהיה בו צרעת כמשפט הכתוב בפרשה, כמו שנאמר (ויקרא יד לה) ובא אשר לו הבית וגו'. כמו שכתוב שם, ושנחזיק מי שנכנס לבית בטמא, כמו שכתוב בפרשה (שם מו) והבא אל הבית יטמא וגו'. ומצוה זו כוללת כל עניני טמאת הבית איזה צריך הסגר או הריסה בקצת הקירות או בכלן. וזה הענין של צרעת ההווה באבנים שמעתי שאיננו דבר טבעי, אבל הוא ענין מופתי (עיי' רמב"ן עה"ת שם יד לה). יבא לפעמים לבתי ישראל להוכיחם כי מאהבת השם אותם יודיעם מוסרו במה שהוא חוץ לגופם כדי שיחזרו בתשובה טרם יתחיבו לענש אותם בגופם. וכן היה הענין שאם לא עשה תשובה יתפשט הנגע גם בבגדיו, לא הרגיש עדין, יתפשט גם בגופו. ועוד אמרו זכרונם לברכה (ויק"ר פי"ז ו) כי בתחלה כשכבשו הארץ הביא השם יתברך בקצת בתים נגע צרעת לטובתם כדי שיהרסו הבית ויתגלה להם מטמון שטמנו שם האמוריים, ואף על פי שהיה אפשר להודיעם זה על ידי נביא מבלי נגע, ידוע הוא שהאל יעשה נסים לבני אדם דרך סתר כמו שכתבנו למעלה.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נגעים יד ג) ששעור נגעי בתים כשני גריסין זה בצד זה, ושלשה סימני טמאה בבית ירקרק אדמדם ופשוין, וכלן מפרשים בכתוב. ושני המראות מצטרפין זה עם זה לשעור שני גריסין, וכל השעורין הלכה למשה מסיני. וכשיראה נגע בבית, אפילו חכם שיודע שהוא נגע, לא יגזר ויאמר נגע נראה לי אלא כנגע כי לכהן נתן לטמא ולטהר נגעים ולא לאדם אחר. ואין בית אפל מטמא בנגע לפי שאין פותחין בו חלונות לראות בו נגע, שנאמר (שם לה) נראה לי, ופרשו רבותינו זכרונם לברכה (ספרא אחוי ה יא) לי ולא לאורי. שמא תאמר יראה את הנגע בנר, הראיה בנר אינה שלמה, ולפיכך בית אפל אינו מטמא לעולם בנגע.

וכן אין הבית מטמא בנגע עד שיהא בו ארבע אמות על ארבע אמות או יותר, שאין קרוי בית בפחות מכן, והתורה אמרה בית, וכן בעינין שיהא לו ארבעה כתלים ובנוי על הארץ באבנים ועצים ועפר. שנאמר (שם מה) את אבניו ואת עציו ואת כל עפר, והלבנים והשיש אינן חשובים כאבנים. וירושלים וחוצה לארץ גם כן אין בהם דין טמאת בתים, שנאמר (שם לד) בבית ארץ אחזתכם. וחוצה לארץ אינה אחוזה, וירושלים גם כן לא נתחלקה לשבטים, ולפיכך אינה בכלל אחזתכם. ויתר פרטיה בנגעים [הלכות טומאת צרעת פי"ד].

ונוהגת בבית של זכר או נקבה בארץ, ובכל זמן שיש כהנים ראויים לדבר. והעובר עליה, בטל עשה.

קעת. מצות ענין טמאת זב להיות טמא ומטמא.

שיהא הזב טמא ומטמא את אחרים, שנאמר (ויקרא טו ב ג) איש איש כי יהיה זב מבשרו וגו' וזאת תהיה טמאתו וגו'. ובא הפרוש מבשרו כלומר, זב מפי האמה, וכמו שדרשו זכרונם לברכה כי יהיה זב (עפ"י ד"ז) יכול זב מכל מקום יהא טמא? תלמוד לומר מבשרו ולא כל בשרו. אחר שחלק הכתוב בין בשר לבשר זכיתי לדון דין טמא בזב וטמא בזבה, מה זבה מן המקום שהיא מטמאה, וכו'.

וענין זיבה הוא שיוצא מן האדם מפי האמה כעין לחה ואין לו ביציאתו תאוה ולא הנאה. ואמרו זכרונם לברכה (נדה לה ב) שהוא דומה למי בצק של שעורים, וכמו כן דומה ללבן ביצה המוזרת, ושכבת זרע אינו כן, כי הוא ידמה ללהן ביצה שאינה מוזרת, וזהו החלוק בהן להכיר בין זה לזה.

וצוה הכתוב שכל מי שיקרה בו. ענין זה שיצא ממנו זיבה שיהא טמא ומטמא עד שיטהר, ובא הפרוש, שאינו טמא משום ראית פעם אחת לבד אלא בשתי ראיות, כלומר שיזוב ממנו אותו ענין שתי פעמים בין סמוכין או חלוקין, ובלבד שיהיו ביום אחד ושלא יזוב בפעם אחת ממש, ואין לו שעור (שם מ א) אלא אפילו כל שהוא. וזהו אמרם זכרונם לברכה (מגילה ח א) מנה הכתוב שתיים וקרא טמא, שלש וקרא טמא, הא כיצד? שתיים לטמאה ושלש לקרבן, כלומר שאף על פי שהוא טמא בשתיים, לא יתחייב להביא קרבן בטהרתו עד שלש. ומכל מקום אם ראה ראיה אחת ארכה כשלש ראיות שנמצא מתחלתה ועד סופה כשתי טבילות ושני ספוגין, הרי זו נחשבת כשלש ראיות ומביא קרבן.

משרשי המצוה. לפי שהשם ברוך הוא הרחיקנו מאד מן המותרות וצונו להיות קדושים וישרים בענין המאכל והמשתה ובכל שאר עניני האדם, ואין ספק כי ענין הזיבה יקרה באדם בצאתו מדרך הישר בהתמדה במאכליו ושקויו, ויגדל בגופו מתוך כך אותו המותר הסרוח המאוס והטמא, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (קידושין ב ב) דרכה דמיכלא יתירא לאתויי לידי זיבה. והודיעתנו התורה שהאדם שיהיה בו כן, נקרא טמא, והטמאה שם כולל כל דבר נמאס ונאלח. ובהרחיקנו מזה, נקנה בנפשנו מדת הישר וההשויה בכל דעותינו ובכל כחנו. ומזה הענין הוא שאינו טמא בראיה אחת, לפי שלא נתחזקה בגופו אותה הלחה כל כך, והמעוט הזה איננו הוראה, להיותו מרגל הרבה לצאת מדרך הישר, וכיון שכך, אין ראוי לטמאו במועט, כי האדם בנוי בענין שאי אפשר לו בשום צד להנצל שלא לצאת מקו הישר כלום, אבל בצאתו הרבה אז יקרא אשם וראוי להיותו טמא. ואף על פי שאמרו זכרונם לברכה (שם ב ב) בשבעה דרכים בודקין את הזב במאכל ובמשתה, בקפיצה, במשא, בחלי, במראה, בהרהור. כלומר, ואם ארע לו מפני זה אינו טמא, לא תסתר טענתנו זאת בזה, כי הענין הוא שיש לנו לבדק אם נהיתה הזיבה בו בדרך מקרה של פעם אחת ואין לטמאו בה, או נהיתה בו חזקה בגופו מתוך הרגל

רע שהרגל פעמים רבות וראוי לטמאו. וכך כתב הרמב"ן זכרונו לברכה (בפי' לתורה ויקרא טו יא) וזה לשונו וטעם טמאת הזוב מפני היותו חלי כבד מן החלאים הנדבקים, עד כאן. ואלו נהיה מצד המקרה, כלומר מאחת מן הדרכים הידועים, לא יהיה חלי נדבק ואין ראוי לטמאו. וזאת הבדיקה אין עושין אותה כי אם בראיה שניה, לפי שאין טמאת זיבה אלא בשתי ראיות, כמו שאמרנו, שכן בא לנו הפרוש האמתי.

דיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה שהזוב מטמא המשכב והמושב והמרכב בחמשה דרכים, ואלו הן עומד, יושב, שוכב, נתלה, נשען. ופרוש מרכב הוא אותו הלוח שהוא ככלי העשוי לרכיבה הנקרא ארצון (רש"י ויקרא טו ט) שאין לומר שיהא אותו שיושבין עליו, דאם כן, הינו מושב וזה דבר ברור. ויתר פרטים רבים מבאדים במסכתא הבנויה על זה והיא מסכת זבים [הלכות מטמאי משכב ומושב פ"ז] ונוהג ענין זה, שבעל זיבה נקרא טמא, בכל מקום ובכל זמן, אבל עכשיו בעונותינו, שאין לנו מקדש ולא טהרות, אין לנו לחשב טמאת הזוב במצוה נוהגת, לפי שאין לנו לעשות בענין הזיבה שום דבר, ובזמן הבית נוהג להביא עליה קרבן. והעובר עליה ונכנס למקדש או אכל קדש קדם שיטהר, בטל עשה מלבד שיש עליו ענש, כמו שכתוב למעלה (מצוה קסז).

קעט. מצות קרבן זב כשיתרפא מזובו.

להקריב הזב קרבן אחר שיתרפא מזובו, שנאמר (ויקרא טז יד) וכי יטהר הזב מזובו וגו' וביום השמיני יקח לו שתי תורים וגו'. והקרבן ההוא הוא שתי תורים או שני בני יונה, אחד לחטאת ואחד לעולה, והוא נקרא מחסר כפרה עד שיקריבהו משרשי המצוה. מה שכתבנו למעלה (מצוה צה), כי ענין הקרבן לרמז להשפלת יצר הגוף המתאוה ולעלות נפש השכל, ולכן כשנתרפא הזב ראוי לו להכיר רע תאותו, ולהישיר גופו בכל כחו ובענין הקרבן יתחיל לקחת מוסר.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נדרים לה ב) שקרבן מחסר כפרה אינו צריך דעת בעלים, כמו שכתבנו למעלה (מצוה קעו). ויתר פרטיה מבארים במקומות שכתבנו למעלה בקרבן מצרע. ונוהגת בזמן הבית. והעובר עליה ולא הקריב קרבן בטל עשה, והוא מחסר כפרה, וחבל על רישיה אי מאית וישא עונו בגופו.

6.1. שלום לעם/ מבט לחיים

החוב שנפרע / חוד קליינר

עשרות ילדים צוהלים התגודדו ברחובותיה של ורשה. אריה הורביץ הביט מודאג ברחובותיה הסואנים של פולין. רוחות המלחמה שנשבו מכיוון גרמניה, והידיעות על סבלם של היהודים גרמו לו לבוא לביקור קצר באירופה, כדי לחסל את עסקיו האחרונים שנותרו בפולין. למרות השמועות המדאיגות, הוא לא הצליח להבחין בשינוי משמעותי ובדאגה על פניהם של יהודי פולין, והדיבורים על המלחמה העולמית העומדת לפרוץ בכל רגע היו נראים לו מוגזמים. בכל אופן, הוא חשש לקחת סיכונים, והגיע מארה"ב לאירופה לביקור בזק בן שבועיים על מנת למכור את שארית העסקים שעוד נותרו לו בפולין. הוא ניגש למספר מתווכים מקומיים, ובתוך ארבעה ימים מכר את כל עסקיו. במהלך המכירה הוא נפגש עם כמה אנשי עסקים מקומיים שלא הראו התרגשות רבה לנוכח גלי השמועות שהסתובבו ברחבי העיר, 'כבר 12 שנה מאיימים עלינו עם שמועות שעומדת לפרוץ שוב מלחמה עולמית' אמרו לו הללו 'אנחנו ממשיכים את חיינו כרגיל עד להתפתחויות חדשות...'

נשארו לו עוד כמה ימים בעיר, והוא ניצל אותם לביקורים אצל בני משפחה, מכרים וידידים. באחד הימים החליט אריה לבקר בישיבת 'תפארת תורה' שניצבה בגאון באחד מרחובותיה הראשיים של העיר ורשה. וציפה להתיעץ עם ראש

הישיבה הרב אברהם הופמן שהיה מגדולי התורה באותה תקופה. בסיום התפילה ניגש כדרכו אל ראש הישיבה לקבלת ברכה ולשיחה קצרה. 'מה שלומך ר' אריה?' שאל הרב בחמימות.

'אצלי הכול בסדר ברוך ה'" ענה מר הורביץ: 'אבל אותי מטריד יותר מה קורה בישיבה בימים טרופים אלו, כשרוחות המלחמה מנשבות באופק. כיצד מסתדרת הישיבה?'

'השאלה במקומה, ידידי היקר' אמר הרב באנחה חרישית, 'רוחות המלחמה גורמות לקשיים כלכליים קשים מאוד להנהלת הישיבה, מחיר המזון עלה, והתמיכה הכלכלית פחתת כל הזמן, עד שהגענו למצב שבו כמעט ואין לנו אפשרות לקנות אוכל לתלמידים...'

בלבו של אריה גמלה ההחלטה לתת תרומה של \$1000 לישיבה, אבל את הרהוריו קטע הרב כשהוא ממשיך בדבריו: 'ר' אריה, אולי תוכל להלוות לישיבה סכום כסף לתקופה של שנה, ובפעם הבאה שתגיע לכאן נשיב לך אותה?' 'באיזה סכום מדובר, כבוד הרב?' שאל אריה. 'מדובר בסכום של עשרת אלפים דולר' נאנח הרב בשנית. 'ההלוואה הזאת תוכל להציל את מצבה של הישיבה לארבעת החודשים הקרובים...'. אריה הורביץ היה מופתע לחלוטין מגובה הסכום שלו הישיבה נזקקת, בראשו חלפו מחשבות שונות והוא החל לערוך חישובים מהירים האם יוכל לתת הלוואה כה גדולה בתקופה שכזאת.

'אני אישית אהיה ערב על השטר באם לישיבה לא יהיה אפשרות להשיב לך את הכסף' אמר ראש הישיבה. 'אין לך ממה לחשוש, בשנה הבאה, נשיב לך את הסכום במלואו בעזרת השם'. אריה חשב לרגע ואמר: 'אם כבוד הרב לוקח ערבות על הסכום, אני יכול להיות סמוך ובטוח שההלוואה תוחזר בזמן המיועד...'. הוא שלף מכיסו ערמת שטרות שקיבל באותו היום ממכירת אחד מעסקיו, והושיט לרב סכום של \$10,000. הרב מצדו הגיש לו מסמך רשמי של הישיבה, שעליו הוא כתב בכתב ידו את שטר ההלוואה בתוספת חתימת ערבות אישית שלו עבור הכסף. אריה יצא מבניין הישיבה, שמח על המצווה הגדולה שנקרתה בדרכו. אם כי תחושה מעיקה בליבו, לא בישרה לו טובות על מצבם של יהודי פולין.

מסתבר שלתחושות הקשות שלו היה על מה להתבסס, מכיוון שחמישה חודשים לאחר מכן, פרצו הכוחות הגרמניים לשטחה של פולין וכבשו אותה בסערה, יהודי

פולין הוכנסו לגטאות, ובסופו של דבר עלו בסערה השמימה כרוב יהודי אירופה. גם תלמידי ישיבת 'תפארת תורה' נלקחו באחד המשלוחים הראשונים של גירוש יהודי הגטו לאושוויץ ועלו על המוקד.

מול השמועות הנוראות שזרמו מאירופה, היה נראה בעיניו של מר הורביץ מגוחך להצטער על עשרת אלפי הדולרים שלא ישובו אליו עוד, אבל משום מה הוא החליט לשמור בארנקו על שטר החוב שקיבל מידי ראש הישיבה. הוא שמר עליו בארנקו, ושמח שהייתה לו הזכות לסייע לתלמידי הישיבה בתקופה נוראה שכזאת.

חמש עשרה שנים מאוחר יותר, כאשר רוחות המלחמה נשכחו זה מכבר וחיי השגרה חזרו כמעט לחלוטין לרחובות אירופה המדממת, הגיע מר הורביץ לנופש בהריה המושלגים של שוויץ. בבית המלון הוא נפגש עם מספר יהודים שהגיעו אף הם מארבע כנפות תבל, והללו ישבו יחדיו בלובי וסיפרו כל אחד את סיפורו, ותיארו היכן שהו בעת מלחמת העולם הנוראה. הסיפורים העלו בראשו של מר הורביץ רעיון והוא החליט לספר לנוכחים את סיפור ההלוואה שנתן לפני המלחמה, הוא שלף את שטר החוב מארנקו והראה אותו לנוכחים. לפתע התרומם אחד היושבים ממושבו בהתרגשות ושאל: 'אתה רוצה לומר לי שיש לך שטר בכתב ידו של הרב הופמן הי"ד?! תראה, למסמך הזה יש ערך רב עבורי. אני למדתי בשנים שלפני המלחמה בישיבתו וכיום אני אספן יודאיקה, אני יכול לקנות ממך את השטר הזה? כמה אתה רוצה עבורו?'

'עשרת אלפים דולר' ענה מר הורביץ. 'אין שום בעיה' אמר האספן, הוא שלף את הסכום במלואו והשטר החליף בעלות, בעוד אריה משלשל לכיסו את סכום ההלוואה. אמנם קצת באיחור אבל הערבות נפרעה...

*

אדם ש'יש לו מילה' והוא לוקח ערבות אישית על דבר מסוים, הרי שהוא יתהפך בקברו עד שתושלם התחייבותו, והקב"ה יעזור לו לעמוד בה בכבוד. סיפור אמיתי זה ממחיש שמי שעושה מעשה טוב, אינו מפסיד לעולם...

6.2 . סיפור לשבת / מבט לחיים

נקודה למחשבה / הרב איתמר מאיר

הזקיפים עמדו דום, להב החרבות הבזיק באורה של השמש ותרועת החצוצרות נשמעה למרחוק. על השטיח האדום פסע בגאווה המלך סזיפוס, ואחריו פמליה של בכירי החצר ושומרי הארמון. עשרות אצילים ונכבדים מרחבי הממלכה הוזמנו לטקס חנוכת הארמון החדש. עושרו הרב של המלך סזיפוס, הביא אותו לביצוע מדהים של תכנון ארמון מרהיב ביופיו הבנוי כולו משיש אדום. הארמון נבנה על גבעה ששכנה במרכז עיר הבירה, ומחזיתו יכל המלך להשקיף על העיר. גדר אבן אומנותית הוקמה סביב החצר, ושני עמודי שיש גבוהים נצבו בפתח השער. לאחר עבודה של שלוש שנים, הושלמה בניית היצירה הארכיטקטונית המפוארת והמלך חגג את סיומה, החגיגה נפתחה במשתה מפואר לשרי הממלכה ואציליה ולפקידי החצר. בשמחתו הורה המלך, על סעודה מפוארת שתיערך בכיכר העיר עבור עניי עיר הבירה, והצהלות על סיום בניית הארמון נשמעו מכל עבר. המלך סזיפוס נודע כמלך רב חסד, אשר דאג לנתיניו ונהג בהם בכבוד ובהגינות. עם זאת, הקפיד המלך מאוד על מילוי חובותיהם של האזרחים, ואדם אשר לא העלה את המס השנתי, או שנתפס בעבירה כלשהי, נענש בכל חומרת הדין.

לאחר ימי החגיגות התפזרו האזרחים לבתיהם, והמלך יכול היה להתחיל ליהנות כראוי מארמונו המפואר. מדי יום בשעות אחרי הצהריים נהג המלך להתיישב במרפסת הענקית שבחזית הארמון, ולהביט בשקיעה הקסומה שנפרשה על הרקיע כציור מושלם. בשעות אלו נהג המלך לפזר את מחשבותיו, ולתכנן רעיונות חדשים שיקדמו את הממלכה ויצעידו אותה אל השורה הראשונה.

באחד הימים, ישב המלך בשלווה שקוע ברעיונותיו, כשמהומה זוטא שנשמעה מכיוון שער הארמון משכה את תשומת לבו. הוא הזדקף והאהיל על עיניו, כשהבחין בנווד לבוש קרעים מתחכך לו בעמודי השיש הגבוהים שבשער הארמון. השומרים ניסו לסלק אותו והבהירו לו שעליו לעזוב את המקום. והוא בשלו, עוצם את עיניו ומחכך את גבו בנחת בעמוד השיש. חמתו של המלך בערה בו והוא ציווה את הזקיפים להביא לפניו את הנווד, שהובא בברכיים נוקשות מאימה לפני המלך.

'באיזו רשות העזת להתגרד בעמודי הארמון?!' הרעים עליו המלך בקולו. 'אינך יודע שמעשה אווילי שכזה, נחשב כפגיעה בכבוד המלך?'

'סלח לי, מלכי הנערץ' נפל הנווד לרגליו בתחנונים. 'זה לי שבוע תמים, שלא בא אוכל לפי מלבד שאריות מזון מועטות. יתירה מזאת, כבר שבועיים שלא רחצתי את גופי במי הנהר ועל כן התגרדתי בעמודי הארמון. סלח לי! מבטיח אני כי לא אעשה זאת שוב לעולם!'

מבטו של המלך התרכך, הוא הביט בלבושו הבלוי ובפניו מזי הרעב של הנווד האומלל, וציווה: 'עמוד על רגליך! הנווד נעמד בפחד על רגליו, והמלך פנה אליו: 'אתה רוצה לומר לי ששבוע ימים, לא בא אוכל ראוי לשמו אל פיך? 'לא אדוני המלך' ענה הנווד. 'כבר תקופה ארוכה שאני מלקט את מאכלי משיירי סעודות האנשים, ועוברי אורח רחמנים מעניקים לי מדי פעם פרוסת לחם שעוזרת לי להעביר את הרעב בימים קשים...'

'תנו לו מאה דינרי זהב' ציווה המלך את השליש. 'קח את הכסף, קנה לך בגדים ראויים ומזון להשביע את נפשך. אך זכור! אל תדאג רק לעצמך, אלא עזור גם לסובבים אותך...' הנווד נפל לרגלי המלך והודה לו בהתרגשות על רחמיו, השליש שקל לידיו את דינרי הזהב והוא יצא מן הארמון כששפתיו מביעות דברי ברכה בשבחו של המלך.

חזר הנווד לכפרו כעשיר, קנה לו בגדים מכובדים ומזון בשפע, שלח את ידיו במסחר והחל להתפרנס בכבוד. כאשר תהו בני כפרו וידידיו על סוד הצלחתו, מילא את פיו מים. רק לשני ידידיו הקרובים ביותר, שהיו אף הם נוודים שכמותו גילה את הסוד: 'דעו לכם, שהמלך ברוב חסדו העניק לי את הכסף. עליכם לעבור ליד הארמון בשעות שבהן יושב המלך בחזית הארמון ומשקיף על עיר הבירה,

ולהתחכך בעמודי הארמון. אל תירתעו מזעמם של השומרים ובטוחני כי יעניק
לכם המלך מתת יד הגונה...'

שמחו השניים על העצה, ועשו את דרכם אל הארמון. בשעות אחר הצהריים כאשר
וידאו מרחוק שהמלך יושב בחזית הארמון, נעמדו השניים ליד עמודי השיש
הבוהקים והחלו להתחכך בהם. השומרים גירשו אותם מן המקום, אבל הם חזרו
שוב ושוב, עד שהמהומה שנוצרה תפסה את תשומת ליבו של המלך והוא ציווה
להביא לפניו את זוג הנוודים.

'מדוע אתם מתחככים בעמודי הארמון?! זעם המלך. הנוודים נפלו לרגליו בתזמון
מראש: 'רחם עלינו אדוני המלך, זה שבוע תמים שלא בא אוכל לפנינו. תקופה
ארוכה לא רחצנו את גופנו כראוי, זו הסיבה שהתגרדנו בעמודי הארמון...'
'הלקו אותם עשרים מלקות כל אחד!' ציווה המלך בכעס. השומרים מילאו את
פקודתו ללא אומר ודברים והלקו את הנוודים, לאחר ההלקאה קמו על רגליהם
צמד הנוודים חבולים וכואבים וביקשו את סליחת המלך. 'אנחנו מבקשים את
סליחת המלך על שפגענו בכבודו, ובכבוד ארמונו' אמר הגבוה מבניהם: 'האם הוד
מלכותו, מרשה לנו לשאול שאלה אחת?!'

'שאל' השיב המלך בזעף. 'רצינו לשאול: מדוע ידידנו אשר התחכך וגירד את גבו
בעמודי הארמון זכה למתנת יד הגונה מאת מלכנו הנערץ, ואילו אנו ספגנו מלקות
על שפגענו בכבוד ארמונו של המלך...?!'

'אסביר לכם' אמר המלך. 'ידידכם, היה לבוש קרעים, וכשהתחכך בגבו בעמוד
השיש, ריחמתי עליו ולכן הוא קיבל ממני מתנה הגונה, אבל אתם באתם
מלכתחילה רק כדי לקבל את הכסף. שהרי יכולתם לגרד את הגב אחד לשני...'

לפעמים בשיטפון החיים, אנחנו מפספסים נקודות שיכולנו לחשוב עליהם קצת
אחרת. העשייה למען האחר לפעמים נראית לנו מובנת מאליה, ולפעמים אנחנו
פשוט מפספסים אותה בחוסר מחשבה ושימת לב כראוי. בפרשתנו אנו רואים כיצד
מסיימים את איסוף מחצית השקל, מכל העם ומשתמשים בו להקמת המשכן.
ברגע שאתה נותן מעצמך לאחרים, אתה נקשר אליהם. אם נתרגל לתת מעצמנו
לסובבים באופן תמידי, לא נצטרך לעצור ולחשוב מדוע לא עזרנו לאחר, בשעה
מצוקתו. כי כשאתה נותן מעצמך, אתה בונה את אישיותך ואת מידותיך.

6.3. פתגם שבועי /משל /סיפור עם ומוסר השכל מצידו

1. "אין לדיין אלא מה שעניו ראות."

פירוש אפשרי: השופט יכול לשפוט ולגזור דין רק לפי הראיות שיש בידו ולא לפי תחושות, אינטואיציות, והשערות, אף שיכולות להיות כמעט ודאיות

פירוש שני אפשרי: במקום שאין לדיין ראיות מספיקות לא נותר לו אלא לפעול לפי תחושתו וראייתו את מהלך הענינים

2. "אין לו לא ריח ולא טעם."

3. "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה."

4. "אין לך אדם שאין לו שעה, ואין לך דבר שאין לו מקום."

מקור: "אל תהי בז לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה, ואין לך דבר שאין לו מקום." (מסכת אבות ד')

5. "אין לנו ארץ אחרת."

6. "אין מדמים בין טריפה לטריפה."

7. "אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות."

פירוש אפשרי: האדם מוגבל ולכן עליו להתרכז בדבר אחד ולא לעשות הרבה מאוד דברים ביחד. אם מלאך איננו מסוגל, בוודאי שגם אדם איננו לכך.

פתגם דומה: "תפסת מרובה לא תפסת."

8 "אין ממנים פרנס על הציבור אלא אם כן יש מאחוריו קופת שרצים. פירוש אפשרי: המטרה היא למנות מנהיג שלא יתגאה על הציבור, לכן כדאי למנות אדם שיש לו עבר שלילי ידוע, כי הסיכוי שאדם כזה יתגאה על הציבור הוא יותר קטן

האמת מאחורי מיתוסי בריאות נפוצים / רועי עמית

הספר "הבריאות שלכם: מה עובד, מה לא" מנסה לספק תשובות לשאלות הנפוצות ביותר בנושא בריאות, המבוססות על המחקרים המדעיים העדכניים ביותר. מגזין הביזנס אינסיידר האמריקני, הצליב את המידע הכתוב בספר עם מחקרים נוספים והגיע ל-21 המיתוסים הבאים:

1. האם שמן זית יכול למנוע מחלות לב?

שורה תחתונה: כן

היתרון של שמן הזית הוא הפוליפנולים הנמצאים בו. הפוליפנולים הם נוגדי חמצון המפחיתים את הסיכון לחלות במחלות לב ובסרטן. אך כדי ליהנות מיתרונותיהם צריך לצרוך שמן זית טרי באיכות גבוהה, בעל ריכוז גבוה של פוליפנולים. מרבית חברות שמן הזית המסחריות מספקות שמן בעל ריכוז נמוך של פוליפנולים, זאת בשל שיטות מסיק גרועות, אחסון לא נכון ועיבוד מסחרי. אנו ממליצים, בתקופות המסיק, להגיע אל אחת מבתי הברד הפזורים בארץ ולקנות משמן הזית המיוצר במקום.

2. האם סירופ נגד שיעול עובד?

שורה תחתונה: לא

ב-2006 רופאים אמריקנים מצאו כי מרבית מתרופות השיעול ללא מרשם אינן מועילות באמת. הסירופים הצבעוניים לרוב מכילים קודאין ודקסטרומתורפאן בריכוזים נמוכים מדי כדי להועיל. רק תרופות נגד שיעול המכילות אנטי היסטמינים יעילות להקלה על שיעול.

3. האם סוכר גורם להיפראקטיביות אצל ילדים?

שורה תחתונה: לא

בכתב העת של איגוד הרפואה האמריקאי פורסם ב-1996 מאמר אשר טען שסוכר "אינו משפיע על ההתנהגות ועל הביצועים הקוגניטיביים של ילדים". האמונה לפיה ילדים מתפרעים לאחר שהם אוכלים כמויות גדולות של ממתקים, עוגיות וחטיפים קשורה כנראה לאירועים שבהם מוגש אוכל כזה. לדוגמה, ילדים הם יותר תזזייתיים במסיבות יום הולדת, בהם במקרה גם מחלקים סוכריות.

4. האם משקאות ממותקים גורמים סוכרת?

שורה תחתונה: כן

מרבית המחקרים מצביעים נגד הצריכה של משקאות ממותקים. אחד מהם, שפורסם ב-2004 בכתב העת של איגוד הרפואה האמריקאי מצא כי בקרב נשים ששתו יותר ממשקה ממותק אחד ביום הסיכוי לחלות בסוכרת מסוג 2 (השמנה) עלה ב-83% לעומת נשים ששתו משקה קל רק פעם בחודש.

5. האם צריך קרם הגנה עם מסנן של יותר מ-SPF 30?

שורה תחתונה: לא

קרם הגנה עם מסנן 30 חוסם כ-97% מקרני האולטרה סגול של השמש, מקדמי הגנה עם מסנן קרינה גבוה יותר חוסמים בין 97%-98%. חשוב יותר לבחור בקרם הגנה שמגן גם נגד קרני UVB וגם נגד קרני UVA. כמו כן, יש למרוח כמות נכבדה של קרם כדי ליהנות מכלל היתרונות של מסנן ההגנה.

6. האם מונוסודיום גלוטמט גורם לכאבי ראש?

שורה תחתונה: לא

מבדיקה במשך 40 שנות מחקר, שפורסמה בכתב העת של האקדמיה ללימודי סיעוד באיחוד האמירויות בשנת 2006, עלה כי המחקרים "לא הצליחו לזהות קשר קבוע בין צריכת מונוסודיום גלוטמט (MSG) וסימפטומים כמו כאבי ראש והתקפי אסטמה. התפיסה השגויה התפתחה בעקבות מספר מחקרים שלא בוצעו כהלכה בשנות ה-60, שקשרו בין מונוסודיום גלוטמט ומקרי כאבים שחוו סועדים במסעדות סיניות.

7. האם אכילת אגוזים משמינה?

שורה תחתונה: לא

אגוזים מכילים 75% שומן, אך צריכת שומן לא בהכרח משמינה, הכל תלוי בכמות. אגוזים מלאים בשומנים בריאים שגורמים לתחושת שובע. הם מהווים גם מקור טוב לחלבון ולברזל.

8. האם הליכה יעילה כמו ריצה?

שורה תחתונה: כן

מחקרים מצאו שזמן האימון, ובהתאם כמות הקלוריות ששורפים באימון, חשוב יותר מסוג האימון עצמו. ריצה היא צורה יעילה יותר של אימון מהליכה, אך היא לא בהכרח טובה יותר. במחקר שפורסם באפריל 2013 נמצא כי היתרונות הבריאותיים של הליכה בקצב בינוני ושל ריצה זהים, כל עוד הושקעה כמות דומה של אנרגיה.

10. האם שתיית מיץ סחוט טובה כמו אכילת פירות?

שורה תחתונה: לא

אכילת פירות תספק ערך תזונתי טוב יותר מאשר שתיית מיץ טבעי. כאשר הופכים פרי למיץ, מוותרים על הקליפה ועל חלק מפנים הפרי ובכך מפסידים סידן, ויטמין סי, ברזל ואנטי אוקסידנטים. לראייה, כוס מיץ תפוזים שמכילה 69 קלוריות, כוללת 3 גרם ברזל ו-16 מיליגרם של סידן, בעוד שתפוז עם אותו מספר קלוריות, כולל 3.1 גרם ברזל ו-60 מיליגרם של סידן.

11. האם כל לחם חום עדיף על כל לחם לבן?

שורה תחתונה: לא

לא כל הלחמים הכהים באמת עשויים מחיטה מלאה. חלקם הם למעשה לחם לבן רגיל, שהוסיפו לו צבע מאכל או קרמל הגורמים לו להיראות כמו חיטה מלאה.

12. האם אפשר לקבל מחלות מהג'קוזי?

שורה תחתונה: כן

הג'קוזי בספא, בבתי מלון ובחדרי כושר הוא בית גידול מושלם לחיידקים. המים לא חמים דיו כדי להרוג את החיידקים, אך הם בדיוק בטמפרטורה הנכונה לגרום לבקטריות להתרבות בקצב מהיר. נכון, מנקים את הג'קוזי בכלור, אך החום גורם לחומר להתפרק במהירות רבה. אחד הזיהומים הנפוצים במקומות כאלו הוא פוליקוליטיס הג'קוזי, הגורם להתפרצות פצעונים מגרדים. ניתן לעתים למצוא בג'קוזי את חיידק הלגינלה, הגורם למחלת הלגינריס, סוג של דלקת ריאות התוקפת בעיקר מבוגרים, מעשנים, או חולים בדלקת ריאות. ב-2011 יותר ממאה אנשים חלו במחלת הלגינריס בעקבות שהייה בג'קוזי באחוזה פלייבוי.

13. האם קפה גורם לסרטן?

שורה תחתונה: לא

מחקר משנות ה-80 שקישר בין שתיית קפה לסרטן הלבלב, הוציא לו שם רע למדי. אך תוצאות מחקר זה הופרכו, וכיום מחקרים נוטים יותר לטובת משקה הקפאין. קפה יכול להפחית את הסיכון לסכרת מסוג 2, לסרטן הכבד ואפילו להתאבדות.

14. האם אכילת ביצים מעלה את רמות הכולסטרול?

שורה תחתונה: לא

אף שחלמונים מכילים כולסטרול, מחקרים מצאו כי השומן הרווי הוא בעל השפעה מרכזית יותר על כמות הכולסטרול בדם מאשר מזונות המכילים כולסטרול. "אנשים בריאים עם רמת כולסטרול מאוזנת בדם יכולים להרגיש חופשי לאכול ביצים בכל יום", סיכם חוקר באוניברסיטת אריזונה.

15. האם אפשר לשתות יותר מדי מים?

שורה תחתונה: כן

מוות כתוצאה מהרעלת מים הוא נדיר ביותר, אך יכול לקרות. שתייה מרובה של מים נפוצה בעיקר בקרב ספורטאים מקצוענים ורצי מרתון. שתייה של יותר מדי מים, מורידה את אחוז הנתרן בדם וגורמת למצב המכונה היפונתרמיה, שגורם לבחילות, בלבול, התקפים ובמקרים קיצוניים גם מוות. כדי להימנע מהרעלת מים, רצוי לשתות במהלך אימונים עצימים מאוד, משקאות איזוטוניים המכילים אלקטרוליטים.

16. האם יוגורט עוזר לבעיות עיכול?

שורה תחתונה: כן

מערכת העיכול שלנו מלאה בחיידקים, חלקם טובים וחלקם רעים. היוגורטים מכילים את חיידק הפרוביוטיקה, שעוזר לשמור על איזון במערכת העיכול, ומונע עצירות או שלשול. ישנם אף סוגי יוגורט מיוחדים המיועדים לסיוע למערכת עיכול, ומכילים חיידקים ידידותיים נוספים.

17. האם משחת שיניים מלבינה, אכן מלבינה את השיניים?

שורה תחתונה: לא

משחות שיניים מלבנינות לרוב מכילות כימיקלים שעשויים ליצור אשליה של שיניים לבנות יותר על ידי ניקוי הכתמים מהן. אך הן לא באמת משנות את צבע השיניים. הסכנה הטמונה בשימוש במשחות אלו היא שחיקה של אמיל השן, שהוא הציפוי המגן על השן.

18. האם אפשר להכניס קופסאות פלסטיק למיקרוגל?

שורה תחתונה: כן

אם כתוב על הקופסאות שהן בטוחות למיקרוגל, מנהל המזון והתרופות (ה-FDA) בדק שהכימיקלים מהפלסטיק לא יעברו למזון במהלך החימום. לעומתן, קופסאות הפלסטיק של מרגרינה, מוצרי חלב או שאר מצרכים מהסופרמרקט לרוב אינן מיועדות למיקרוגל.

19. האם צפייה בטלוויזיה פוגעת בעיניים?

שורה תחתונה: לא

בניגוד למה שאמא תמיד אומרת, צפייה בטלוויזיה לא תהרוס לכם את הראייה. לפני שנות ה-50 הטלוויזיות הפיצו קרינה שלאחר צפייה ממושכת העלתה את הסיכוי לבעיות עיניים. אך כיום יש על גבי הטלוויזיות ציפוי מיוחד החוסם את הקרינה המזיקה.

20. האם יין אדום בריא יותר מייין לבן?

שורה תחתונה: כן

יין אדום, המופק מהענב כולו מכיל נוגד חמצון הנקרא רזברטרול, בכמות גבוהה יותר מאשר יין לבן המופק מענב ללא הקליפה. נמצא כי הרזברטרול מסייע למניעת מחלות הקשורות בהזדקנות.

21. האם מים מינרליים טובים יותר ממי ברז?

שורה תחתונה: לא

מים מינרליים אינם טהורים, בריאים או בטוחים יותר ממי ברז, אך הם בהחלט יקרים יותר. מחקר שנערך באוניברסיטת גלזגו מצא כי הסיכוי לזיהום גבוה יותר במים מינרליים מאשר ממי ברז, מכיוון שהם נמצאים תחת פחות פיקוח.

אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה

ב' אדר תר"כ 21.2.1920 – נוסדה אגודת, כל ישראל חברים" – כ"ח

בעקבות עליית דמשק וכתוצאה מהידוק המגעים בין יהודי צרפת ליהודי צפון אפריקה לאחר כיבוש אלג'יריה בידי הצרפתים. הוחלט בפריז על הקמת חברת כל ישראל חברים (כ"ח) שנקראה בצרפתית: Alliance Israelite Universelle ובקיצור – "אליאנס". סיסמת כ"ח היתה: "כל ישראל ערבים זה לזה." הסיסמה מביעה את האחריות ההדדית והנכונות להגיש עזרה ותמיכה הדדית. לראש החברה מונת עורך הדין היהודי אדולף כרמיה.

מטרות האגודה היו:

- לעזור לכל היהודים הנרדפים בגלל היותם יהודים.
- להילחם למען הענקת זכויות אזרח ליהודים בארצות בהם קיים שוויון אזרחי.
- להפיץ השכלה בקרב אוכלוסיות יהודיות נחשלות על מנת לקדם התקדמותם הכלכלית והתרבותית.

כ"ח עסקה גם בחינוך, יסדה בתי ספר, והראשון שבהם במרוקו (1862), שבהם לימדו בנוסף למקצועות הכלליים גם מלאכות שונות, כדי להקנות לחניכים מקצוע ופרנסה. בארץ ישראל הקימה חברת כ"ח ב-1870 את בית הספר החקלאי "מקווה ישראל". כיום פועלים בישראל כ-100 בתי ספר יסודיים ועל יסודיים של חברת "כל ישראל חברים"

מתוך אתר הבית של הארגון: <http://www.kiah.org.il/he>

"כל ישראל חברים – אליאנס" הוא ארגון חינוכי שמעטים כמותו. לפני מאה וחמישים שנה, יצרו מייסדי הארגון באירופה מסגרת חינוכית נועזת שנועדה לאפשר לתלמידים יהודים להשתלב בתוך הסביבה בה הם חיים, תוך הקניית השכלה אוניברסלית וחיזוק המסורת היהודית.

כל ישראל חברים – אליאנס' הוא ארגון שהקדים את זמנו, הוא החל את דרכו במטרה להגן על זכויות היהודים באשר הם, והפך עם השנים למעצמה חינוכית ששינתה את העולם היהודי. מאז עברו בשעריו יותר ממיליון תלמידים.

גם היום אנו מקדמים יהדות בעלת אופי מתון, מטפחים השכלה כללית, פועלים למען אחריות חברתית ומכבדים את האחר בחברה. אנו מפתחים תכניות בשני צירים מרכזיים: חינוך יהודי חברתי ומצוינות חינוכית, המעניקים הזדמנות שווה לכל תלמיד בכל מקום.

בימים אלה אנו מרחיבים את פעילותנו החינוכית בישראל ליותר מ-150 מוסדות חינוך, משיבים את 'מקוה ישראל' למעמדו ההיסטורי ומקימים בו את המרכז הרשמי של כל ישראל חברים – אליאנס, בנוסף אנו פועלים ביותר מעשר ארצות באירופה, בצפון אפריקה ובקנדה.

ב' אדר תשל"ח 11.3.1978 – "אוטובוס הדמים"

ביום שבת אחר הצהריים, ה-11 במרץ 1978, הגיעה לחוף מעגן מיכאל קבוצה של 11 מחבלים מהפת"ח, בסירות גומי. המחבלים הגיעו לחוף שמורת הטבע מעגן מיכאל, לאחר ששהו יומיים בים ואיבדו את דרכם. שני מחבלים נוספים טבעו בדרך. בחוף פגשו המחבלים את צלמת הטבע גייל רובין שעסקה בצילומי טבע בקרבת החוף. המחבלים רצחו אותה והמשיכו בצעדה לעבר כביש החוף. סמוך לשעה 16.30 עצרו מונית שחלפה בכביש. שני מחבלים נכנסו למונית וביחד עם הנוסעים שבה החלו להתקדם דרומה לתל אביב. יתר המחבלים עצרו אוטובוס של מטיילים שהיה בדרכו לחיפה. באוטובוס היו חברי "חוג המשוטטים" של אגד, עובדי החברה ובני משפחותיהם, שהיו בדרכם חזרה הביתה מיום טיול במערת הנטיפים. המחבלים עצרו את האוטובוס ביריות, התפרצו פנימה ודרשו מהנהג לנסוע לתל אביב. לאחר מכן הם כפתו את ידי הגברים. במהלך הנסיעה ירו המחבלים מחלונות האוטובוס לעבר מכוניות חולפות. מהירי נהרגו ארבעה אנשים. ליד מחלף אולגה חברו המחבלים למונית בה היו שני המחבלים האחרים. הם העלו את כל נוסעי המונית לאוטובוס והמשיכו לדהור דרומה תוך שהם ממשיכים לירות מחלונות האוטובוס לעבר כלי רכב אחרים. במהלך הנסיעה הבחינו המחבלים באוטובוס אגד נוסף שניסה להימלט מהם. היה זה אוטובוס "אגד" בקו 901 מתל

אביב לחיפה. נהג האוטובוס ששמע על התקפת המחבלים, הסתובב והחל נוסע במהירות דרומה. המחבלים רדפו אחרי האוטובוס עד שהצליחו לעצור אותו. נוסעי קו 901 הועלו לאוטובוס חוג המשוטטים, והם המשיכו לדהור לעבר תל אביב. כל ניסיונות המשטרה לעצור את האוטובוס עלו בתוהו עד שלבסוף, מעט צפונית מצומת גלילות בפאתי תל אביב (מול המקום שבו שוכן כיום סינמה סיטי), ירו השוטרים בגלגלי האוטובוס והוא נעצר. בין המחבלים לבין כוחות משטרה שהיו במקום התפתח קרב יריות ארוך. חלק מהמחבלים פרץ החוצה מהאוטובוס, השאך החלו לירות לעבר הנוסעים, שניסו להימלט. לבסוף פוצצו המחבלים את האוטובוס על כל נוסעיו והוא הפך למלכודת אש גדולה. רוב נוסעי האוטובוס נהרגו, בנוסף לחייל צה"ל (יעקב פז) שהיה במקרה במקום והסתער באופן עצמאי על האוטובוס החטוף.

אסף חפץ, מפקד הימ"מ, שהגיע למקום לפני הכוחות מיחידתו, ניהל קרב פנים מול פנים במהלכו הרג שני מחבלים ושבה אחד. חפץ נפצע במהלך הקרב ואיבד את השמיעה באוזן אחת. בזכות גילוי אומץ לב בעת הקרב, הוענק לו עיטור האומץ מטעם משטרת ישראל.

עקב חוסר ודאות באשר לגורל המחבלים שהיו באוטובוס, הוטל עוצר על יישובים באזור גוש דן ודרום השרון, ונערכו סריקות אחר המחבלים (שלא נמצאו, וכנראה נהרגו, מלבד שניים שנותרו בחיים. בטבח נרצחו 35 איש ונפצעו 71) בהם אסף חפץ, מפקד הימ"מ, ולימים מפכ"ל משטרת ישראל). מתוך ויקיפדיה ככתבו וכלשונו

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A4%D7%99%D7%92%D7%95%D7%A2_%D7%9B%D7%91%D7%99%D7%A9_%D7%94%D7%97%D7%95%D7%A3

ד' אדר תרצ"ז 15.2.1937 – נוסדה חברת מקורות, חברת המים של ישראל

חברת מקורות נוסדה על-ידי לוי אשכול ופנחס ספיר במטרה לפתח את מקורות המים של ישראל, ולספקם לתושביה בכל מקום בארץ. בתחילת דרכה מנתה מקורות 6 עובדים, ובהם אשכול וספיר. בשנותיה הראשונות דאגה חברת מקורות לביצוע קידוחים רבים ולאספקת מים ליישובים כחיפה, בית שאן ויישובים בעמק יזרעאל כשהחזון הגדול שלה היה להעביר מים לכל חלקי הארץ וביחוד לנגב.

בשנת 1936 הוקם "הקו הראשון לירושלים" על-ידי ממשלת המנדט הבריטי. קו זה, שהזרים כארבע מיליון מ"ק מים בשנה מראש העין לירושלים, סבל לאורך כל שנות קיומו מחבלות רבות מצד הערבים. לבסוף, באביב 1948, השתלטו הערבים על תחנת המוצא בראש העין ועל תחנת השאיבה בלטרון, פירקו קטע מהצינור באזור לטרון, ובכך הפסיקו את אספקת המים לירושלים.

בעקבות המצור ובעיית אספקת המים לעיר הנצורה, הטיל לוי אשכול, שהיה באותם ימים מנהל מקורות ועוזר שר הביטחון, "משימה לאומית" רבת משמעות על צוותי החברה: הנחת קו מים לבירה הנצורה. במבצע נועז ורב תושייה הצליחה מקורות להקים בתי שאיבה ובריכה ולהניח קו מים מחולדה לאורך תוואי דרך בורמה עד שער הגיא אשר נקרא קו השילוח. הקו נקרא על שם מפעל המים העתיק שהציל את ירושלים בימי המלך חזקיהו בתקופת בית ראשון. כל זאת בוצע כשברקע מתחוללת מלחמת העצמאות.

הקמת המפעל נמשכה כחודש ימים ואספקת המים לעיר חודשה ב- 11 לאוגוסט 1948.

... וילכו המים מן המוצא אל חברכת ...
פרשת השלוח

ויהי בימי מלחמת ישראל לשחרורו, בשנת התש"ה ליצירה, שנה ראשונה לישראל המדינה, ותבוא ירושלים במוצור והאויב התנכל להתיש בצמא את כח כוגניה ולוחמיה, וינתק את עורק כוימיה - מראש העין בואכה שער הגיא.

וצו נתן כומשרד הבטחון לחברת מקורות להפר המזכמה ולהביא לעיר כויס, מפי הצנור אשר עם חולדה הקבוצת. בשלהי סיון תש"ה הוחל במפעל ובשלהי תמוז שלמה המלאכה. בשלושים יום נקבעו צנורות כארבעים אלף אמה ארכם. הוקמו בתו שאיבה וברכה, המשאבות נכונו - ומים חיים זרמו לירושלים הנצורה.

עדות היא לישראל ואות לגויים, כי לנו ירושלים וישראל יש כון בה לבשה.

וכל אשר עשו במלאכה הקודש ברכת העם על ראשם.

בשנת 1964, הוקם גדול מפעלי הפיתוח של ישראל ושל חברת מקורות - המוביל הארצי. מוביל המים הארצי הוא מפעל המים המרכזי של מדינת ישראל, המשלב בתוכו את כל מפעלי המים במדינה. אורכו כ-130 ק"מ, והוא הוקם במטרה לנצל

בצורה יעילה את מקורות המים, ולהעבירם מהצפון הגשום אל המרכז והדרום הדלים במים.

העבודות להקמתו של המוביל הארצי החלו עוד בשנת 1953. הן נמשכו חמש שנים כאמור. תחילתו של המוביל הארצי היא בכנרת, שם נשאבים מים אל תחנת צלמון ומנהרת עילבון, שהן הנקודות הגבוהות ביותר במוביל הארצי. נקודת הסיום של המוביל הארצי היא במצפה רמון שבנגב.

כיום מספקת חברת מקורות כ-70% מכמות המים הנצרכת בישראל. במערכת אספקת המים של מקורות כ-750 תחנות שאיבה, כ-1,150 קידוחים, כ-3,050 משאבות, כ-10,500 ק"מ קווי מים, כ-630 בריכות בטון ופלדה וכ-85 מאגרים. אספקת המים מתבצעת בשליטה מרחוק באמצעות שבעה חדרי פיקוד ובקרה הפזורים ברחבי הארץ.

חברת מקורות נחשבת למובילה ולמתקדמת בתחומה ומשמשת כמקור יידע למדינות רבות בעולם.

ד' אדר תשנ"ד 9.3.1992 – נפטר מנחם בגין, ראש הממשלה ה-6 של מדינת ישראל

מנחם בגין נולד בשנת 193 בעיירה בריסק, למשפחה ציונית, אביו מנחם, זאב-דב, היה ציוני, מתומכי הרצל בעיירה. ולכן הצטרף יחד עם שני אחיו לתנועת הנוער הציונית 'השומר הצעיר' בעירו. ואולם לאחר שנה פרש בהוראת אביו כיוון שהתנועה הפכה סוציאליסטית מדי לדעתו. בשנת 1929 הצטרף לתנועת הנוער בית"ר – ברית יוסף טרומפלדור, תנועת הנוער שהיתה קשורה במפלגה הרוויזיוניסטית בהנהגתו של, זאב ז'בוטינסקי. ובמקביל סיים את הלימודים בגימנסיה והתקבל ללימודי משפטים בעיר הבירה של פולין – וורשה.

בשנת 1933 מונה למפקד מחוז בריסק בנציבות תנועת בית"ר בפולין. ולאחר מספר שנים מונה לראש בית"ר בפולין. שם פגש במי שהפכה לאשתו, עליזה, שהיתה חלק מאד משמעותי בחייו לה נישא תוך זמן קצר. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה נמלט בגין מוורשה ומצא מפלט בוויילנה שבליטא. ב-1940 נעצר

בגין על-ידי המשטרה החשאית הסובייטית בחשד לפעילות ציונית – בורגנית ואנטי מהפכנית ונשפט לשמונה שנות מאסר במחנה עבודה בסיביר. לאחר הפלישה של צבא גרמניה הנאצית לברית המועצות ב-1941, שוחרר בגין ממאסרו והתגייס לצבא הפולני בפיקודו של הגנרל אנדרס, ובמסגרתו הגיע ב-1942 לארץ ישראל והתמנה לנציב בית"ר בארץ. בשלהי 1943 שוחרר בגין מן הצבא הפולני, וזמן קצר לאחר מכן נתמנה למפקד הארגון הצבאי הלאומי (אצ"ל), ושימש בתור מפקדו עד לפירוק האצ"ל ב-1948.

בפברואר 1944 הכריז האצ"ל, בהנהגתו של בגין, על מרד בשלטון הבריטי בארץ ישראל בניגוד לעמדת הנהגת המוסדות הלאומיים, והחל בשורה של פעולות צבאיות נגדו שנמשכו עד סיום המנדט. השלטון הבריטי הקציב פרס גבוה על הסגרתו ולכן נאלץ לחיות במחתרת תוך כדי שהוא מחליף זהויות. בתקופה זאת הנהיג בגין את פעולות האצ"ל, ובכללן הפריצה לכלא עכו, שחרור עצירי המחתרות, ופיצוץ מלון המלך דוד בירושלים וכן הורה על פעולת עונשין של מידה כנגד מידה על העלאתם לגרדום של לוחמי המחתרת.

עם הקמת המדינה יצא בגין מהמחתרת. הוא הכריז על פירוק האצ"ל בשטחי המדינה היהודית והקמת תנועה של יוצאי האצ"ל, 'תנועת החרות', שתתמודד כמפלגה בבחירות במדינת ישראל העצמאית.

כחודש לאחר הקמת המדינה הגיעה לחופי הארץ "האלטלנה", אוניית נשק ועולים ששלח סניף האצ"ל בצרפת לאצ"ל בארץ. בסופו של דבר, ולמרות שהספינה הופגזה ו-17 אנשים נהרגו, הכריז בגין כי לא תהיה מלחמת אחים, וויתר על מאבק פנימי אלים במדינה הצעירה.

בבחירות הראשונות זכתה 'חרות' בהנהגת בגין ל-14 מנדטים. במהלך הקמת הממשלה הודיע ראש הממשלה הראשון, דוד בן גוריון, שלא יקיים שיחות על כניסה לממשלה עם מפלגת חרות ("בלי חרות ומק"י). בבחירות שנערכו לאחר מכן ירד כוחה של מפלגת חרות ל-8 מנדטים ובגין הודעי על פרישתו מהחיים הפוליטיים ואולם חזר לפעילות ציבורית בעקבות הוויכוח על "הסכם השילומים" פיצויים שממשלת גרמניה הציעה לשלם למדינת ישראל על הרכוש היהודי שנלקח

בשואה. הוא הוביל את המחאה הציבורית כנגד השילומים ונאבק נגד הרעיון בכנסת.

בתקופת ההמתנה שקדמה למלחמת ששת הימים נקרא בגין להצטרף לממשלה בראשותו של לוי אשכול ממפלגת העבודה. הוא התמנה לשר בלי תיק ומפלגתו גח"ל (גוש חרות ליברלים) הפכה חלק מהקואליציה ואולם פרש ממנה לאחר שהממשלה החליטה לקבל תכנית של האו"ם שכללה הסכמה לנסיגה משטחים שכבשה ישראל במלחמת ששת הימים תמורת שלום. בשנת 1973 הוקמה תנועת הליכוד ובשנת 1977 לאחר מערכת בחירות סוערת, זכתה מפלגת הליכוד ב-43 מנדטים והיתה למפלגה הגדולה בכנסת. בגין נקרא להקים את הממשלה ועמד בראשה. בגין שם לו שתי מטרות עיקריות. הראשונה להקל על מצוקת הדיור בארץ, לקדם ולשקם שכונות שתושביהן סבלו ממצוקה ולנסות ולצמצם את הפערים בחברה הישראלית ולכן יזם את פרויקט "שיקום והתחדשות השכונות", המטרה הנוספת היתה להגיע להסכמי שלום. לאחר מגעים חשאיים של משה דיין ועזר וייצמן שפעלו בשליחותו הגיע לארץ נשיא מצרים אנואר סאדאת. היה זה ביקור רשמי ראשון של ראש מדינה ערבית מדינת ישראל והפעם הראשונה בה הכירה אחת ממדינות ערב בקיומה של מדינת ישראל ויחד עם נשיא מצרים קיבל את פרס נובל לשלום

בשנת 1980, לאחר פרישת עזר וייצמן, נטל בגין לידיה את תפקיד שר הביטחון וב-1981 הורה על הפצצת הכור הגרעיני בעיראק שלימים התברר כהחלטה חכמה וצודקת ומרות התנגדויות מבית ומחוץ. בשנת 1982 פתחה ישראל במבצע "שלום הגליל" שנועד לפגוע בתשתית ארגוני המחבלים בלבנון ולאפשר לתושבי צפון מדינת ישראל חיים נורמליים לאחר שסבלו מידי יום ירי קטיושות מלבנון. הקשיים שהתגלו בשהות חיילי צה"ל בלבנון, המחלוקת הציבורית סביב המלחמה ומות אשתו עליזה הקשו על בגין להמשיך בתפקידו, ובספטמבר 1983 הודיע "איני יכול עוד" והתפטר מראשות הממשלה. את שארית חייו בילה בגין בהסתגרות בביתו והופיע בציבור רק לעתים רחוקות.

מנחם בגין נפטר ב- ד' אדר תשנ"ב 1992 ועל פי בקשתו, לא נקבר בגין בחלקת גדולי האומה שבהר הרצל אלא בהר הזיתים, בסמוך לקבריהם של שניים מלוחמי האצ"ל.

<http://www.begincenter.org.il/index.aspx> אתר מרכז מורשת בגין:

המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רזניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבני, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת שבת שלום ומבורך
שמעון תורג'מן